

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-
ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ**
**INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE**

**Новітні підходи до забезпечення
економічної стабільності**

**New approaches to ensuring
economic stability**

**14 червня 2024 р.
м. Суми, Україна**

**June 14, 2024
Sumy, Ukraine**

**EASTERN EUROPEAN
CENTER FOR SCIENTIFIC
RESEARCH**

Міжнародна науково-
практична конференція

Новітні підходи до забезпечення економічної стабільності

Матеріали

14 червня 2024 р.

м. Суми, Україна

**EASTERN EUROPEAN
CENTER FOR SCIENTIFIC
RESEARCH**

International scientific
and practical conference

New approaches to ensuring economic stability

Proceedings

June 14, 2024

Sumy, Ukraine

УДК 33

Новітні підходи до забезпечення економічної стабільності : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / Східноєвропейський центр наукових досліджень (Суми, 14 червня 2024 р). Research Europe, 2024. 122 с.

До збірника ввійшли матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Новітні підходи до забезпечення економічної стабільності", яка відбулася 14 червня 2024 року. Збірник розрахований на науковців, освітян, студентів, державних службовців, представників бізнесу та широку громадськість.

Робоча мова конференції: українська.

Публікується в авторській редакції

Матеріали збірника подаються в авторській редакції та публікуються мовою оригіналу. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наведених фактів, власних імен, цитат, статистичних даних, галузевої термінології та іншої інформації.

Відповідно до Закону України "Про авторське право і суміжні права", при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на авторів і видання є обов'язковим.

**Research
Europe.org**

© Східноєвропейський центр
наукових досліджень, 2024
© Research Europe, 2024

Офіційний сайт: researcheurope.org

UDC 33

New approaches to ensuring economic stability: proceedings of the International scientific and practical conference / Eastern European Center for Scientific Research (Sumy, 2024, June 14). Research Europe, 2024. 122 p.

The collection includes the proceedings of the International scientific and practical conference "New approaches to ensuring economic stability", which took place on 14th June 2024. The collection is aimed at scientists, educators, students, government officials, business representatives, and the wider public.

Working language of the conference: Ukrainian.

Published in the author's edition

The collection's proceedings are presented in the author's edition and published in the original language. The authors of published materials hold complete responsibility for the precision of facts, proper nouns, quotes, statistical data, industry terminology, and other information presented.

According to the Ukrainian Law on Copyright and Related Rights, it is mandatory to cite the authors when using scientific ideas and materials from this collection.

**Research
Europe.org**

© Eastern European Center
for Scientific Research, 2024
© Research Europe, 2024

Official website: researcheurope.org

ЗМІСТ
TABLE OF CONTENTS

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА

SECTION 1. ECONOMICS

Атамас О. П.

Аспекти забезпечення інвестиційної привабливості економіки України: парадигма становлення. 10

Бегей Б. В.

Контент-аналіз регіональної логістичної системи. 12

Бивших І. В., Лопашук І. А.

Традиційні та альтернативні підходи до декомпозиції, ключові характеристики та типологія бізнес моделей в системі інтегрованого розвитку підприємств. 17

Бондар Д. В.

Система оцінювання впливу інноваційних технологій на розвиток ІТ-компаній. 21

Бородіна О. А., Білогуб Г. А.

Повоєнна відбудова України: проектний підхід та нормативна база. 25

Вакулич М. М.

Післявоєнна ревіталізація інвестиційного клімату економіки України: практичні рекомендації. 30

Вишневський О. С., Божик М. С., Гульчук Т. С.

Штучний інтелект: протиріччя економічного розвитку. 33

Деділова Т. В., Ачкасов М. Є.

Фактори розвитку аграрного сектору України: об'єктивні передумови і перспективи. 37

Кордзя Н. Р.

Особливості створення та функціонування національної платформи продовольчої безпеки України. 40

Огданська О. Д.

Розвиток трейдингу в Україні: алгоритміка та перспективи. 44

Олійник Є. О.

Теоретичні аспекти формування конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. 47

Пашняк Є. В., Зибарева О. В.

Методологія та стандарти управління
проектами в умовах нестабільного середовища. 50

Попова Г. Ю., Акопов С. Е.

Регулювання локального ринку послуг
ЖКГ в умовах монополістичної стагнації. 53

Силенко М. Ф.

Головний інструмент державної
регіональної політики. 57

Фісуненко Н. О.

Стратегічний розвиток концептуального
інструментарію захисту економічної системи
України з урахуванням адаптивності цифрових
трансформаційних процесів. 61

СЕКЦІЯ 2. ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

SECTION 2. ACCOUNTING AND TAXATION

Сук П. Л.

Розрахунок амортизації необоротних активів за оберненим
методом на основі доходу від фінансової діяльності. 64

СЕКЦІЯ 3. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

SECTION 3. FINANCE, BANKING AND INSURANCE

Криниця С. О.

Розробка стратегії цифрової
трансформації в публічних фінансах. 70

Цімошинська О. В., Саржинський С. А.

Еволюційна трансформація цифровізації в Україні. 74

СЕКЦІЯ 4. МЕНЕДЖМЕНТ

SECTION 4. MANAGEMENT

Бутрова М. О.

Управління ефективністю
бізнес-процесів підприємства. 77

Делеган Ф. Ю.

Вплив цифрової трансформації на ефективність систем менеджменту підприємств.80

Євчук Л. І.

Управління організаційною культурою підприємства.85

Салівончик І. Р.

Сучасні тенденції управління збутовою діяльністю підприємства.87

Тесленок І. М., Павлішина Н. М., Златьєв К. Ю.

Українській реалії впровадження циркулярної економіки під час війни.91

СЕКЦІЯ 5. МАРКЕТИНГ

SECTION 5. MARKETING

Дружиніна В. В., Мусієнко М. С.

Вплив штучного інтелекту на процес обслуговування клієнтів на підприємствах.94

Стамат В. М.

Маркетинг ресторанного господарства: світові тенденції розвитку.97

СЕКЦІЯ 6. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

SECTION 6. PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION

Виноградська Г. Є.

Мистецькі проекти як засіб профорієнтації та підвищення престижу професій індустрії моди.102

Захаров Д. С.

Сучасні підходи до забезпечення стабільної роботи міського електричного транспорту.107

СЕКЦІЯ 7. ТУРИЗМ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА

SECTION 7. TOURISM, HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS

Соловей І. С.

Теоретичні аспекти конкурентоспроможності та конкурентних переваг туристичного продукту країни.113

Холодок В. Д.

Тенденції відновлення та розвитку

сільського зеленого туризму у повоєнний час.116

СЕКЦІЯ 8. ПРАВО

SECTION 8. LAW

Хрідочкін А. В.

Удосконалення адміністративно-правових заходів

Регулювання сфери інтелектуальної власності.118

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА
SECTION 1. ECONOMICS

УДК 336.67

JEL Classification: E22

Атамас О. П.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри обліку, оподаткування та
управління фінансово-економічною безпекою,
Дніпровський державний аграрно-
економічний університет, м. Дніпро

**АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
ПРИВАБЛИВОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ:
ПАРАДИГМА СТАНОВЛЕННЯ**

На сьогоднішній день все ще не існує єдиної методики щодо оцінки інвестиційної привабливості країни, яка б ґрунтувалася на оцінці економічних, соціальних, політичних, нормативно-правових та інших чинниках впливу, тому для оцінки інвестиційної привабливості потрібно використовувати декілька методик у комплексі [1, с. 12]. Крім того, більш широкий інтервал дослідження прямих іноземних інвестицій свідчить про нестабільну динаміку у їх надходженні, що обумовлює якісно інноваційні зміни й трансформаційні зрушення в аспекті концептуальних основ забезпечення інвестиційної привабливості на макроекономічному рівні. На макроекономічному рівні інвестиційна привабливість формується як інтегральний узагальнений показник економічних зрушень та процесів прогресивних трансформацій в країні. Узагальнюючи концептуальні основи формування та прогресивного розвитку показників рівня інвестиційної привабливості національної економіки зауважимо, що на сьогоднішній день не існує єдиної методики щодо оцінки інвестиційної привабливості економіки країни, яка б ґрунтувалася на оцінці економічних, соціальних, політичних, нормативно-правових та інших факторів впливу, тому для оцінки інвестиційної привабливості потрібно використовувати декілька методик у комплексі [2, с. 263]. За даними Міністерства фінансів

України проаналізуємо прямі іноземні інвестиції, як найбільш бажаний вид капіталовкладень, у період з 2002 по 2023 рр. (рис. 1).

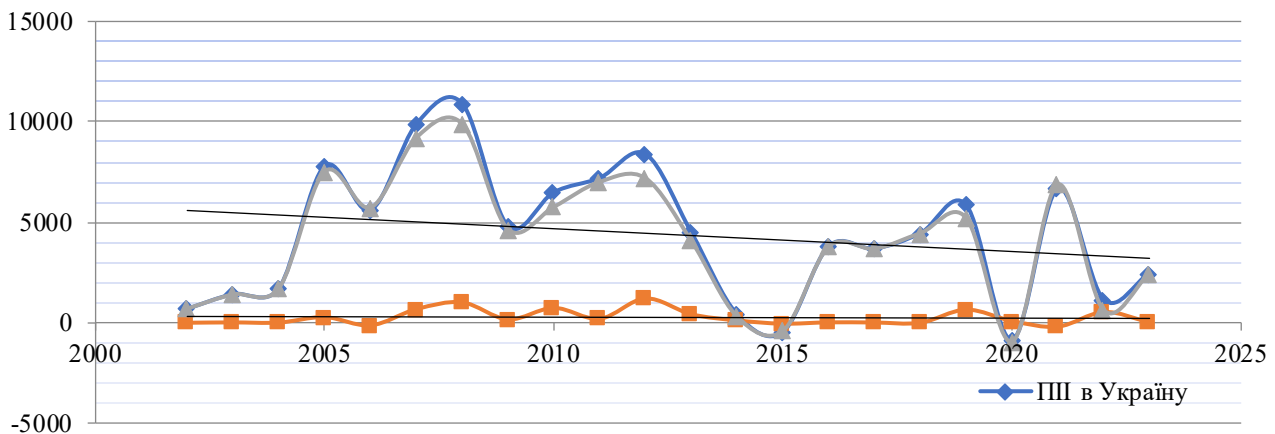

Рис. 1. Обсяг прямих іноземних інвестицій
в економіку України у період 2002 – 2023 рр. [3]

Таким чином, проаналізувавши дані рис. 1 констатуємо суттєве зниження обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку України у період 2021-2023 рр., що пов'язано із повномасштабними воєнними діями на території держави. Для України характерна макроекономічна нестабільність, досить низький рівень захисту зовнішніх інвесторів, недосконалість законодавчого регулювання, корупція, тіньова економіка, також слід додати загострення кризових явищ в світовій економіці, слабку судову систему України, пандемію Covid-19 та військові дії на території нашої держави. Відповідний аспект унеможливорює підвищення рівня інвестиційної привабливості держави, суттєво знижуючи її конкурентоспроможність та активність реалізації міжнародних і вітчизняних стратегічних довгострокових проєктів.

Отже, забезпечення високого рівня інвестиційної привабливості є не лише рушійною силою трансформаційних економічних зрушень, а й процесом втілення стратегічних ініціатив, ключовим елементом прогресивного становлення та розвитку.

Проведене наукове дослідження дозволило констатувати, що потребують невідкладних змін концептуальні засади становлення та прогресивного розвитку інвестиційної привабливості держави. Необхідними є зрушення в контексті трансформаційних змін економічного середовища, нівелювання загроз факторів зовнішнього та внутрішнього середовищ, адаптування під інноватику та аспекти впливу ризиків інвестиційного процесу. Наразі для

економіки України є характерною макроекономічна нестабільність, економічні коливання й постійні трансформації систем.

Подальші наукові дослідження необхідно проводити у площині розробки спеціальних заходів щодо активізації інвестиційної діяльності із врахуванням багатоаспектності та різновекторності напрямів економічних перетворень.

Список використаних джерел

1. Єпіфанова, І., Джеджула, В., Косарук, О., Сауляк, А. Управління інвестиційним потенціалом підприємств харчової промисловості. *Innovation and Sustainability*, 2022. № 2. С.8-17.

2. Крихівська Н. О., Чернишова Г. М. Інвестиційна привабливість України: основні проблеми та шляхи їх вирішення. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск № 9. С. 260-264.

3. Прямі іноземні інвестиції. Офіційний сайт Міністерства фінансів. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2015>.

УДК 332.1+656

JEL Classification: M21

Бегей Б. В.,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ

КОНТЕНТ-АНАЛІЗ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ

Світовий досвід показує, що регіональні логістичні системи є важливим елементом економічного розвитку країн і регіонів, які сприяють покращенню конкурентоспроможності, інтеграції, інноваційності та сталості економіки. Формування і розвиток регіональних логістичних систем є актуальною та перспективною темою для наукового дослідження та практичного застосування.

Питанню вивчення теоретико-практичних аспектів трактування терміну "Регіональна логістична система" присвятили свої наукові праці вчені: Ларіна Р.Р. [2], Машканцева С.О. [3], Мороз О.Д. [4] та ін. Більш поширеними є визначення поняття "Логістична система", які наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Визначення сутності поняття "Логістична система" [2-5]

Автори	Трактування терміну "Логістична система"
Крикавський Є. В., Чорнописька Н. В.	Спеціально організована інтеграція логістичних елементів (ланок) у межах певної економічної системи для оптимізації процесів трансформації матеріального потоку
Омельченко В. Я.	Сукупність суб'єктів логістики, об'єднаних у логістичні ланцюги і канали з метою оптимальної та раціональної організації економічних потоків з мінімальними логістичними витратами
Ларіна Р. Р.	Система взаємодіючих суб'єктів господарювання, що функціонують в галузі виробництва товарів та послуг, в галузі обігу та фінансово-кредитній галузі; на основі погодження інтересів всіх учасників процесу виробництва та споживання, з метою оптимізації фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, які використовує регіон для реалізації своїх економічних цілей
Перебийніс О. В.	Синтез постачальницьких, виробничих, розподільчих та транспортних процесів, яка включає постачання матеріально-технічних ресурсів (з транспортним забезпеченням), виробництво продукції (з транспортно-технологічним забезпеченням), зберігання і збут продукції (з транспортним забезпеченням)
Фролова Л. В.	Виділення двох рівнів логістичної системи – макро, мікро та виокремлення в межах макrorівня логістичної системи мета-, мезо- та мегалогістичних систем
Корінь М. В.	Інтегрована, адаптивна, багаторівнева та багатофункціональна система, яка сприятиме оптимізації процесів управління рухом матеріального потоку від виробника сировини та матеріалів до кінцевого споживача готової продукції на всіх рівнях логістичної взаємодії, підвищенню економічної ефективності моделей управління промисловим комплексом країни за рахунок мінімізації загальних логістичних витрат, підвищення рівня логістичної координації операцій з обслуговування виробництва, постачання, збуту, на основі комплексної взаємодії всіх видів транспорту та включення до її складу інноваційно-орієнтованих структур, які стануть основою для акумулювання новітніх розробок та забезпечать інноваційний розвиток економіки України
Ястремська О. М.	Адаптивна система зі зворотним зв'язком, яка складається з декількох підсистем, має розвинуті зв'язки із зовнішнім середовищем та виконує ті або інші логістичні функції
Лисько Т. Г., Луценко І. С.	Логістична система охоплює і поєднує всі сфери підприємницької діяльності, визначаючи задоволення потреб споживача і досягнення кінцевої мети діяльності підприємства, тобто підвищення прибутковості
Безугла Л. С. та ін.	Логістична система підприємства повинна забезпечувати необхідні послуги за максимально можливого зменшення асоційованих витрат, що виникають при виконанні логістичних операцій

Продовж табл. 1

Мороз О. Д.	Складні відкриті економічні системи, що включають у себе взаємодіючі між собою та зовнішнім середовищем підсистеми, що забезпечують процес функціонування господарських зв'язків галузей і підприємств регіону у регіональних логістичних ланцюгах, формування яких спрямоване на досягнення соціально-економічних цілей розвитку регіону на основі оптимізації економічних потоків
Машканцева С. О.	Інтегрована сукупність суб'єктів транспортно-логістичної діяльності й об'єктів транспортно-логістичної інфраструктури, що взаємодіють між собою з метою оптимізації руху вантажопотоків "від дверей до дверей" за мінімальних витрат на максимально вигідних умовах
Брагинський В. В.	Інтегрована багаторівнева та багатофункціональна сукупність суб'єктів транспортно-логістичної діяльності та об'єктів транспортно-логістичної інфраструктури країни, що взаємодіють між собою з метою оптимізації руху вантажопотоків за мінімальних витрат на максимально вигідних умовах, та забезпечує якісне надання транспортно-логістичних послуг

Контент-аналіз – це дослідницька техніка для об'єктивного, системного й якісно-кількісного опису наявного тексту, що відповідає цілям дослідження. З наведених визначень поняття "Логістична система" у відповідності до алгоритму контент-аналізу відберемо найбільш вживані його компоненти (табл. 2).

Таблиця 2

Компонентний склад поняття "Логістична система"

Компоненти	Система-сукупність-синтез	Оптимізація-мінімізація	Потік	Об'єкти – суб'єкти	Логістичний елемент-ланка-канал-ланцюг	Логістичні витрати	Регіон	Транспорт
	A1	A2	A3	A4	A5	A6	A7	A8
Автори								
Крикавський Є.В., Чернописька Н.В.		+	+		+			
Омельченко В.Я.	+	+	+	+	+	+		
Ларіна Р.Р.	+	+		+			+	
Перебийніс О.В.	+							+
Фролова Л.В.	+							
Корінь М.В.	+	+	+			+		
Ястремська О.М.	+							
Лисько Т.Г., Луценко І.С.	+							

Продовж табл. 2

Безугла Л.С. та ін.	+							
Мороз О.Д.	+	+			+		+	
Машканцева С.О.	+	+	+	+			+	+
Брагінський В.В.	+	+	+	+		+		+
Всього	11	7	5	4	3	3	3	3

Як видно з табл. 2, поняття "Логістична система" можна представити 8 компонентами:

$$ЛС = (11A_1, 7A_2, 5A_3, 4A_4, 3A_5, 3A_6, 3A_7, 3A_8) \quad (1)$$

З огляду на неоднозначність компонентного наповнення поняття "Логістична система", в табл. 3 представлено визначення сутності основних компонент.

Таблиця 3

**Визначення сутності основних
 компонент поняття "Логістична система"**

№	Компонента	Визначення поняття
A1	Система-сукупність-синтез	"Система – множина взаємопов'язаних елементів, що утворюють єдине ціле, взаємодіють із середовищем та між собою, і мають мету" [1]
A2	Оптимізація-мінімізація	"Оптимізація – процес надання будь-чому найвигідніших характеристик, співвідношень (наприклад, оптимізація виробничих процесів і виробництва, енерговикористання тощо)" [1]
A3	Потік	"Потік – неперервний рух маси чи великої кількості кого- чи чого-небудь, що характеризується напрямками у кожній своїй точці" [1]
A4	Об'єкти-суб'єкти	"Об'єкт – у загальному значенні – "те, на що спрямована певна діяльність" (на протизагу суб'єкту, який здійснює таку діяльність)" [1]
A5	Логістичний елемент-ланка-канал-ланцюг	Логістичний канал – це "частково впорядкована множина різних посередників, які реалізують доведення матеріального потоку від конкретного виробника до його споживачів" [3]
A6	Логістичні витрати	"Витрати, пов'язані з виконанням логістичних операцій і процесів (транспортування, складування, пакування і т. д." [5]
A7	Регіон	"Регіон: 1. Територія, обумовлена географічними межами, що володіє цілісністю і взаємозв'язком її складових елементів. 2. Територіальна одиниця держави" [6]
A8	Транспорт	"Транспорт – сукупність засобів, призначених для переміщення людей, вантажів, сигналів та інформації з одного місця в інше" [1]

Як видно з табл. 3, поняття "Логістична система" можна описати як загальноживаними універсальними компонентами, такими, як система, об'єкт, суб'єкт, потік, оптимізація, регіон, так і специфічними, притаманними власне опису логістичних процесів: логістичний канал, логістичні витрати, транспорт.

З точки зору взаємодії та взаємодоповнюваності цих компонент у визначенні поняття "Логістична система", то, на нашу думку, "Об'єкт", "Суб'єкт" є доповненням до компоненти "Система", "Логістичний канал" є синонімом та розширенням поняття "Потік", "Логістичні витрати" можна в певній мірі пов'язувати з компонентою "Оптимізація". Насамкінець, "Транспорт" є специфічною "галузевою" складовою терміну "Логістична система". Таким чином, модель поняття "Логістична система" можна представити, на нашу думку, такими основними компонентами:

$$ЛС = (11A_1, 7A_2, 3A_5, 3A_6) \quad (2)$$

На їх основі визначено сутність дефініції "Логістична система" як множину взаємопов'язаних об'єктів та суб'єктів, які реалізують доведення різних видів потоків від конкретного виробника до його споживачів, утворюють єдине ціле, взаємодіють із середовищем та між собою, з метою оптимізації логістичних витрат.

Відтак, оскільки регіональна логістична система є по суті одним з видів логістичних систем, то для її трактування використаємо розширену модель з наступними компонентами:

$$РЛС = (11A_1, 7A_2, 3A_5, 3A_6, 3A_7) \quad (3)$$

Таким чином, під регіональною логістичною системою розумітимемо множину взаємопов'язаних об'єктів та суб'єктів, які реалізують доведення різних видів потоків від конкретного виробника до його споживачів в регіоні, утворюють єдине ціле, взаємодіють із зовнішнім середовищем та між собою, з метою оптимізації логістичних витрат.

Список використаних джерел

1. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення: 06.06.2024).
2. Ларіна Р.Р. Теоретико-методологічні основи формування регіональних логістичних систем: автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.10.01. Харків, 2006. 36 с.
3. Машканцева С.О. Транспортно-логістична система регіону: стан і перспективи функціонування. Український журнал прикладної економіки. Т. 4. № 3. С. 324–329.

4. Мороз О.Д. Формування регіональних логістичних систем: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.05. Луцьк, 2010. 17 с.

5. Рета М.В. Логістичні витрати: визначення, класифікація та облік. Бізнес Інформ. 2012. № 8. С. 155-158.

6. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%F0%E5%E3%B3%E2%ED> (дата звернення: 06.06.2024).

УДК 330.34

JEL Classification: M21

Бивших І. В.,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

Лопашук І. А.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри бізнесу

та управління персоналом,

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

ТРАДИЦІЙНІ ТА АЛЬТЕРНАТИВНІ ПІДХОДИ ДО ДЕКОМПОЗИЦІЇ, КЛЮЧОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ТИПОЛОГІЯ БІЗНЕС МОДЕЛЕЙ В СИСТЕМІ ІНТЕГРОВАНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасний діловий простір характеризується швидким технологічним розвитком і мінливими ринковими умовами, що змушує підприємства постійно впроваджувати інновації та адаптувати свої бізнес-моделі. Традиційні підходи до декомпозиції бізнес-моделі, які передбачають поділ бізнес-моделі на фундаментальні компоненти для аналізу та вдосконалення, відіграють важливу роль у допомозі компаніям у розумінні та оптимізації їхньої діяльності. Однак ці традиційні методи часто не

можуть вирішити проблеми складності та взаємозалежності, притаманні сучасним інтегрованим бізнес-середовищам.

У відповідь на ці обмеження з'явилися альтернативні підходи до декомпозиції бізнес-моделі. Ці методи передбачають використання передових аналітичних методів, міждисциплінарних підходів та інноваційних концепцій, які дають більш комплексне уявлення про функціонування бізнес-моделі. Використовуючи ці альтернативні методи, підприємства здатні ефективніше долати усі нюанси інтегрованого розвитку, що передбачає синхронізацію різних бізнес-функцій та узгодження їх зі стратегічними цілями задля досягнення сталого зростання [5].

У цьому контексті ключові характеристики та типологія бізнес-моделей відіграють важливу роль. Знання різноманітних типів бізнес-моделей та притаманних їм характеристик є важливим для підприємств, які мають на меті впроваджувати ефективні стратегії інтегрованого розвитку. Типологія бізнес-моделей забезпечує структурований спосіб класифікації та порівняння різних моделей, сприяючи виявленню найкращих практик та адаптації стратегій до конкретних організаційних контекстів.

Розвиток підприємств у сучасному складному та активному ринковому середовищі вимагає ґрунтовного аналізу бізнес-моделей та їхніх типологій. Бізнес-моделі є основою того, як компанія створює, постачає та отримує прибуток, і вони є фундаментальними для інтегрованого розвитку підприємств.

Традиційні підходи до декомпозиції бізнес-моделей, як відомо, передбачають використання структурованої схеми, яка розмежовує різні компоненти бізнес-моделі. Найвідомішою структурою є Business Model Canvas (ВМС), розроблена Олександром Остервальдером та Івом Піньєром. ВМС складається з дев'яти структурних блоків: сегменти клієнтів, ціннісні пропозиції, канали збуту, взаємовідносини з клієнтами, потоки доходів, ключові ресурси, ключові види діяльності, ключові партнерства та структура витрат. Кожен компонент має важливе значення для визначення того, як функціонує і розвивається бізнес. Традиційний підхід акцентує увагу на цілісному баченні, де кожна частина синергетично взаємодіє з іншими, утворюючи згуртоване і функціональне ціле [1].

Сегменти клієнтів являють собою різні групи людей або організацій, які бізнес намагається залучити та обслуговувати. Ціннісні пропозиції – це продукти та послуги, які створюють цінність для конкретного сегмента

споживачів. Канали описують, як компанія спілкується зі своїми сегментами клієнтів і досягає їх, щоб донести ціннісну пропозицію. Взаємовідносини з клієнтами окреслюють тип відносин, які компанія встановлює з конкретними сегментами клієнтів. Потоки доходів – це грошові кошти, які компанія отримує від кожного клієнтського сегмента. Ключові ресурси – це активи, необхідні для того, щоб пропонувати та доставляти вищеописані елементи. Ключові види діяльності – це найважливіші дії, які компанія має здійснити для забезпечення успішного функціонування. Ключові партнерства визначають мережу постачальників і партнерів, які допомагають бізнес-моделі працювати. Зрештою, структура витрат охоплює всі витрати, необхідні для функціонування бізнес-моделі [3].

Попри те, що традиційні підходи, такі як BMC, дозволяють чітко і структуровано візуалізувати і аналізувати бізнес-моделі, з'явилися альтернативні підходи, що відображають еволюційний характер бізнес-середовища і потребу в більш гнучких, адаптивних структурах. Однією з таких альтернатив є Lean Canvas, створена Ашем Мауріа, яка видозмінює BMC, щоб вона краще відповідала потребам стартапів та підприємців. Lean Canvas замінює деякі компоненти BMC на проблему, рішення, ключові показники та неправомірну перевагу, зосереджуючись більше на проблемах клієнтів та їхніх рішеннях у швидкому ітеративному циклі розробки.

Іншим альтернативним підходом є використання інструменту Value Proposition Canvas, який збільшує масштаб двох структурних блоків BMC: сегменти клієнтів та ціннісні пропозиції. Цей інструмент допомагає компаніям забезпечити відповідність їхнього продукту чи послуги потребам ринку, докладно визначаючи завдання, проблеми та вигоди клієнтів та узгоджуючи їх з ціннісними пропозиціями компанії [4].

На основі цих підходів для декомпозиції бізнес-моделі застосовують також методи системного мислення та динамічного моделювання. Системне мислення передбачає розгляд бізнес-моделі як складної системи із взаємозалежними частинами, де поширені зворотні зв'язки та нелінійні взаємодії. Динамічне моделювання, часто з використанням програмних інструментів, дозволяє бізнесу імітувати різні сценарії та аналізувати потенційний вплив різних стратегій на загальну бізнес-модель.

Ключовими характеристиками бізнес-моделей є їхня клієнтоорієнтованість, механізми створення цінності та адаптивність. Клієнтоорієнтована бізнес-

модель визначає пріоритети потреб та досвіду своїх клієнтів, забезпечуючи адаптацію вартісних пропозицій до конкретних запитів. Механізми створення цінності передбачають процеси та види діяльності, за допомогою яких бізнес створює цінність для своїх клієнтів, часто пов'язані з інноваціями, ефективністю та стратегічним розподілом ресурсів. Адаптивність відноситься до здатності бізнес-моделі розвиватися у відповідь на зміну ринкових умов, технологічний прогрес і конкурентний тиск. Це набуває все більшого значення в сучасному бізнес-середовищі, що швидко трансформується, де компанії змушені бути гнучкими та швидко реагувати, щоб продовжувати розвиватися та працювати.

Типологія бізнес-моделей є досить різноманітною, що відображає широкий спектр стратегій та структур, які можуть використовувати компанії. Найпоширеніші типи охоплюють модель Freemium, коли базові послуги надаються безкоштовно, а преміум-функції є платними; модель передплати, коли клієнти сплачують періодичну плату за безперервний доступ до продукту чи послуги; та модель платформи, яка створює цінність шляхом сприяння обміну між двома чи більше взаємозалежними групами, зазвичай через цифрову платформу [2].

Останніми доповненнями до типології бізнес-моделей є модель циркулярної економіки, яка наголошує на сталості шляхом розробки продуктів і систем для повторного використання, переробки та мінімізації відходів; і модель "спільної економіки", яка використовує неповністю використані активи, дозволяючи людям ділитися доступом до продуктів або послуг, часто за допомогою цифрових платформ.

Таким чином, знання декомпозиції, ключових характеристик і типології бізнес-моделей має ключове значення для інтегрованого розвитку підприємств. Як традиційні, так і альтернативні підходи створюють важливі рамки для аналізу та розробки бізнес-моделей, кожен з яких має свої сильні сторони та умови застосування. Підприємства продовжують розвиватися у відповідь на нові виклики та можливості, тому глибоке і всебічне вивчення цих моделей залишатиметься важливим для стратегічного планування та сталого зростання.

Список використаних джерел

1. Гліненко Л. К., Дайновський Ю. А. Вплив окремих глобальних факторів на розвиток бізнес-моделей електронної комерції. *Маркетинг і цифрові технології*. 2023. № 7 (4). С. 21–52.

2. Мельниченко С. Г. Аналіз стратегічного менеджменту та його вплив на успішність організацій. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2024. № 3. URL: <https://econp.com.ua/index.php/journal/article/view/19/16> (дата звернення: 05.06.2024).

3. Поколенко В., Петруха С., Івахненко І., Предун К., Приходько О., Ніколаєв Г. Інформаційно-аналітичні новації та бізнес-моделі управління підприємством в сучасній системі будівельного девелопменту. *Управління розвитком складних систем*. 2022. № 52. С. 103–112.

4. Приходько Д., Жалдак Р., Дикий О., Валінкевич Н., Малихіна О., Іщенко Т. Процесно-структурні трансформації як пріоритетний вектор розвитку інноваційної платформи будівельного девелопмента. *Управління розвитком складних систем*. 2021. № 48. С. 114–124.

5. Чернишев Д., Хоменко О., Петруха С., Кучеренко О., Горбач М. Цифрові технології як інноваційні тренди структурно-трансформаційних зрушень у системі управління підприємств-стейкхолдерів будівництва. *Управління розвитком складних систем*. 2021. № 46. С. 118–130.

УДК 330

JEL Classification: O32

Бондар Д. В.,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Державний торговельно-економічний
університет, м. Київ

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ВПЛИВУ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК ІТ-КОМПАНІЙ

За останні кілька десятиліть розвиток інформаційних технологій суттєво змінив вигляд бізнес-середовища та приніс нові можливості та виклики для ІТ-компаній. У світі, де інновації стали ключовим фактором успіху, здатність компанії швидко адаптуватися до змін і впроваджувати нові технології визначає її конкурентоспроможність і стійкість. Такі

інноваційні технології, як штучний інтелект, блокчейн, великі дані та Інтернет речей, відкрили нові горизонти для розвитку ІТ-компаній, дозволивши їм оптимізувати процеси, підвищити продуктивність і створювати нові продукти та послуги.

Водночас впровадження інноваційних технологій потребує значних фінансових та організаційних ресурсів. Якщо ці ресурси не будуть належним чином оцінені та керовані, Компанія може опинитися під загрозою краху, що може негативно вплинути на її фінансову стабільність і позицію на ринку.

Актуальність даної теми полягає в необхідності комплексного підходу до оцінки впливу інноваційних технологій на розвиток ІТ-компаній. В сучасних умовах стрімкого розвитку технологій важливо не тільки впроваджувати нові технології, а й чітко усвідомлювати їх вплив на всі аспекти діяльності компанії, включаючи фінансові показники, організаційну культуру, внутрішні процеси та позицію на ринку.

Визначення інноваційних технологій в контексті ІТ-компаній.

Інноваційні технології включають штучний інтелект, блокчейн, великі дані, інтернет речей тощо.

Інноваційні технології є рушійною силою розвитку сучасних ІТ-підприємств. Серед основних технологій, які сьогодні задають тренди та мають значний вплив на ІТ-індустрію, виділяють такі технології:

Штучний інтелект включає в себе методи машинного навчання, нейронні мережі, обробку природної мови та інші методи, які дозволяють комп'ютерам виконувати завдання, які традиційно вимагають людського інтелекту.

Блокчейн – це розподілена база даних, яка забезпечує безпечно, прозоре та незмінне зберігання інформації. Цю технологію можна застосовувати в різних галузях, включаючи фінансові послуги, логістику, охорону здоров'я тощо. Це дозволяє ІТ-компаніям створювати нові бізнес-моделі, підвищувати довіру до даних і знижувати транзакційні витрати.

Великі дані передбачають збір, зберігання, аналіз та інтерпретацію великих обсягів структурованої та неструктурованої інформації. За допомогою інструментів великих даних ІТ-компанії можуть отримувати цінну інформацію, прогнозувати тенденції, оптимізувати процеси та приймати розумніші рішення.

Інтернет речей – це мережа фізичних пристроїв, які взаємодіють один з одним та іншими системами через Інтернет. IoT дозволяє збирати та

обмінюватися даними в режимі реального часу, що відкриває нові можливості для моніторингу, управління та автоматизації різноманітних процесів в ІТ-компаніях. Важливість адаптації інноваційних технологій для підвищення продуктивності та конкурентоспроможності ІТ-компаній.

Підвищення продуктивності.

Впровадження інноваційних технологій дозволяє ІТ-компаніям автоматизувати рутинні завдання, що зменшує потребу в ручній праці та скорочує час на виконання процесів. Наприклад, автоматизація за допомогою ШІ може покращити точність і швидкість обробки даних, зменшуючи ймовірність людських помилок.

Інноваційні технології також сприяють підвищенню ефективності управління ресурсами, що дозволяє компаніям оптимізувати витрати та зосередити зусилля на стратегічних завданнях.

Покращення якості продуктів та послуг.

Використання великих даних дозволяє ІТ-компаніям більш точно аналізувати потреби клієнтів і ринкові тенденції, що допомагає створювати продукти та послуги, які краще відповідають запитам споживачів.

Блокчейн-технології можуть підвищити безпеку та прозорість транзакцій, що підвищує довіру клієнтів і партнерів до компанії.

Підвищення конкурентоспроможності.

Інноваційні технології надають ІТ-компаніям можливість швидко реагувати на зміни ринку та випереджати конкурентів. Здатність впроваджувати нові технології та адаптуватися до них стає ключовим фактором успіху.

ІоТ дозволяє створювати нові бізнес-моделі та сервіси, що відкриває додаткові джерела доходу та підвищує привабливість компанії на ринку.

Покращення внутрішніх процесів та організаційної культури.

Впровадження інноваційних технологій допомагає сформувати корпоративну культуру, орієнтовану на інновації та постійне вдосконалення. Це створює сприятливе середовище для творчості та інновацій, що позитивно впливає на мотивацію та продуктивність працівників.

Такі технології, як штучний інтелект і великі дані, надають керівникам більш точні та дієві аналітичні дані, які можуть допомогти покращити процес прийняття рішень.

Інноваційні технології відіграють ключову роль у розвитку та успіху сучасних ІТ-компаній. Їх впровадження не тільки оптимізує внутрішні

процеси, але й значно підвищує якість продукції та послуг, що підвищує конкурентоспроможність компанії на світовому ринку. Штучний інтелект, блокчейн, великі дані та Інтернет речей відкривають нові можливості для бізнесу, забезпечуючи більш ефективне управління ресурсами, автоматизацію щоденних завдань і створення нових бізнес-моделей.

Одним із головних завдань керівника ІТ-компанії є розробка та впровадження систем оцінки впливу інноваційних технологій з метою аналізу їх ефективності та прийняття обґрунтованих стратегічних рішень. Оцінюючи вплив нових технологій, необхідно враховувати економічні, технічні та організаційні фактори, щоб максимізувати їх позитивний вплив на зростання компанії.

Впровадження інноваційних технологій сприяє не лише підвищенню продуктивності та зниженню витрат, а й сприяє покращенню якості продукції та послуг, тим самим підвищуючи задоволеність клієнтів. Крім того, інновації стимулюють розвиток корпоративної культури, орієнтованої на постійне вдосконалення та креативність, що позитивно впливає на мотивацію та продуктивність працівників.

Тому систематична оцінка впливу інноваційних технологій на розвиток ІТ-підприємств є важливою частиною стратегічного управління ІТ-підприємствами.

Впровадження розробленої системи оцінювання дозволяє компаніям ефективніше використовувати свої ресурси, швидко адаптуватися до змін ринку та забезпечувати стійке зростання в умовах стрімкого технологічного прогресу.

Список використаних джерел

1. Діденко Є. Інноваційна діяльність підприємства як основа його стабільного та безпечного розвитку. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2014. С. 77–82.

2. Євтушевська О. В. Роль інноваційних технологій у розвитку суспільства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 21, листоп. С. 14–16.

3. Kharchenko T., Bondaruk Y. Innovative technologies in management business processes. *State and regions. Series: Economics and Business*. 2019. № 4 (109). URL: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2019-4-23> (дата звернення: 06.06.2024).

4. Schilling. *Strategic Management of Technological Innovation*. McGraw-Hill Education, 2016.

5. The Innovator's Dilemma: When New Technologies Cause Great Firms to Fail / R. Birnbaum et al. *Academe*. 2005. Vol. 91, no. 1. P. 80. URL: <https://doi.org/10.2307/40252749> (date of access: 06.06.2024).

6. Weil K. E. Porter, Competitive advantage, creating and sustaining superior performance. *Revista de Administração de Empresas*. 1985. Vol. 25, no. 2. P. 82–84. URL: <https://doi.org/10.1590/s0034-75901985000200009> (date of access: 06.06.2024).

УДК 330.3+338.2+339.9

JEL Classification: O29

Бородіна О. А.,

канд. наук з держ. упр.,
старший науковий співробітник,
Інститут економіки промисловості
НАН України, м. Київ

Білогуб Г. А.,

здобувач другого
(магістерського) рівня вищої освіти,
Університет митної справи
та фінансів, м. Дніпро

ПОВОЄННА ВІДБУДОВА УКРАЇНИ: ПРОЕКТНИЙ ПІДХІД ТА НОРМАТИВНА БАЗА

Міжнародний історичний досвід повоєнної відбудови країн свідчить, що масові руйнування інфраструктури та занепад економіки є невід'ємними частинами посткризового життя. Україна після закінчення військового конфлікту стикнеться з проблемами відновлення територій та інфраструктури. Необхідними будуть не тільки кількісні, а якісні перетворення державного управління, регіональної політики, секторального розвитку тощо. Для ефективного охоплення такої кількості напрямків, необхідними є як проектна основа для програмування сталого повоєнного розвитку, так і законодавча рамка відтворення країни [1].

Використання досвіду економічного відновлення зарубіжних країн після війн та природних катастроф пришвидшить процес відбудови національної економіки, підвищить його ефективність та зробить релевантним для подолання наслідків війни. Прикладами таких реновацій національних економік можуть слугувати: Німеччина, Японія, Італія, Франція, Фінляндія, Польща, Великобританія (відновлення цих країн після Другої світової війни), Південна Корея (відновлення після Корейської війни 1950-1953 рр.), Хорватія (війна за незалежність 1991-1995 рр.), Ірак (війна 2003-2011 рр.), країни Балтії (радянська окупація 1939-1991 рр.) тощо.

Процес відбудови економік наведених країн позначився певними тенденціями, основні з яких наступні:

– міжнародна фінансова підтримка – у якості "стартового капіталу" для повоєнного відновлення найчастіше виступали грантова, кредитна допомога, План Маршалла, План Доджа, План Гірша, План Моне; пільги у вигляді призупинення виплат, або списання частки зовнішніх боргів, гуманітарна допомога частково у вигляді грошових надходжень,

– задачі та цілі повоєнного відновлення були чітко письмово задекларовані у вигляді цілеспрямованих програмних документів для суто економічного розвитку (вищезгадані Плани), або для комплексної реновації (наприклад, Генеральний план реабілітації та реконструкції Індонезії);

– інституційні інновації – створення нових органів влади, релевантних кардинально новим умовам функціонування економіки, або спеціальних організацій із відповідними функціями, які були спрямовані на вирішення певних секторальних задач;

– інвестування у освіту (зокрема, модернізація системи освіти), науку, нові технології, створення наукових хабів, технопарків, інкубаторів тощо [2].

Неможливо виділити пряму залежність між сумами зовнішньої фінансової допомоги країнам, що відновлювалися, та успіхом їхньої відбудови. В той же час, значною перешкодою ставала корупція. Наприклад, Ірак отримав майже 100 млрд. долл. закордонної допомоги, але не зміг їх ефективно використати з-за корупційної складової. В той же час, Фінляндія, яка залишилася поза грошима з Плану Маршала, але із значними антикорупційними зрушеннями, на даний час є членом ЄС, демонструє значні економічні переваги, у тому числі, у порівнянні з Іраком.

Для України зараз проблема корупції актуальна як ніколи. Згідно з результатами соціологічного опитування від Transparency International Ukraine за підтримки Проєкту USAID "Підтримка організацій-лідерів у протидії корупції в Україні "Взаємодія", корупція входить до трійки найбільш актуальних проблем сьогодення (рис. 1).

#USAID_
Взаємодія

ЯК ВІДБУДОВУВАТИ УКРАЇНУ | Основні проблеми зараз

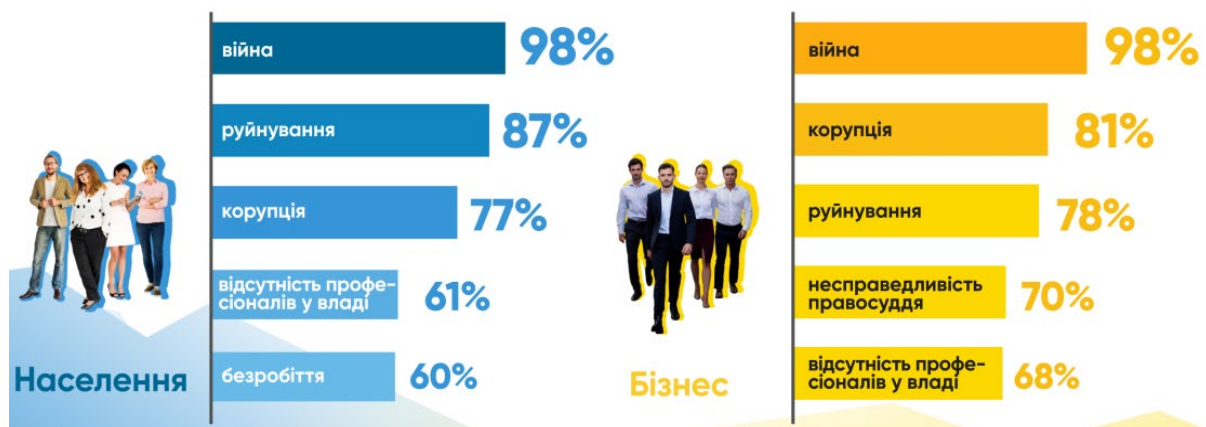

Рис. 1. Основні проблеми в Україні
(результати соціологічного опитування) [3]

Задля нейтралізації корупції, повинні діяти ефективні механізми контролю витрат, в першу чергу, зовнішньої фінансової допомоги. Необхідними та першочерговими є завдання децентралізації надходження коштів, прозорість та відкритість відбудови. Влада повинна проводити консультації з громадянами та бізнесом, залучаючи їх до моніторингових механізмів. Ще одним принципом відбудови повинен стати принцип пріоритетності якості робіт, відповідності репутаційних критеріїв виконавців робіт найвищим стандартам.

В якості проектного підходу повоєнної відбудови України можна зазначити план Ukraine Facility, згідно з яким Україна отримає €50 млрд від ЄС протягом 2024–2027 років на фінансування необхідних реформ. Але, маючи в цілому проект по відновленню країни, центральні органи виконавчої влади, у співпраці із місцевим самоврядуванням, громадськими організаціями, наукою, мають працювати зі стратегією та візією відновлення, для того, щоб виконувати взяті на себе зобов'язання перед партнерами.

Водночас, з урахуванням багаточисленних завдань та напрямків повоєнного відновлення, не обійтись без законодавчої рамки відновлення. Так, у квітні поточного року комітетом Верховної Ради України презентовано законопроект "Про основні засади відновлення", що містить деталізацію всіх аспектів української відбудови. У ньому законодавчо зафіксована обов'язкова відповідність принципам зеленої, інклюзивної та цифрової економіки, використання кращих рішень та підходу "будуй краще ніж було".

Варто відзначити, що такий масштабний законопроект є важливим не тільки як стратегічна візія українського плану дій, але він містить принципи повоєнної побудови, які фактично є антикорупційними запобіжниками. Передбачено значне розширення персоналу та функціоналу антикорупційних інституцій, ухвалення нової Антикорупційної стратегії та Державної антикорупційної програми на період після 2025 року тощо.

Не меншу роль в цьому процесі мають відігравати; реформи, які задекларовано Ukraine Facility, закріплені на законодавчому рівні, а також інструменти самоврядування, які активно залучають громаду до ухвалення рішень на місцях і контролюють дії місцевої влади.

Водночас, реально працюючими дорожніми мапами відновлення стануть Програми комплексного відновлення громад (далі – ПКВ), які передбачають весь спектр необхідних перетворень і шляхи їх вирішення: демографічні показники громад, необхідна кількість лікарень, шкіл, державних послуг, кількість відходів, в тому числі будівельних, економічну спроможність громад, питання розмінування територій і т.ін.

Міжнародні партнери готові співпрацювати з громадами при наявності таких ПКВ, які пройшли громадські обговорення. Слід зазначити, що і в цілому, план Ukraine Facility побудовано та буде реалізовано за принципом "спочатку дії, потім гроші", що само по собі є антикорупційним заходом. Отже, розвиток в Україні реальних інструментів народовладдя є одним з дієвих механізмів контролю за діями влади та відбудовою з боку громадян. На даний час існує низка важливих законодавчих ініціатив щодо розвитку інструментів реального народовладдя. Так, нещодавно підписаний Закон України щодо забезпечення прозорості місцевого самоврядування (від 22 лютого 2024 року № 3590-IX "Про місцеве самоврядування в Україні"), який робить прозорими ухвалення рішень органами місцевого самоврядування через такі інструменти як: онлайн-

трансляції сесій місцевих рад, оприлюднення відеозаписів засідань у частині, що транслювалась на офіційному веб-сайті ради чи в інший спосіб, зберігання відеозаписів протягом 5 років.

Окрім того, парламентом ухвалено у другому читанні законопроект №7283 "Про внесення змін до деяких законів України щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування". Документ передбачає низку інструментів, через які мешканці можуть реально впливати на владу, зокрема: загальні збори, громадські слухання, петиції, місцеві ініціативи. Законопроект дає можливість молоді від 14 років та внутрішньо переміщеним особам також впливати на місцеву владу та бути активними учасниками суспільного життя.

Універсального та єдиного алгоритму повоєнного відновлення для країн не існує. Кожна країна походила власний шлях, безумовно, враховуючи загальні тренди на підвищення фінансової, інституціональної спроможності, широкої децентралізації та реального народовладдя. Застосування проектного підходу є доцільним та необхідним для України. В той же час, немає сформованої стратегії щодо його реалізації, він лишається декларованою візією. Вкрай необхідним є при використанні такого підходу надання громадам реальних інструментів планування і контролю за витратами наданих з будь-яких джерел коштів для запобігання витрат грошей без належного контролю. Слід убезпечити Україну від таких ризиків[4].

Звичайно, після військових дій важливим стане забезпечити першочергові потреби населення – відбудувати зруйноване житло, енергетичні об'єкти, інфраструктуру. Але, вищезгаданий досвід країн світу демонструє нагальну потребу інвестування у науку, технологію, освіту. Необхідним є розвиток креативних технологій та індустрій, що матиме позитивний вплив на економіку в майбутньому. Правова, проектна та інституційна підготовка повоєнного відновлення України триває. За умови міжнародної підтримки, розробки власної правової бази, адаптованої до актуальних умов розвитку та спрямованої на досягнення сталого розвитку, а також, механізмів реального народовладдя у демократичному суспільстві (дотримання правил прозорості, підзвітності, ефективності та протидії корупційним ризикам) післявоєнна відбудова України дозволить відтворити новітню економіку на інноваційній основі.

Список використаних джерел

1. Irtysheva I., Kramarenko I., Sirenko I. The economy of war and postwar economic development: world and Ukrainian realities. *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 8.No. 2, 2022. P. 78–82. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2022-8-2-78-82>.

2. Дяченко С., Булана О. Як нам відбудувати Україну. Успішні світові кейси повоєнного відновлення. *Ukrinform*. URL: <https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-economy/3493522-ak-nam-vidbuduvati-ukrainu-uspisni-svitovi-kejsi-povoennogo-vidnovlenna.html> (дата звернення: 09.06.2024).

3. Як відбудувати Україну – соціологічне опитування громадян та представників бізнесу. *Transparency International Ukraine*. URL: https://ti-ukraine.org/research/yak-vidbudovuvaty-ukrayinu-sotsiologichne-opytuvannya-gromadyan-ta-predstavnykiv-biznesu/?_cf_chl_tk=zXj9BXYH76WgSQkVlldGT4LyWBL8caSdw6lBytK06E-1717909678-0.0.1.1-40212 (дата звернення: 09.06.2024).

4. Охріменко, О., & Попов, Р. (2022). Повоєнна відбудова України: потенціал та стратегія перетворень. *Економіка та суспільство*, (45). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-7>.

УДК 338.23

JEL Classification: E22

Вакулич М. М.,

канд. екон. наук, доцент,
начальник відділу організації наукової роботи,
доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту,
Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро

ПІСЛЯВОЄННА РЕВІТАЛІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ПРАКТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Парадигма становлення детермінанти "інвестиційний клімат" зумовлює необхідність запровадження комплексу трансформаційних перетворень економічної системи країн світу. Ґрунтуючись на інноваційному забезпеченні, діджиталізації та контексту реформ макроекономічного рівня, – інвестиційний

клімат економіки України формує концепцію зрушень у відповідності до світових стандартів. Всеохоплюючі трансформаційні перетворення в економічній системі країни зумовлюють формування комплексу стратегічних орієнтирів державного менеджменту, а саме:

- євроінтеграційна політика держави;
- наявність стартапів та бізнес-інкубаторів у різних стратегічних секторах національної економіки;
- швидка адаптованість економічної системи країни до світових шоків та зовнішніх факторів негативного впливу;
- гнучка соціально-економічна політика;
- потужний ресурсний потенціал та інші.

Однак, проведення активних бойових дій на території України суттєво погіршують її економічне становище, що, безумовно, негативно впливає на формування інвестиційного клімату країни.

Відтак, наприклад, за даними Національного банку України, обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України станом на 31.12.2022 року становив 54 714,6 млн дол. США. За даними платіжного балансу, опублікованого на сайті Національного банку, за вісім місяців 2023 року чистий приплив прямих іноземних інвестицій оцінено у 2,9 млрд дол. США [1].

При цьому, за даними Світового Банку, у період протягом 2023-2033 років для післявоєнної відбудови економіки України необхідно буде 486 млрд. дол. США [2]. Безумовно, власного валового внутрішнього продукту країни недостатньо для післявоєнного відновлення економічної системи, що зумовлює нагальну необхідність пошуку додаткових фінансових ресурсів за рахунок формування інвестиційного капіталу та реалізації комплексу бізнес-проектів, бізнес-інкубаторів, стартапів макроекономічного рівня.

Інформацію щодо кількості грошових ресурсів для післявоєнної відбудови економічної системи України у період до 2033 року (за даними Світового Банку) представлено на рис. 1.

Економічна система України зазнає суттєвих коливань за рахунок проведення активних бойових дій на її території. За розрахунками Міністерства економіки України станом на червень 2022 року прямі одноразові втрати економічної системи складають 565 млрд. дол. США, з яких 119 млрд. дол. США припадає на інфраструктуру і 91 млрд. дол. США – на втрати цивільних об'єктів [3]. Таким чином, у 2022 році України не отримала капітальні інвестиції на суму 54 млрд. дол. США, що суттєво вплинуло на формування інвестиційного клімату країни.

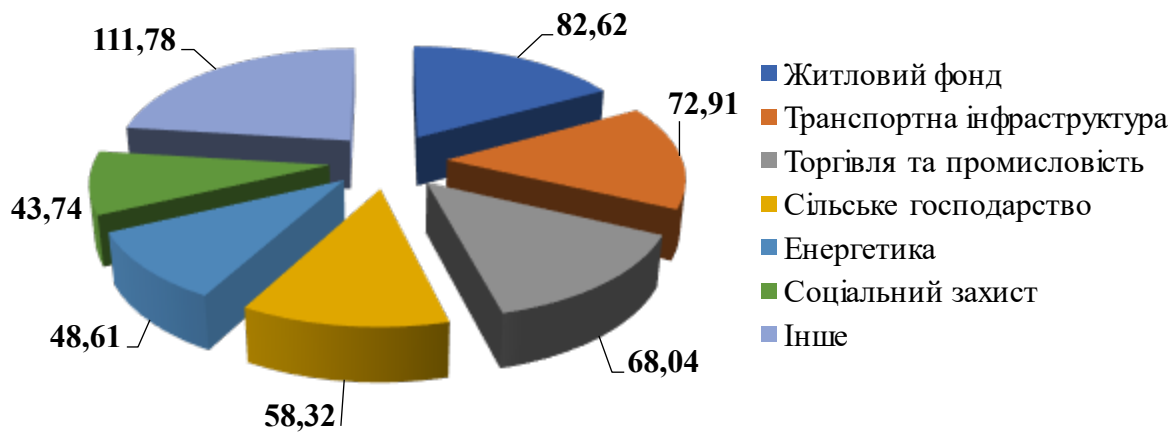

Рис. 1. Інформація щодо кількості грошових ресурсів для післявоєнної відбудови економічної системи України у період до 2033 року (за даними Світового Банку), млрд дол. США [2]

Інструментарій забезпечення передумов формування сприятливого інвестиційного клімату в економіці України представлено на рис. 2.

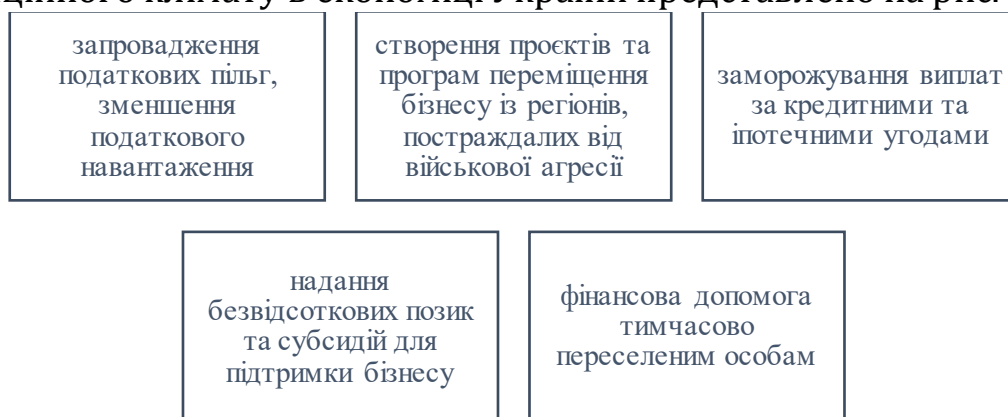

Рис. 2. Інструментарій забезпечення передумов формування сприятливого інвестиційного клімату в економіці України

Отже, необхідною умовою післявоєнної ревіталізації інвестиційного клімату економіки України є забезпечення інноваційності компаній, діяльність яких пов'язана із критичною інфраструктурою; розвиток ІТ-хабів, бізнес-інкубаторів, лабораторій та інше. З метою формування сприятливого інвестиційного клімату економічної системи держави необхідним є врахування стратегічних орієнтирів економічного розвитку України у довгостроковій перспективі, забезпечення її інноваційності та всеохоплюючого характеру трансформаційних перетворень.

Список використаних джерел

1. Звіт про фінансову стабільність, червень 2022 року. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-sistema-uspishno-protistoyit-viklikam-viyni---zvit-pro-finansovu-stabilnist>.

2. Небрат В.В., Корніяка О.В. Особливості механізмів капіталоутворення та інвестування в Україні як чинник фінансових ризиків в умовах війни та післявоєнного періоду. *Грааль науки*. 2022. № 16. С. 31–34. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.06.2022.001>.

3. Ukraine Reconstruction May Cost \$1.1 Trillion, EIB Head Says. Bloomberg. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-06-21/ukraine-reconstruction-may-cost-1-1-trillion-eib-head-says>.

УДК 330.3:004.8

JEL Classification: O29

Вишневський О. С.,

д-р екон. наук, старший дослідник,
заступник директора з
науково-організаційної роботи,
Інститут економіки промисловості
НАН України, м. Київ

Божик М. С.,

здобувач третього (освітньо-
наукового) рівня вищої освіти,
Інститут економіки промисловості
НАН України, м. Київ

Гульчук Т. С.,

здобувач третього (освітньо-
наукового) рівня вищої освіти,
Інститут економіки промисловості
НАН України, м. Київ

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ПРОТИРІЧЧЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Триваюче поглиблення цифровізації економіки в останні роки щільно пов'язано з використанням штучного інтелекту (далі ШІ), який поступово проникає у всі сфери економічної діяльності. Використання ШІ допомагає підприємствам у підвищенні продуктивності праці, автоматизації рутинних завдань, покращенні обслуговування клієнтів і створенні персоналізованих підходів до них. Застосування інструментів ШІ дозволяє знижувати ризики та приймати більш обґрунтовані стратегічні рішення.

Разом з тим, в попередніх дослідженнях було доведено, що на макро рівні немає статистично значущого підтвердження позитивного впливу цифровізації (включаючи Індустрію 4.0 та ШІ) на промисловість та економіку в цілому [1, с.39; 2, с.175-184; 3]. В значній мірі ця проблематика залишилась актуальною. Так, у "Звіті про індекс штучного інтелекту за 2024 рік" зазначається, що "за останні п'ять років зростаюча інтеграція ШІ в економіку породила надії на підвищення продуктивності. Однак знайти надійні дані, що підтверджують вплив штучного інтелекту на продуктивність, було складно" [4, с. 272].

Тому метою дослідження є визначення економічних протиріч, пов'язаних з розширенням сфери застосування ШІ.

Перш ніж перейти до дослідження економічних протиріч, пов'язаних з сферою ШІ, треба звернути увагу на їх наявність в інституційно-правовій площині. Не лише академічне середовище не може дійти узгодженої позиції стосовно того, що саме вважати ШІ, а також й нормотворчі. Так, підходи до визначення ШІ у нормативно-правовому середовищі США та ЄС відрізняються [5].

Незважаючи на те, що сутність поняття ШІ залишається предметом дискусій науковців та правників, інтерес до цього феномену останні роки утримує пильну увагу бізнесу, урядів та широкої громадськості.

У 2023 році порівняно з 2022 роком спостерігалось зростання кількості компаній зі списку Fortune 500, які у своїх звітах про доходи згадували ШІ. Кількість таких компаній збільшилась з 266 до 394 (тобто у 1,5 рази), що у підсумку склало майже 80% всього списку [4, с. 277].

За розрахунками компанії McKinsey "генеративний штучний інтелект має потенціал генерувати від 2,6 трлн до 4,4 трлн доларів у різних галузях" [6].

На думку різних експертних організації подальший розвиток та впровадження технологій ШІ містить великий економічний потенціал, який підтверджується низкою емпіричних спостережень. Наприклад, стверджується, що "користувачі Copilot виконували завдання на 26–73% менше часу ніж інші користувачі без доступу до ШІ" [4, с. 272]. А "дослідження Гарвардської бізнес-школи показало, що консультанти з доступом до GPT-4 підвищили свою продуктивність у виборі консультаційних завдань на 12,2%, швидкість на 25,1%, а якість на 40,0%. порівняно з контрольною групою без доступу ШІ. Так само дослідження

Національного бюро економічних досліджень показало, що агенти колл-центру, які використовують ШІ, обробляють на 14,2% більше дзвінків на годину, ніж ті, хто не використовує ШІ" [4, с. 273]. У підсумку автори цієї доповіді доходять думки, згідно якої доступ до ШІ скорочує розрив у продуктивності між низько- та висококваліфікованими працівниками [4, с. 275]. Це в середньому має збільшувати продуктивність праці.

Виходячи з розглянутого вище закономірним є посилення інтересу до акцій компаній, діяльність яких пов'язана із використанням ШІ. Найбільш переконливим прикладом є зростання капіталізації компанії Nvidia. Якщо 13 червня 2023 року капіталізації Nvidia досягла 1 трлн дол США [4, с. 220], то на початку червня 2024 року її капіталізація вже сягає близько 3 млрд дол. США. Таким чином, капіталізація зросла за рік втричі та компанія Nvidia закріпилась на 3 позиції у світі (за рівнем капіталізації), поступаючись лише компаніям Microsoft та Apple, діяльність яких також опосередковано пов'язана з розвитком та використанням ШІ.

Разом з тим має місце погіршення індикаторів інтенсивності впровадження ШІ, які пов'язані з ринком праці та залученням корпоративних інвестицій.

Наприклад, в США у 2023 році кількість вакансій, пов'язаних зі ШІ скоротилась до 1,6% порівняно з 2% (від загальної кількості) станом на 2022 р. Аналогічна тенденція спостерігається і в більшості інших країн [4, с.228]. При цьому скорочення відбулося майже у всіх секторах (послуги з управління відходами та адміністративної підтримки; роздрібна торгівля; транспортування та складування; нерухомість, оренда та лізинг; оптова торгівля; гірничо-промисловість, розробка кар'єрів, видобуток нафти і газу; сільське господарство, лісове господарство, промисел і мисливство; комунальні послуги; управління компаніями та підприємствами; виробництво; фінанси та страхування; професійні, наукові та технічні послуги; інформація) за виключенням двох (освітні послуги, державне управління) [4, с. 228].

Також важливим фактором є скорочення вже два роки поспіль (2022-2023 рр.) обсягів глобальних корпоративних інвестицій в ШІ з 337,4 млрд дол. США у 2021 році до 189,16 млрд дол. США у 2023 році [4, с. 242].

Таким чином, можна стверджувати про формування низка протиріч: (1) між поведінкою бізнесу та очікуваннями експертної спільноти; (2) між динамікою корпоративних інвестицій та динамікою фондового ринку. У

підсумку в значному ступені повторюється ситуація, яка склалася в економіці та фондовому ринку перед "кризою доткомів" 2000 р., що формує аналогічні загрози та можливості.

ШІ, безумовно виступаючи локально корисним інструментом на рівні окремих підприємств та організації, обумовлює прискорення залучення коштів на фондових ринок, що може призвести до формування бульбашки. У разі схлопування цієї бульбашки, очікування щодо економічної ефективності ШІ будуть переглянуті, частина компаній, пов'язаних з ШІ, зазнають значного зниження маржі (можливо збитків та банкрутств). Але, це, в свою чергу, започаткує наступний етап розвитку ШІ, прискорить його перехід від чинної вузької спеціалізації до створення повноцінного загального штучного інтелекту (artificial general intelligence), який має більший потенціал змінити економіку на всіх рівнях.

Список використаних джерел

1. Вишневський О.С. Вплив цифровізації на промисловість: проблеми визначення в країнах ЄС. *Економіка промисловості*. 2020. № 1 (89). С. 31–44. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry2020.01.031>.

2. Вишневський О.С. Цифрова платформізація процесу стратегування розвитку національної економіки: монографія / НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2021. 449 с. URL: <https://iie.org.ua/monografiyi/cifrovaplatformizacija-procesu-strateguvannja-rozvitku-nacionalnoi-ekonomiki/> (дата звернення: 10.06.2024).

3. Vyshnevskiy O., Amosha O., Liashenko V. The impact of Industry 4.0 and AI on economic growth. *Scientific papers of Silesian university of technology. Organization and management series*. 2019. № 140. P. 391–400. DOI: 10.29119/1641-3466.2019.140.32.

4. Artificial Intelligence Index Report 2024. *Human-Centered Artificial Intelligence of Stanford University*. URL: https://aiindex.stanford.edu/wp-content/uploads/2024/04/HAI_AI-Index-Report-2024.pdf (дата звернення: 09.06.2024).

5. Floridi L. On the Brussels-Washington Consensus About the Legal Definition of Artificial Intelligence. *Philos. Technol.* 2023. № 36 (87). DOI: <https://doi.org/10.1007/s13347-023-00690-z>.

6. The economic potential of generative AI: The next productivity frontier. *McKinsey*. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/mckinsey-digital/our-insights/the-economic-potential-of-generative-AI-the-next-productivity-frontier#industry-impacts> (дата звернення: 12.06.2024).

УДК 631.1:330.34(477)

JEL Classification: O29

Деділова Т. В.,

канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри економіки і підприємництва,
Харківський національний автомобільно-
дорожній університет, м. Харків

Ачкасов М. Є.,

здобувач першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти,
Харківський національний автомобільно-
дорожній університет, м. Харків

ФАКТОРИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ: ОБ'ЄКТИВНІ ПЕРЕДУМОВИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Аграрний сектор України займає важливе місце в економіці країни, оскільки забезпечує продовольчу безпеку, сприяє зростанню експорту та загальному економічному розвитку. Його успішний розвиток базується на поєднанні об'єктивних передумов та перспектив, які створюють сприятливі умови для росту та підвищення конкурентоспроможності.

Однією з основних переваг України є природні умови та ресурси. Наша країна славиться родючими чорноземами, які є одними з найкращих у світі, та сприятливим кліматом для вирощування різноманітних сільськогосподарських культур. До цього додається великий обсяг прісної води, що є необхідним для ефективного землеробства. Отже, такі фактори створюють природну базу для високопродуктивного сільського господарства, що є значним конкурентним перевагою. Великий земельний ресурс України є ще однією важливою передумовою розвитку – більше 40 мільйонів гектарів сільськогосподарських угідь дозволяють Україні бути одним з провідних виробників та експортерів зернових культур у світі.

Історичний досвід та аграрні традиції також відіграють важливу роль у розвитку аграрного сектору. Україна має багатовікову історію сільського господарства, яка сформувала культурні та професійні навички, що передаються з покоління в покоління. Це сприяє збереженню та покращенню аграрних

практик, які забезпечують високу якість продукції. Значна частина населення України, проживаючи в сільській місцевості і маючи необхідні навички та досвід для роботи в аграрному секторі, забезпечує постійний трудовий ресурс, що сприяє стабільному розвитку галузі.

Незважаючи на значний потенціал, аграрний сектор України стикається з певними викликами. Адаптація до змін клімату через впровадження стійких до кліматичних змін технологій та покращення управління водними ресурсами є необхідними для збереження продуктивності. Також фінансова нестабільність та недостатній доступ до фінансування може обмежувати можливості розвитку аграрного сектору та ставати перешкодою для інвестування в нові технології та інфраструктуру. Створення сприятливих умов для кредитування та інвестицій, а також розробка програм фінансової підтримки для фермерів є важливими кроками для подолання цього виклику. Крім того, застаріла інфраструктура є ще одним викликом для аграрного сектору, зокрема, поганий стан доріг, недостатні потужності зберігання та переробки продукції потребують негайного вирішення. Інвестиції в інфраструктуру сприятимуть підвищенню ефективності та зниженню витрат на логістику.

На сьогодні перспективи розвитку аграрного сектору України зумовлені в більшості випадків динамікою та локацією воєнних дій. Головні стратегічні напрями розвитку українського аграрного сектору наведено на рис. 1.

Важливим фактором майбутнього розвитку є впровадження інновацій та технологій. Сучасні агротехнології, такі як точне землеробство, біотехнології, автоматизація та роботизація процесів, можуть значно підвищити продуктивність і ефективність сільськогосподарського виробництва, що сприятиме підвищенню якості продукції та зниженню витрат. Невід'ємною частиною розвитку також є залучення інвестицій в інфраструктуру, зберігання та переробку сільськогосподарської продукції, а також в освітні програми для фермерів. Внутрішні та зовнішні інвестиції допомагатимуть розвивати галузь і забезпечуватимуть її стійкість.

Крім того, ефективна державна підтримка та політика є необхідною умовою для розвитку аграрного сектору – підтримка фермерів, субсидування інновацій та розвиток інфраструктури створюють сприятливі умови для зростання галузі. Державна підтримка також включає заходи щодо адаптації до змін клімату та збереження екології, що є важливими для забезпечення сталого розвитку.

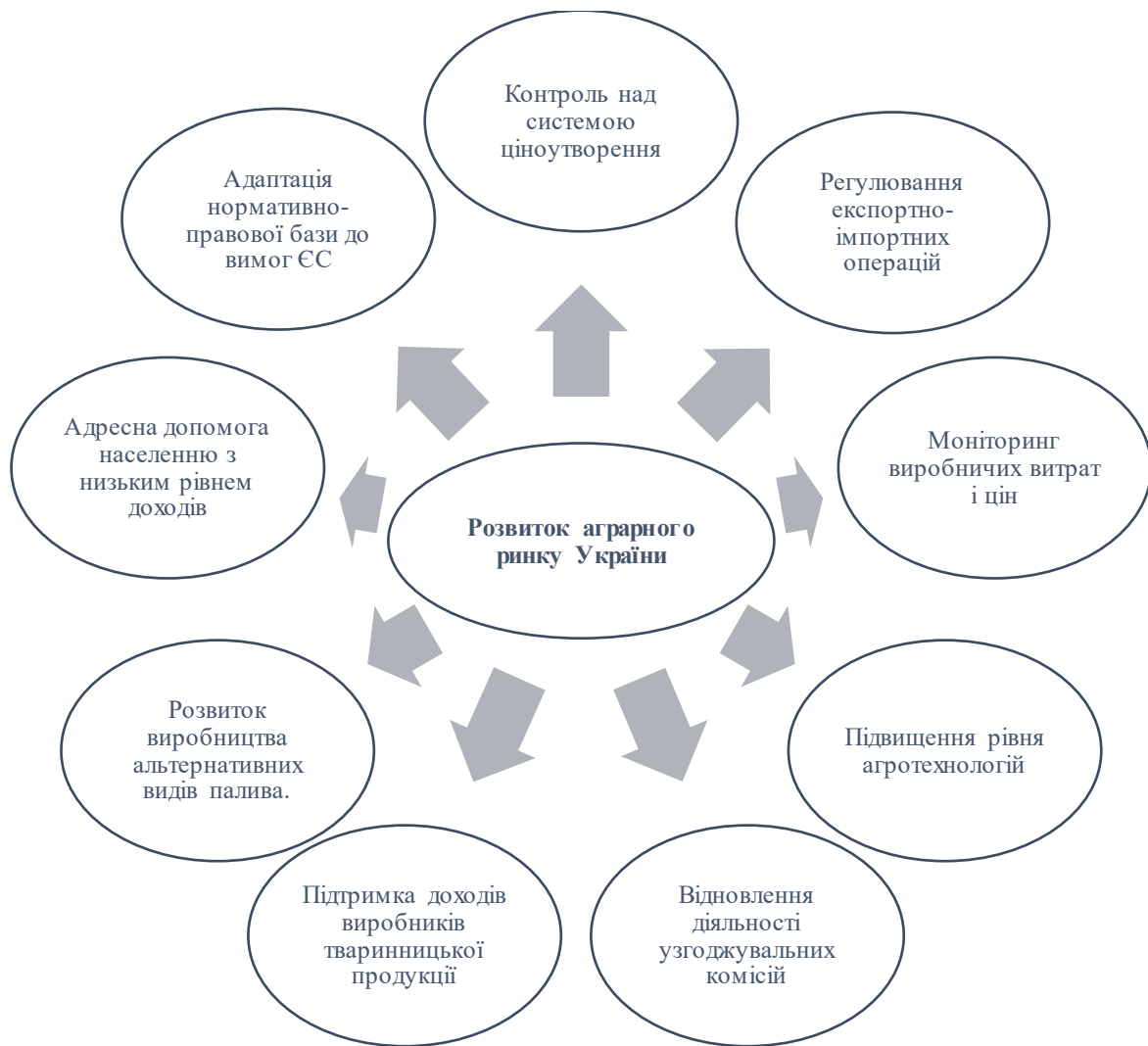

Рис. 1. Головні стратегічні напрями розвитку аграрного ринку України

На державному рівні суттєвим фактором виступає розширення експортних ринків, зокрема, відкриття нових ринків, укладення міжнародних торговельних угод та покращення логістики сприятимуть зростанню експорту української сільськогосподарської продукції, що не тільки збільшить доходи від експорту, але й підвищить міжнародний статус України як провідного аграрного виробника.

Останнім, однак не менш важливим фактором, є розвиток сільських територій також має велике значення для аграрного сектору. Підвищення якості життя у сільській місцевості через розвиток інфраструктури, освіти, охорони здоров'я та соціальних послуг сприятиме збереженню трудового потенціалу та підвищенню продуктивності праці в аграрному секторі. Такий підхід забезпечить сталий розвиток сільських громад та покращить загальне економічне становище країни.

Отже, розвиток аграрного сектору України має значний потенціал завдяки наявним об'єктивним передумовам і перспективам. Використання інновацій, залучення інвестицій, ефективна державна підтримка та орієнтація на експорт можуть забезпечити стабільне зростання та підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору – все це сприятиме економічному розвитку країни та підвищенню рівня життя населення.

Список використаних джерел

1. Статистичний щорічник України за 2020 рік / Державна служба статистики України. Київ : Держстат, 2021. URL: <https://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 10.06.2024).

2. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Стратегія розвитку сільського господарства до 2025 року. Київ : Мінагрополітики, 2020. URL: <https://minagro.gov.ua> (дата звернення: 10.06.2024).

УДК 338.439.6:005.342:664-021:355.01(477)

JEL Classification: Q18

Кордзая Н. Р.,

д-р екон. наук, професор,
професор кафедри маркетингу,
підприємництва та торгівлі,
Одеський національний технологічний
університет, м. Одеса

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПЛАТФОРМИ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Забезпечення національної продовольчої безпеки завжди було, є й має залишатися одним з головних зобов'язань будь-якої країни перед власним населенням, адже його фізіологічні потреби мають бути задоволені, в першу чергу, з огляду на необхідність забезпечення нормальної життєдіяльності людини [1].

Організація нормального функціонування системи продовольчої безпеки держави в умовах війни потребує тісної взаємодії та координації всіх залучених сторін, а саме влади, бізнесу, міжнародних організацій та інших учасників [2].

За таких умов, в перші місяці війни, в Україні було створено Національну платформу продовольчої безпеки. Національна платформа продовольчої безпеки розроблена та впроваджується Держпродспоживслужбою за підтримки Офісу Президента України, Міністерства економіки та торгівлі України, Міністерства інфраструктури та Міністерства аграрної політики та продовольства України [3].

Даний орган опікується забезпеченням харчовими продуктами й товарами першої необхідності жителів громад, військовослужбовців збройних сил України та територіальної оборони [4].

Новостворена Платформа дозволяє об'єднати зусилля виробників, продавців й споживачів для стимулювання розбудови української економіки, навіть в умовах війни [3].

Тут виробники й постачальники можуть розмістити пропозицію своїх товарів або відгукнутися на існуючу та домовитися про укладання договору. Оголошення можна розмістити про будь-які товари широкого вжитку [2].

За перші місяці роботи Платформи до неї долучились понад 1000 торгових точок і десятки виробників харчової продукції, вже через півроку роботи кількість учасників перевищувала 5,5 тисяч. Найчисельнішою категорією учасників є виробники товарів [2, 5].

З кожним днем функціональне наповнення Платформи зростає та з'являються нові можливості для учасників [2].

Реєстрація та робота на Платформі для всіх учасників є безкоштовною [4].

До реєстрації запрошені [6]:

- військові адміністрації областей й районів;
- територіальні громади;
- підприємства-виробники продукції;
- великі торговельні мережі та просто крамниці;
- спілки й організації, що займаються формуванням та доставкою гуманітарних вантажів;
- підприємства (юридичні особи) та фізичні особи підприємці, що надають логістичні послуги;
- міжнародні організації.

За допомогою Національна платформа продовольчої безпеки можна [6]:

- визначити потреби конкретної військової адміністрації, територіальної громади та забезпечити цільове формування і надходження гуманітарної допомоги;
- здійснювати прозорий обмін інформацією між військовими адміністраціями різних рівнів, з обмеженим доступом до інформації пересічних учасників Платформи;
- спланувати комерційні операції між продавцем та покупцем готової продукції;
- знайти та замовити необхідні для виробництва інгредієнти в діючих виробництвах та експортерів;
- залишити власну потребу/замовлення в продуктах на гуманітарній та комерційній основах.

Цінність нової Платформи для підприємств та інших учасників полягає у тому, що тут можна перш за все отримати доступ до актуальної інформації щодо реальних потреб споживачів у товарах (загалом продовольчих) та пропозицій виробників або продавців цих товарів та можливість миттєвої комунікації з покупцем чи постачальником без зайвих посередників. Крім того, учасники майданчику можуть замовити логістичні послугу для тих товарів, які чи вже є, чи було знайдено за допомогою Платформи. А також усі зареєстровані отримують доступ до нагальної потреби державних замовлень без зайвих паперів та втрати часу та смарт-контракти за декількома з публічних оферт [3].

Учасники, зареєстровані на Платформі, мають змогу напряму контактувати та укласти угоди з постачання необхідних товарів [7].

Платформа складається з двох частин з різними рівнями доступу [2]:

1. Закрита частина, яка розміщується на майданчику dpss.creatio.com.
Всі дані, які містять цей ресурс стосуються закупівель державного значення.

2. Відкрита частина, яка розміщується на ProdUkraine.org та призначена для співпраці торговельних мереж і постачальників у різних регіонах України. Тут треба зареєструвати сторінку своєї компанії, вказавши назву, відповідну категорію, опис, контактну інформацію та посилання на сайт (якщо є). Після реєстрації можна розміщувати заявки або запити щодо товарів. Для цього треба вказати кількість потрібних/наявних продуктів, очікувану вартість та місцезнаходження. Тут же можна отримати оперативну інформацію щодо потреби тих чи інших товарів по всій країні, відфільтровуючи їх за регіонами та товарними категоріями.

Крім того, на Національній платформі продовольчої безпеки аналізуються дефіцитні позиції, на підставі чого приймаються рішення стосовно імпорту необхідної продукції чи сировини або відкриття такого виробництва в Україні [2].

Найпопулярнішими пропозиціями на Платформі є продукти харчування – хліб, крупи, консерви, борошно, цукор, м'ясні та молочні вироби. Публікувалися й непродовольчі товари, такі як побутова хімія, мінвата або електроінструменти [5]. Наприклад, учасники з Києва, Кіровоградської та Дніпропетровської областей шукають постачальників термозберігаючих ковдр, кровоспинних джгутів та рідких розпалювачів, а також крейду для фермерського господарства. А учасники з Дніпропетровської та Хмельницької областей пропонують еко-сумки, біорозкладні пакети та тверде паливо [7].

На основі вищевикладеного можна говорити про те, що на початку повномасштабного вторгнення російської федерації на територію незалежної України у нашій, за підтримки уряду, було створено Національну платформу продовольчої безпеки. Дана ініціатива призначена для консолідації зусиль виробників, посередників й продавців продовольчих товарів й інших товарів широкого вжитку та представників територіальних громад, військових адміністрацій тощо, щодо забезпечення відповідного рівня продовольчої безпеки в Україні.

Список використаних джерел

1. Аракелова А.Р., Гринько А.Є., Євтіфієва Ю.В. Забезпечення продовольчої безпеки України в умовах воєнного стану: аграрно-правовий аспект. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 10. С. 332-335 URL: http://lsej.org.ua/10_2022/80.pdf.

2. Приєднуйтесь до Національної платформи продовольчої безпеки URL: <https://platforma-msb.org/pryyednujtes-do-natsionalnoyi-platformy-prodovolchoyi-bezpeky> (дата звернення: 25.05.2024).

3. В Україні створено Національну платформу продовольчої безпеки. Офіц. сайт Держпродспоживслужби України. URL: <https://dpss.gov.ua/news/v-ukrayini-stvoreno-nacionalnu-platformu-prodovolchoyi-bezpeki> (дата звернення: 25.05.2024).

4. У чому переваги Національної платформи продовольчої безпеки. Інфографіка. URL: <https://www.cherk-consumer.gov.ua/novyny/3677-u-chomu-perevahy-natsionalnoyi-platformy-prodovolchoi-bezpeky-infohrifika> (дата звернення: 30.05.2024).

5. Півроку роботи Національної платформи продовольчої безпеки: ключові цифри та факти. URL: <https://dpss.gov.ua/news/pivroku-roboty-natsionalnoi-platformy-prodovolchoi-bezpeky-kliuchovi-tsyfry-ta-fakty> (дата звернення: 28.05.2024).

6. Національна платформа продовольчої безпеки України URL: <https://chernihivska-gromada.gov.ua/news/1659092805> (дата звернення: 28.05.2024).

7. Національна платформа продовольчої безпеки. URL: <https://nadlatska-gromada.gov.ua/news/1661492606> (дата звернення: 22.05.2024).

УДК 339.172

JEL Classification: O29

Огданська О. Д.,

канд. екон. наук, доцент,

доцент кафедри міжнародної
економіки і світових фінансів,

Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара, м. Дніпро

РОЗВИТОК ТРЕЙДИНГУ В УКРАЇНІ: АЛГОРИТМІКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Біржова діяльність є фундаментальним та основоположним механізмом ринкової економіки і виступає динамічним складовим елементом, який чутливо реагує на всі виклики соціально-економічної політики, що відбуваються в країні. Враховуючи аспекти негативного впливу повномасштабного воєнного вторгнення на територію України необхідними є структурні зміни, трансформаційні перетворення економічної системи в цілому та алгоритміки розвитку трейдингу зокрема.

Трейдинг (електронний трейдинг) – це така форма торгівлі та система роботи з цінними паперами, яка дає можливість інвестору мати доступ до біржової інформації, укладати договори купівлі-продажу цінних паперів в реальному часі за допомогою спеціальних програм, встановлених на персональному комп'ютері або телефоні [1].

Перелік основоположних напрямів розвитку трейдингу в Україні, в сучасних складних умовах економічної системи держави, зображено на рис. 1.

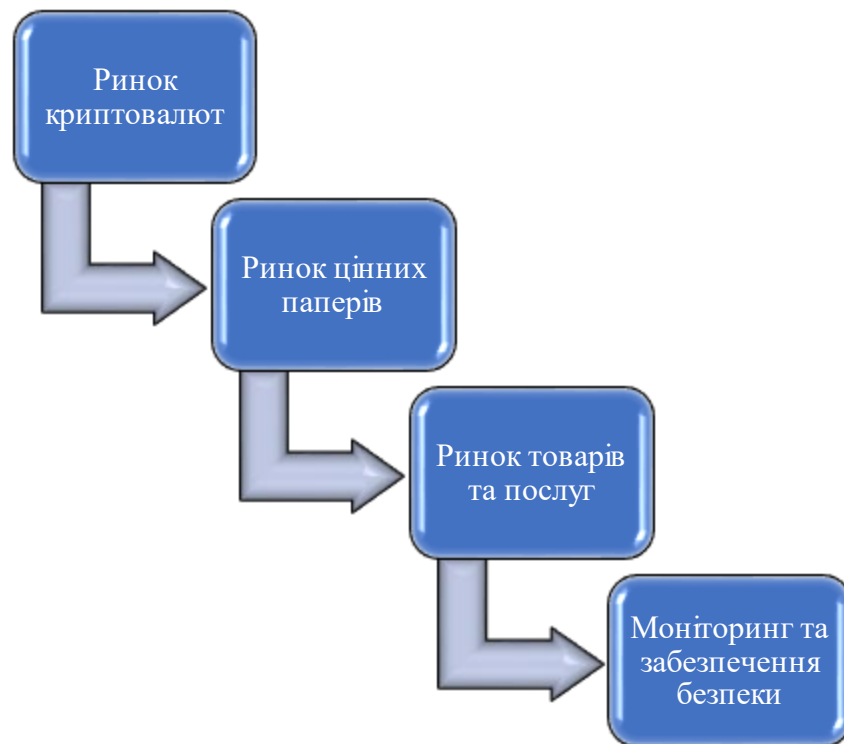

Рис. 1. Перелік основоположних напрямів розвитку трейдингу в Україні

Отже, основними кроками мають бути (рис. 2).

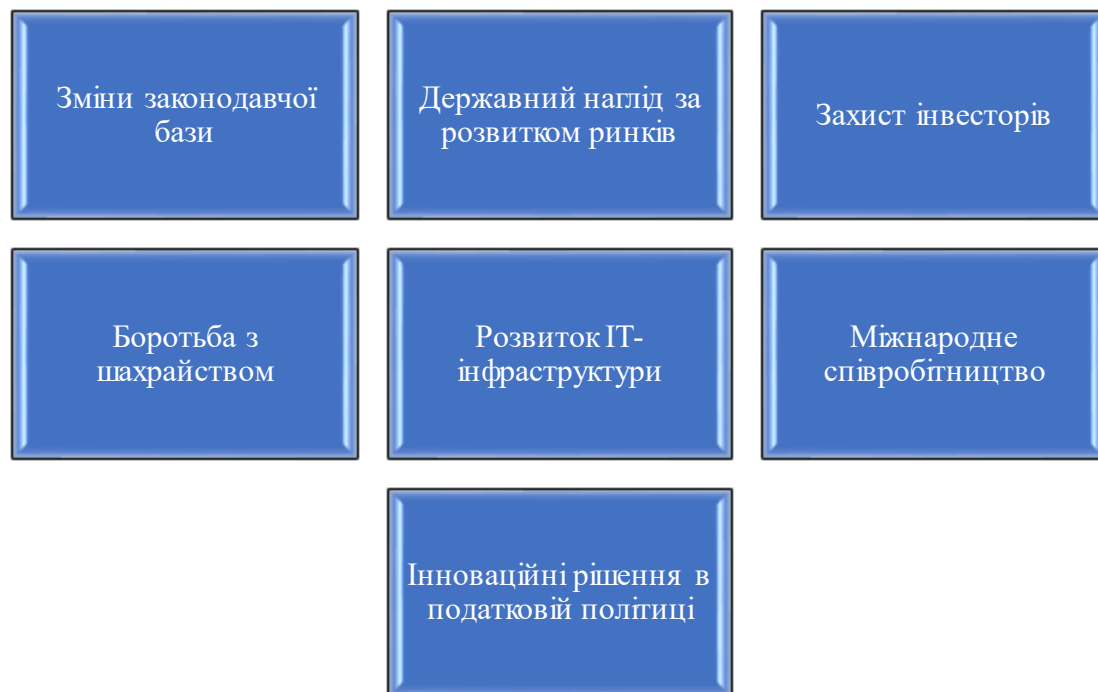

Рис. 2. Основні кроки державної політики щодо забезпечення прогресивного розвитку трейдингу в Україні у період післявоєнного відновлення економічної системи

Проте, трейдинг має ряд суттєвих недоліків, а саме:

- немає можливості здійснювати великі за обсягом операції;
- необхідність узгодження додаткових умов угоди, де постає необхідність класичного брокерського обслуговування, а відповідно непривабливість торгівлі облігаціями та державними цінними паперами;
- низька інвестиційна культура населення, яка сприяє нерентабельності такого бізнесу для вітчизняних інвестиційних компаній;
- переважає частка спекулятивного капіталу. фактично, ідеєю технічного аналізу є мистецтво ефективних спекуляцій [2].

Відтак, держава має забезпечити регулювання розвитку трейдингу в Україні, ґрунтуючись на досвіді розвинених країн світу в означеній проблематиці.

Розвиток та вдосконалення мобільних технологій призведе до більшої мобілізації інвесторів. Тому, зростає актуальність інвестиційної освіти, надання повного спектру ознайомчої інформації щодо ринку цінних паперів, можливостей та перспектив розвитку фондового ринку.

Список використаних джерел

1. Ситник І. П., Кеба А. А. Актуальні питання й перспективи розвитку інтернет-трейдингу та його платіжних систем в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. Випуск 7, частина 3. С. 86–89. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/7_3_2016ua/23.pdf (дата звернення 06.06.2024).
2. Іскренко Л. П. Інтернет-трейдинг та проблеми його ліквідності на фондовому ринку України. Економіка та держава. 2012. № 3. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/3_2012/25.pdf (дата звернення 08.06.2024).

УДК 338.43:339.2

JEL Classification: D49

Олійник Є. О.,

канд. екон. наук, докторант,

Університет митної справи

та фінансів, м. Дніпро

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Аграрні підприємства є активними учасниками ринкових відносин, змагаються з багатьма іншими конкурентами за привабливі сфери збуту своєї продукції орієнтуючись на вимоги споживачів. У процесі постійної конкуренції, сільськогосподарські виробники змушені оперативно і своєчасно реагувати на зміни в ринковому середовищі та забезпечувати стале розширення своєї діяльності.

Питаннями конкурентоспроможності суб'єктів господарювання та продукції займалися багато видатних економістів. Значний внесок у розвиток теоретичних і практичних аспектів зробили як закордонні, так і вітчизняні вчені. Так роботи М. Портера стали фундаментальними для розуміння механізмів конкуренції та стратегічного управління підприємствами. Також слід згадати Гарвардську школу бізнесу, яка сприяла дослідженню різних аспектів управління конкурентоспроможністю підприємств.

Серед вітчизняних дослідників слід визначити таких науковців, як В. Андрійчук, Р. Безус, П. Гайдуцький, Л. Євчук, М. Малік, Л. Мельник, В. Месель-Веселяк, О. Онищенко, Б. Пасхавер, П. Саблук, А. Стельмашук, В. Трегобчук, О. Шпичак та багато інших, які внесли вагомий внесок у розвиток концепцій конкурентоспроможності, що дають можливість сучасним підприємствам, у тому числі й сільськогосподарським, адаптуватися до різноманітних викликів та досягати успіху в конкурентному середовищі.

Термін "конкурентоспроможність" в економічній літературі трактується по-різному, залежно від контексту і об'єкта дослідження. На рівні національної економіки, це відображає здатність країни підтримувати і покращувати умови життя своїх громадян, конкуруючи на глобальному ринку.

На галузевому рівні – визначається здатністю певної галузі ефективно функціонувати і розвиватися в умовах ринкової конкуренції. На рівні аграрних підприємств – здатність випускати якісну продукцію яка успішно конкурує на ринку. На рівні отриманої продукції – здатністю задовольняти потреби споживачів краще за аналогічну продукцію конкурентів.

Таким чином, поняття конкурентоспроможності є багатограним і охоплює різні аспекти економічної діяльності, від глобального рівня до конкретного продукту.

Більш широке розуміння терміну "конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств" включає здатність цих підприємств успішно функціонувати, розвиватися та займати вигідні позиції на ринку у порівнянні з іншими виробниками такої ж продукції. Ця здатність визначається комплексом факторів, які впливають на ефективність діяльності сільськогосподарських підприємства, їх адаптивність до змін та здатність задовольняти очікування та вимоги споживачів.

В першу чергу це стосується питань управління ресурсами, оптимізації певних виробничих процесів, зниження витрат та підвищення прибутковості підприємства. Висока економічна ефективність дає можливість сільськогосподарським підприємствам знижувати собівартість продукції, тим самим забезпечуючи високу конкурентоспроможність на ринку.

Важливим аспектом в питаннях конкурентоспроможності є можливість аграрних виробників у застосуванні сучасних технологій обробки землі, придбанні якісного посівного матеріалу, мінеральних добрив, новітнього обладнання що дало б можливість підвищити якість продукції, збільшити обсяги виробництва при цьому знизити витрати. Таким чином, інновації та впровадження новітніх агротехнологій на сьогоднішній день є важливими елементами для збереження конкурентних переваг аграрних підприємств.

Слід відмітити, що конкурентоспроможність аграрних підприємств багато в чому залежить від здатності виробляти продукцію високої якості, яка відповідає запитам та вимогам споживачів, і в даному аспекті важливу роль відіграють стандарти якості та сертифікація продукції [1].

Застосування ефективних маркетингових стратегій, налагодження каналів збуту, знання та завоювання ринку збуту продукції дадуть можливість аграрним підприємствам розширювати свою присутність на ринку, а відтак і збільшувати її частку.

Одним із ключових елементів успішності діяльності та конкурентоспроможності аграрних підприємств має бути доступ до фінансових ресурсів. Державна підтримка, кредити, гранти та інші фінансові інструменти на сьогоднішній день відіграють надважливу роль в сприянні розвитку аграрного бізнесу.

Питання врахування екологічних аспектів виробництва аграрної продукції, впровадження екологічно чистих технологій та відповідальне ставлення до природних ресурсів також дають вагомі переваги конкурентоспроможності продукту на ринку, особливо в умовах зростаючої уваги до екологічних стандартів та вимог стандартів ЄС.

Одним із важливих факторів конкурентоспроможності аграрних підприємств є організація праці і сукупність взаємопов'язаних виробничих чинників щодо охорони праці, зайнятостю на важких або небезпечних чи шкідливих роботах. Покращення цієї складової дасть можливість до значного підвищення соціально-економічного рейтингу як однієї із ключових позицій на ринку праці при залученні і використанні трудових ресурсів у виробництві продукції [2]. Так підприємства, які забезпечують належні умови праці, підтримують місцеві громади та ведуть соціально відповідальний бізнес, мають кращі позиції на ринку.

Отже, для підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств необхідно інвестувати у новітні технології, модернізацію обладнання, розвиток науково-дослідницьких робіт, які будуть спрямовані на поліпшення продуктивності праці, якості продукції та зниження витрат виробництва.

Забезпечення доступу до фінансових ресурсів, зокрема через державну підтримку, кредити і гранти, дадуть можливість у зміцненні позицій сільськогосподарських підприємств на ринку. А відкритість до інновацій, дозволять сільськогосподарським виробникам не лише виживати у конкурентному середовищі, а й досягти високих результатів як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках.

Список використаних джерел

1. Копистко О. В. Теоретичні основи конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції. *Економіка АПК*. 2010. №1. С. 61–63.
2. Олійник Т. І., Олійник Є. О. Соціально-економічні аспекти організації праці сільськогосподарського виробництва *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. Науковий економічний журнал*. 2017. № 2 (38) С. 87–91.

УДК 330.34

JEL Classification: M21

Пашняк Є. В.,

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

Зибарева О. В.,

д-р екон. наук, професор,

професор кафедри бізнесу

та управління персоналом,

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

МЕТОДОЛОГІЯ ТА СТАНДАРТИ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

Вступ. У сучасному світі, де зміни є невід'ємною частиною будь-якої діяльності, управління проектами в умовах нестабільного середовища стає все більш актуальним. Неприятливі економічні, політичні, соціальні та технологічні фактори можуть суттєво вплинути на реалізацію проектів, що вимагає від проектних менеджерів адаптивних підходів і методології.

Результати досліджень. Проект являє собою набір цілеспрямованих, послідовних у часі, одноразових, комплексних і нерегулярних дій (заходів або робіт), спрямованих на досягнення кінцевого результату в умовах обмежених ресурсів і чітко визначених строків початку та завершення [2, с. 9].

Методологія в управлінні проектами – це набір правил, умов, принципів і дій, які слід дотримуватись для успішного завершення проекту. Це свого роду стандартизація підходу до роботи. Наприклад, методологія може визначати, з яких етапів складаються робочі процеси, як контролюється виконання завдань, відбувається взаємодія між членами команди, приймаються рішення та включати інші стандарти ведення проекту.

Основні методології, які використовуються в управлінні проектами в умовах нестабільного середовища включають Waterfall, Agile, Scrum, PRINCE2 та інші [1].

Каскадна модель Waterfall є однією з найбільш поширених традиційних моделей в управлінні проектами. Її основний принцип полягає в послідовності: кожен етап проекту "перетікає" в наступний, як вода у водоспаді. Зазвичай Waterfall використовується в проектах, які можуть бути поділені на послідовні логічні частини.

Методологія Agile була створена як реакція на обмеження та жорсткий регламент Waterfall. Основний сенс Agile полягає в тому, що проект може розвиватись та змінюватись, відповідно продукт, рішення чи результат проекту можуть змінюватись разом із ним. В реальному управлінні проектами часто впроваджують не саму методологію Agile, а її фреймворки, такі як Scrum, eXtreme Programming (XP), Kanban, Scrumban. Всі вони дотримуються гнучкості Agile і відрізняються конкретними інструментами та підходами до управління.

Scrum є найпопулярнішим фреймворком у рамках Agile. Багато компаній, які практикують Scrum, навіть наймають окремого спеціаліста – Scrum-майстра. Його основне завдання – усунути всі перешкоди на шляху до ефективного виконання роботи [1].

Фреймворк Kanban ще більш гнучкий, ніж Scrum. Його суть полягає у візуалізації робочих процесів за допомогою канбан-дошок з картками, які описують завдання. Він забезпечує обмеження в кількості завдань, які не взяті у виконання, що дає можливість уникнути неефективностей у менеджменті [1].

PRINCE2 часто плутають з підвидом Waterfall через жорстку регламентацію, але це повноцінна методологія. PRINCE2 ґрунтується на семи принципах, темах та процесах, що відповідають ряду обмежень: час, гроші, ризики, вигоди, якість та зміст проекту. Відповідні принципи забезпечують основу управління ефективного та раціонального управління проектом, вибрані теми допомагають керувати важливими аспектами проекту відповідно до цих принципів, а процеси забезпечують застосування цих принципів і тем у конкретних діях протягом усього проекту.

Методологія Six Sigma зазвичай використовується для контролю якості створення продукту, а не для управління проектом. Основна мета Six Sigma – вдосконалення існуючих процесів та усунення помилок. Впровадження цієї методології передбачає попереднє визначення вимог до майбутнього проекту, а під час його реалізації – пошук недоліків, їх виправлення та відповідне покращення продукту [1].

Використання зазначених методів в управлінні проектами в умовах нестабільного середовища дозволяє досягти кількох ключових переваг:

- спільне розуміння процесів і ролей;
- точніше визначення ресурсів і прогнозування результату;
- підвищення продуктивності співробітників;
- швидше і краще вирішення робочих питань;
- професійне зростання проектного менеджера;
- покращення атмосфери в команді;
- уникнення повторення помилок.

Висновок. Управління проектами в умовах нестабільного середовища вимагає від проектних менеджерів використання адаптивних методологій і стандартів, ефективного управління ризиками, забезпечення гнучкості та адаптивності, лідерства і мотивації команди, а також використання сучасних інструментів і технік. Реалізація цих підходів дозволяє забезпечити успішне виконання проектів, незважаючи на зовнішні зміни і виклики. В сучасному швидко змінюваному світі це стає ключовим фактором для досягнення конкурентних переваг і стійкого розвитку організацій.

Список використаних джерел

1. Популярні методології управління проектами: від гнучкої Agile до вимогливої PRINCE2. URL: <https://wizedclub.education/blog/populyarni-metodologiyi-upravlinnya-proyektami-vid-gnuchkoyi-agile-do-vimoglivoyi-prince2> (дата звернення: 10.06.2024).

2. Управління проектами : навч. посіб. / уклад.: Л. Є. Довгань, Г. А. Мохонько, І. П. Малик. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2017. 420 с.

УДК 351:322.871

JEL Classification: L89

Попова Г. Ю.,

канд. екон. наук, доцент,
завідувачка кафедри управління персоналом,
економіки праці та публічного управління,
Північноукраїнський інститут імені Героїв Крут
Приватного акціонерного товариства "Вищий
навчальний заклад "Міжрегіональна Академія
управління персоналом", м. Чернігів

Акопов С. Е.,

старший викладач кафедри управління персоналом,
економіки праці та публічного управління,
Північноукраїнський інститут імені Героїв Крут
Приватного акціонерного товариства "Вищий
навчальний заклад "Міжрегіональна Академія
управління персоналом", м. Чернігів

РЕГУЛЮВАННЯ ЛОКАЛЬНОГО РИНКУ ПОСЛУГ ЖКГ В УМОВАХ МОНОПОЛІСТИЧНОЇ СТАГНАЦІЇ

Дослідження проблем розвитку житлово-комунального господарства (ЖКГ) спирається на результати змістовних наукових розробок вітчизняних та закордонних фахівців. У той же час специфіка функціонування комунальної сфери в умовах монополістичної стагнації і фінансової кризи залишається дискусійною. Модернізація ЖКГ відбувається в умовах реформи децентралізації, коли має місце культивування бізнесу, який належить місцевим мешканцям та відповідально використовує локальні ресурси, і контроль за діяльністю підприємств ЖКГ має поступово переходити від монополій до місцевих громад.

Ринок житлово-комунальних послуг не є однорідним і містить у собі як природно-монополійні сегменти, так і підприємства, що можуть ефективно функціонувати на конкурентних засадах. Згідно із Законом України "Про природні монополії", до сфери природних монополій у ЖКГ відносяться:

- передача і розподіл електричної енергії;
- централізоване постачання теплової енергії;

- транспортування природного газу трубопроводами;
- централізоване водопостачання і водовідведення.

Регулювання діяльності суб'єктів природних монополій реалізують Антимонопольний комітет, Мінжитлокомунгосп, місцеві держадміністрації, виконавчі органи міських, сільських та селищних рад. Головною проблемою при цьому є невизначеність методів, форм та процедури здійснення державного регулювання суб'єктів природних монополій.

Цілком погодимося з О.В. Димченко у тому, що "монополія – це локальна влада, тому регулювання не тільки бажане, але й неминуче" [1, с. 166]. Природні монополії на вітчизняному ринку житлово-комунальних послуг виконують соціально значущу функцію, надаючи як господарюючим суб'єктам, так і населенню найважливіші види послуг, а їх особливістю є те, що послуги таких структур задовольняють першочергові потреби промислових споживачів і сектору домогосподарств. У відповідності до ієрархії потреб А. Маслоу, первинний рівень потреб – це фізіологічні потреби, а також потреба безпеки та захищеності; вторинні потреби – соціальні, повага, самовираження тощо. Потреби більш високих рівнів "піраміди" можуть з'явитися тільки в тому випадку, якщо досягнуто певний рівень задоволення потреб попереднього рівня [2, с. 127]. У зв'язку з цим звернемо увагу на те, що підвищення рівня житлово-комунальних послуг необхідно розглядати у контексті техногенної, економічної та соціальної безпеки.

Фахівці звертають увагу на ключове питання регулювання природних монополій – питання власності, – та розглядають її основні форми: державну власність і експлуатацію об'єктів природних монополій державним підприємством та відомством; державну власність і контракт на експлуатацію об'єктів природних монополій приватним сектором; приватну власність і експлуатацію об'єктів природних монополій за інтенсивного державного регулювання; муніципальну власність [3, с. 109 – 110]. Щодо методологічних підходів до державного регулювання діяльності природних монополій, єдиного погляду на цю проблему поки що не існує. Так, Хрустальова В.В. і Ференц С.І. приділяють увагу формуванню та підтриманню конкурентного середовища в природно-монопольних галузях і управлінню механізмом перерозподілу монопольної ренти, а також регулюванню цін на продукцію суб'єктів природних монополій [4, с. 68]. Крилова І.І. визначає такі форми регулювання, як пряме (будь-які засоби та дії, направлені на суб'єктів конкретного ринку) та непряме (загальні ринкові та економічні умови для всіх суб'єктів) державне регулювання. На її думку, "найбільш розповсюдженими є три форми державного регулювання: структурне, регулювання поведінки, регулювання через систему стандартів. Структурне регулювання визначає яким компаніям надати право на виконання певних видів господарської

діяльності (ліцензування), встановлює потреби в утворенні нової інфраструктури тощо. Регулювання поведінки або цінове регулювання здійснюється напряму через встановлення ціни тарифів або опосередковано через податкову політику чи політику субсидій. Регулювання через систему стандартів використовується в соціальній політиці, охороні навколишнього середовища, безпеці тощо" [5, с. 41]. Результати узагальнення та порівняння методів державного регулювання природних монополій наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика методів державного регулювання діяльності природних монополій [1–5]

Метод	Сутність метода	Переваги	Недоліки
1	2	3	4
1. Ефективне ціноутворення	Встановлення ціни на рівні граничних витрат	Регульована ціна забезпечує підприємству можливість безбиткового функціонування.	У підприємства немає стимулів знижувати витрати й підвищувати виробничу ефективність, тому що будь-яке зниження витрат буде вилучено у підприємства в ході регулювання, і, навпаки, будь-яке збільшення витрат можна буде перекласти на споживачів.
2. Справедливе ціноутворення	Об'єктивна оцінка власного плану виробництва	Варіабельність методу: – регулювання ціни окремо для кожного виду діяльності;	У підприємства зникають стимули до підвищення якості послуг. У результаті регулюючий орган змушений встановлювати мінімальні стандарти якості, перевищувати які підприємство не зацікавлене
3. Ціноутворення з нормальним прибутком	Визначення державою норми рентабельності до витрат суб'єктів природних монополій	– регулювання середньозваженої ціни декількох видів діяльності при заданій структурі реалізації ("кошик цін");	
4. Застосування граничних витрат	Врахування в ціні продукції тільки тих витрат, які виникають при випуску кожної додаткової одиниці продукції понад вже освоєного виробництва	– регулювання максимальне припустимого розміру доходу на одиницю продукції.	
5. Інфляція X	Фірмі дозволяється піднімати рівень своїх цін щорічно на величину рівну індексу цін мінус певний відсоток		
6. Конкуренція "за ринок" (як заміна конкуренції "на ринку")	Право на обслуговування ринку одержує той конкурент, який пропонує найкраще співвідношення ціни і якості обслуговування	Формування реальних конкурентних стимулів; стимулювання інвесторів	Корупція в процесі проведення конкурсів та укладення концесійних угод

В умовах війни на систему управління природними монополіями накладаються додаткові особливості та виклики: неможливість здійснення господарської діяльності або її істотні обмеження внаслідок ведення активних бойових дій; вимушена релокація суб'єктів господарювання на відносно безпечні території; законодавчі обмеження на розрахунки із російськими та білоруськими контрагентами; знищення, масштабні руйнування, пошкодження і знецінення активів внаслідок активних бойових дій; надання допомоги на оборону; а також специфіка ведення розрахунків із працівниками в умовах воєнного стану.

Наведені результати узагальнення та порівняння методів державного регулювання природних монополій свідчать, що не всі ці методи застосовуються в Україні ефективно, чим обумовлена монополістична стагнація на ринку житлово-комунальних послуг. Питання практичного застосування методів державного регулювання природних монополій у сфері ЖКГ потребують подальших досліджень і адаптації до потреб сьогодення.

Список використаних джерел

1. Димченко О.В. Житлово-комунальне господарство в реформаційному процесі: аналіз, проектування, управління. Монографія. Харків: ХНАМГ. 2009. 356 с.
2. Буднік М.М., Курилова Н.М. Управління змінами. Підручник. К.: Видавничий дім "Кондор". 2017. 226 с.
3. Августин Р.Р., Саприка О.Б., Галазюк Н.М. Державне регулювання природних монополій: суть, завдання та методи. Науковий вісник НЛТУ України. 2010. Вип. 20.3. С. 107 – 114.
4. Хрустальова В.В., Ференц С.І. Основні теоретичні підходи до визначення сутності та регулювання природно-монополієвих галузей. Економіка та управління національним господарством. 2018. Випуск 24. С 65 – 72.
5. Крилова І.І. Методологічні підходи до державного регулювання сфери водопостачання та водовідведення. Аспекти публічного правління. 2018. Том 6. № 11-12. С. 37 – 46.

УДК 332.14

JEL Classification: R11

Силенко М. Ф.,

канд. екон. наук,

виконавчий директор,

Чернігівське регіональне відділення

Асоціації міст України, м. Чернігів

ГОЛОВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Кожна держава розробляє і впроваджує власну регіональну політику виходячи з національних пріоритетів та стану соціально-економічного розвитку. Державне регулювання розвитку регіонів здійснюється через інструменти та механізми державної регіональної політики.

Існує цілий набір інструментарію, за допомогою якого забезпечується економічний розвиток територій. Найважливішим і найскладнішим серед них можемо назвати Державну стратегію регіонального розвитку (далі – ДСРР). Вона є основним планувальним документом для координації державної політики у регіонах та реалізації секторальних стратегій. Ряд авторів, зокрема, В.Вакуленко і О.Берданова стверджують, що ДСРР являє собою модель досягнення загальнонаціональних цілей: обґрунтування мети; визначення наявних тенденцій і закономірностей розвитку; формування пріоритетних напрямків структурної, інвестиційної, інноваційної, соціальної політики, формування сценарію перспективного соціального та економічного розвитку регіонів, визначення етапів і термінів його реалізації [1].

Базовим поняттям для сучасного управління і багатьох суміжних наукових напрямків є термін "стратегія". Пошук дієвих шляхів досягнення стійкого успіху організації нерозривно пов'язаний із вибором найефективніших інноваційних стратегій.

Слово "стратегія" походить від грецького слова *strategia* (*stratos* – військо і *ago* – веду). Сполучені разом, вони утворюють слово "*strategos*" (полководець або воєначальник, що командує армією). Пізніше, приблизно в 550 р. до н.е., слово "*strategos*" придбало значення полководницького

мистецтва (розгортання військ у бою). Це поняття отримало широке відображення в працях теоретиків та практиків різних наукових сфер. Генетично воно походить з суто військової сфери і саме в аналізі перебігу військових операцій здобуло найбільшого поширення [2].

Поняття "стратегія" увійшло до управлінських термінів відносно недавно. У 50-х рр. ХХ ст. проблема своєчасної реакції на раптові зміни у зовнішньому середовищі набула важливого значення. У закордонних організаціях стратегічне управління починає впроваджуватися після Другої світової війни. Необхідність у розробці стратегічних планів виникла в зв'язку з розвитком найбільших міжнародних корпорацій. Тут варто відмітити внесок Пітера Друкера. Його робота "Практика менеджменту" (1954) визначала, що стратегія – це аналіз поточної ситуації та її зміна у разі потреби [3]. Друкер наголошує на тому, що зміни – це норма, і головна відмінність ефективних стратегій – це акцент на цінності для споживача та інноваційність.

Автором першого наукового видання у сфері стратегічного управління є Альфред Чандлер. У його книзі "Стратегія і структура" [4] під поняттям "стратегія" розуміється визначення основних довгострокових цілей і задач компанії та вироблення напрямку дій, розподіл ресурсів, необхідних для досягнення цих цілей. Пізніше значний внесок у розуміння поняття "стратегія" зробили Ігор Ансофф, Девід Хассі, Рассел Аккоф, Майкл Портер, Едвард Р. Фрімен.

Варто відмітити, що дослідники поняття "стратегія" у II половині ХХ сторіччя розглядали цей термін переважно з прицілом на застосування в бізнес середовищі а не секторі публічного управління. Це виглядає цілком логічним, оскільки конкретна приватна компанія зазвичай є мобільною, оперативно адаптується до змін і здатна швидше впроваджувати інноваційні підходи на відміну від великої і іноді забюрократизованої "державної машини". І все ж структурні трансформації в економіці міст та регіонів змусили представників органів влади виходити за межі своїх звичних обов'язків по формуванню річних бюджетів та проводити більш складну політику, що базується на стратегічному менеджменті, який був запозичений з бізнес-сектору.

Наприкінці 1960-х років у великих та малих містах Сполучених Штатів Америки, а наприкінці 1980-х років – у країнах Західної Європи місцеві органи влади почали розробляти документи, в яких комплексно визначалися цілі, завдання та напрямки розвитку території. Для різних територій такі документи отримували різні назви – "стратегія економічного

розвитку", "економічна стратегія", "стратегічний план", "стратегічна концепція розвитку", "стратегія розвитку торгівлі та промисловості" тощо. Перші такі стратегічні документи були спрямовані на вирішення економічних проблем та підвищення конкурентоспроможності територій, але згодом у зв'язку із загостренням соціальних явищ та посиленням негативного впливу діяльності людини на навколишнє середовище, у цих документах почали враховувати соціальні, економічні та екологічні складові розвитку, і в подальшому за ними закріпилася назва – "стратегії сталого розвитку" [5].

У 90-х та 2000-х роках державна влада та місцеве самоврядування в Україні фокусувались здебільшого на коротко-та середньострокових планувальних документах. Можливо саме тому обов'язковими документами стали щорічні програми економічного та соціального розвитку. Такі документи розроблялись разом з проектом місцевого бюджету і містили, як правило, перелік поточних завдань і заходів.

З початком впровадження реформи з децентралізації влади в Україні почалось активніше використання стратегічного планування як на рівні держави і регіонів, так і територіальних громад. За останні 10 років на різних рівнях управління сформувався усвідомлення, що саме ДСРР документом, що визначає вектор державної регіональної політики на довгостроковий період. Це знайшло відображення і в чинному законодавстві, оскільки Закон України "Про засади державної регіональної політики" визначає, що державна регіональна політика здійснюється відповідно до визначених напрямів на основі системи взаємопов'язаних документів стратегічного планування і реалізації державної регіональної політики [6].

У серпні 2020 року Кабінет Міністрів України затвердив ДСРР до 2027 року [7]. Документ окреслює генеральний вектор сталого розвитку регіонів та розроблений відповідно до Цілей сталого розвитку України до 2030 року. Однак повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України у лютому 2022 року змусило українську виконавчу владу шукати способи адаптації ДСРР до реалій життя в умовах воєнного стану. Серед пріоритетів з'являється необхідність відновлення інфраструктури та посилення заходів безпеки, а отже й сам документ має бути доопрацьований.

Внесення змін до діючої ДСРР у 2022 році було практично неможливим, оскільки країна знаходилась у стані так званої "швидкої" війни. Саме у 2023 році мала б з'явитись нова редакція ДСРР, що відповідає вимогам часу, враховує сценарій тривалої російської агресії та цілком реальні перспективи швидкого

вступу України до ЄС. Однак лише в грудні 2023 року Мінінфраструктури презентувало проект оновленої Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки [8]. Станом на 10 червня 2024 року уряд ще не затвердив оновлену ДСРР.

Таке зволікання із затвердженням головного інструменту державної регіональної політики не сприяє системному підходу до управління територіями. Спостерігається певне розбалансування процесу та втрата координації, оскільки значна частина територіальних громад встигла протягом 2023-24 рр. розробити і затвердити власні стратегії та (або) плани відновлення та розвитку. За даними Мінінфраструктури станом на березень 2024 року понад 90% громад розробляють або вже затвердили стратегічні документи розвитку [9].

Якщо навіть Кабінет Міністрів України затвердить оновлену ДСРР до 2027 року найближчим часом, то на її виконання залишається трохи більше трьох років. Це занадто малий термін для повноцінного впровадження стратегічного документу.

За таких обставин виникає логічна пропозиція розширити горизонт планування в оновленій ДСРР до 2027 року і передбачити стратегічні і оперативні цілі з прицілом на 2035 рік (+ 7 років). Це б дозволило регіональній владі та керівництву територіальних громад при розробці (актуалізації) власних стратегічних документів визначати цілі і завдання опираючись саме на десятирічний період.

Список використаних джерел

1. Інструменти регіонального розвитку в Україні : навч. посіб / за ред. В. Вакуленка, О. Берданової. Київ, 2013.
2. Страшинська Л. В. Теоретико-методологічні підходи до визначення економічної стратегії як категорії економічної науки. URL: <https://dspace.nuftedu.ua/server/api/core/bitstreams/0e2d1408-bafa-4a1b-8373-13b76c27c8e3/content> (дата звернення: 10.06.2024).
3. Drucker P. Management: tasks, responsibilities, practices. Revised Edition. URL: <http://youth-portal.com/wpcontent/uploads/2014/10/Peter-F-Drucker-Management-Rev-Ed.pdf> (дата звернення: 10.06.2024).
4. Chandler A. Strategy and Structure: Chapters in the History of the Industrial Enterprise. URL: <https://s3.amazonaws.com/arena-attachments/705027/a973f694aaeee073aeb1cfce037f3b11.pdf> (дата звернення: 10.06.2024).

5. Козлюк О. Як організувати процес стратегічного планування. Практичні рекомендації для українських міст та районів. Київ : ПРООН, 2013. URL: https://regionet.org.ua/files/03_How_to_organize_SP_-_UA.pdf (дата звернення: 10.06.2024).

6. Прозасади державної регіональної політики : Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19> (дата звернення: 10.06.2024).

7. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п> (дата звернення: 10.06.2024).

8. Мінінфраструктури презентувало проект оновленої Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mininfrastruktury-prezentovalo-proekt-onovlenoi-derzhavnoi-stratehii-rehionalnoho-rozvytku-na-2021-2027-roky> (дата звернення: 10.06.2024).

9. Мінінфраструктури: Понад 90% громад розробляють або вже затвердили стратегічні документи розвитку. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mininfrastruktury-ponad-90-hromad-rozrobliaiut-abo-vzhe-zatverdyly-stratehichni-dokumenty-rozvytku> (дата звернення: 10.06.2024).

УДК 336.67

JEL Classification: O29

Фісуненко Н. О.,

канд. екон. наук, старший викладач,
доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту,
Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро

**СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК КОНЦЕПТУАЛЬНОГО
ІНСТРУМЕНТАРІЮ ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ АДАПТИВНОСТІ ЦИФРОВИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Дієвість інструментарію досягнення національних стратегічних пріоритетів, у ролі наступної умови формування композиційного механізму, відображає

гармонічність застосування інноваційних економічних рішень та спектру трансформаційних видозмін у період реалізації головних завдань забезпечення стабілізації економічної системи країни та завдань комплексних аспектів стратегічних економічних перетворень. Отримання синергетичного ефекту є умовою, що відображає можливість взаємодії з іншими інструментами забезпечення трансформаційних економічних перетворень.

Варіативність інструментарію стратегічного захисту економічної системи відображає комплексність характеру економічних видозмін, можливість швидких управлінських рішень в аспекті зміни у структурі композиційного механізму впровадження та використання дієвого інструментарію стратегічного захисту національної економічної системи. Функціонування механізму системи захисту національної економіки є стратегічно важливим завданням для України.

Етапи побудови механізму функціонування системи захисту національної економіки в умовах повномасштабного воєнного вторгнення представлені на рис. 1.

Рис. 1. Етапи побудови механізму функціонування системи захисту національної економіки в умовах повномасштабного воєнного вторгнення

Наведені етапи формують обумовленість трансформаційних перетворень економічної системи враховуючи багатоаспектність зрушень в умовах світових тенденцій. Відповідна концепція є необхідною умовою забезпечення оперативного реагування та прийняття виважених управлінських рішень у найкоротших термінах при зміні умов та ступеню впливу факторів зовнішнього та внутрішнього економічного середовища. Наявність чітко сформованих етапів побудови механізму функціонування системи захисту національної економіки відтворює інструментарій регулювання трансформаційних перетворень та формування можливості зростання рейтингових позицій держави на світовій арені. Побудова логічного ланцюга взаємопов'язаних етапів механізму функціонування формулює багаторівневість забезпечення досягнення стратегічних національних пріоритетів та реалізації комплексу відповідних економічних рішень у довгостроковій перспективі.

Розвиток інструментарію стратегічного захисту економіки з урахуванням адаптивності цифрових трансформаційних процесів в Україні формує особливості функціонування системи відповідних показників, зокрема: прогресивний розвиток цифрових навичок, вимірювання рівня розвитку цифрових технологічних процесів, забезпечення формування цифрових акселераторів. Цифрова адженда економіки України ґрунтується на формуванні дієвого інструментарію цифрових трансформаційних перетворень. Відтак, системно-функціональний підхід до стратегічного забезпечення функціонування системи захисту національної економіки формується на трьох основних постулатах, а саме: проведенні комплексного глибинного аналізу економічної ситуації в державі із врахуванням особливостей її проблемних аспектів, формулювання стратегічного плану забезпечення прогресивного розвитку національної економічної системи у довгостроковій перспективі, моніторинг та забезпечення ефективного рівня управління інноваційними змінами (наприклад, аутсорсинг, формулювання ключових економічних показників, бенчмаркінг та інше).

СЕКЦІЯ 2. ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ
SECTION 2. ACCOUNTING AND TAXATION

УДК 657

JEL Classification: M49

Сук П. Л.,

д-р екон. наук, професор,
професор кафедри обліку і оподаткування,
Відокремлений підрозділ Національного університету
біоресурсів і природокористування України "Ніжинський
агротехнічний інститут", м. Ніжин

**РОЗРАХУНОК АМОРТИЗАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ
АКТИВІВ ЗА ОБЕРНЕНИМ МЕТОДОМ НА ОСНОВІ
ДОХОДУ ВІД ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Щоб підвищити дохідність своєї діяльності підприємства повинні використовувати необоротні активи. Ці активи мають очікуваний строк корисного використання більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) і можуть брати участь (обертатися) більш як один раз у процесі виробництва. За допомогою амортизації вартість необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації) частинами розподіляється у витрати. Використовують різні методи розрахунку амортизації необоротних активів. В якості прикладу, можна застосовувати обернений метод амортизації на основі доходу від фінансової діяльності.

Фінансова діяльність – це діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталів підприємства [1].

При фінансовій діяльності підприємство отримує фінансові доходи, які включають дивіденди, відсотки та інші доходи, отримані від фінансових інвестицій (крім доходів, які обліковуються за методом участі в капіталі) [2].

Для відображення фінансових доходів передбачена стаття "Інші фінансові доходи" (код рядка 2220) Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма № 2) [1; 3].

Облік доходів, які виникають у ході фінансової діяльності підприємства (зокрема дивідендів, відсотків та інших доходів від фінансової діяльності, які не обліковуються на рахунку 72 "Дохід від участі в капіталі") ведуть на рахунку 73 "Інші фінансові доходи". Він має такі субрахунки:

731 "Дивіденди одержані";

732 "Відсотки одержані";

733 "Інші доходи від фінансових операцій" [4; 5].

За видами доходу від фінансової діяльності, в тому числі за субрахунками до рахунку 73 можна використовувати різні обернені методи амортизації необоротних активів, які створюються на основі: 1) доходів від дивідендів одержаних; 2) доходів від відсотків одержаних; 3) інших доходів від фінансових операцій та на основі інших видів доходів від фінансової діяльності тощо.

Щоб обчислити обернений метод амортизації необоротних активів на основі доходу від фінансової діяльності, спочатку потрібно вирахувати простий метод на основі доходу від фінансової діяльності і суми переставити у протилежній послідовності: перший рік – в останній, другий – у передостанній і т. д.

Річна сума амортизації за методом на основі доходу від фінансової діяльності обчислюється множенням вартості, що амортизується (різниці між первісною і ліквідаційною вартістю), на коефіцієнт амортизації, який прораховується діленням доходу від фінансової діяльності за окремі періоди на плановий обсяг доходу від фінансової діяльності за увесь період.

Розрахунок амортизації необоротних активів за методом на основі доходу від фінансової діяльності здійснюють за формулами:

$$CA = (PB - LB) \times KA, \quad (1)$$

де: CA – сума амортизації; PB – первісна вартість об'єкта; LB – ліквідаційна вартість об'єкта; KA – коефіцієнт амортизації.

$$KA = ДФД : ПДФД, \quad (2)$$

де: ДФД – плановий або фактичний обсяг доходу від фінансової діяльності за окремі періоди; ПДФД – плановий обсяг доходу від фінансової діяльності за увесь період.

Можна використовувати інший варіант методу амортизації необоротних активів на основі доходу від фінансової діяльності:

$$CA = ДФД \times KA; \quad (3)$$

$$KA = (PB - LB) : ПДФД. \quad (4)$$

Метод на основі доходу від фінансової діяльності можна розраховувати за двома способами: 1) від первісної (початкової) вартості необоротних активів; 2) від залишкової (балансової, поточної) вартості необоротних активів.

Наведемо приклад для обчислення оберненого методу амортизації необоротних активів на основі доходу від фінансової діяльності.

Приклад. Первісна (початкова) вартість необоротних активів – 134000 грн, строк їх функціонування (корисного використання) – 5 років, ліквідаційна вартість – 4000 грн. Вартість, що амортизується, становить 130000 грн ($134000 - 4000 = 130000$).

Очікується отримати за період експлуатації необоротних активів доходу від фінансової діяльності на суму 470000 грн, у тому числі: в 1-му році – 118000 грн, в 2-му році – 104000 грн, в 3-му році – 93000 грн, в 4-му році – 85000 грн, в 5-му році – 70000 грн.

Значення коефіцієнтів амортизації наступні: за 1-й рік – 0,2510 ($118000 : 470000 = 0,2510$), за 2-й рік – 0,2213 ($104000 : 470000 = 0,2213$), за 3-й рік – 0,1979 ($93000 : 470000 = 0,1979$), за 4-й рік – 0,1809 ($85000 : 470000 = 0,1809$), за 5-й рік – 0,1489 ($70000 : 470000 = 0,1489$).

Нарахування амортизації необоротних активів за 1-м способом (від первісної (початкової) вартості необоротних активів) простого і оберненого методів на основі доходу від фінансової діяльності наведено в таблицях 1 і 2.

Таблиця 1

Амортизація необоротних активів за методом на основі доходу від фінансової діяльності (1-й спосіб (від первісної (початкової) вартості необоротних активів))

Рік	Вартість, що амортизується, грн	Дохід від фінансової діяльності, грн	Коефіцієнти амортизації	Річна сума амортизації, грн
1	130000	118000	0,2510	32630
2	130000	104000	0,2213	28769
3	130000	93000	0,1979	25727
4	130000	85000	0,1809	23517
5	130000	70000	0,1489	19357
x	Разом	470000	1	130000

Таблиця 2

Амортизація необоротних активів за оберненим методом на основі доходу від фінансової діяльності (1-й спосіб (від первісної (початкової) вартості необоротних активів))

Рік	Вартість, що амортизується, грн	Дохід від фінансової діяльності, грн	Коефіцієнти амортизації	Річна сума амортизації, грн
1	130000	70000	0,1489	19357
2	130000	85000	0,1809	23517
3	130000	93000	0,1979	25727
4	130000	104000	0,2213	28769
5	130000	118000	0,2510	32630
x	Разом	470000	1	130000

Як можна побачити з таблиць 1 і 2, при застосуванні 1-го способу (від первісної (початкової) вартості необоротних активів) простого і оберненого методів на основі доходу від фінансової діяльності повністю розподіляється сума необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Розрахунок 2-го способу (від залишкової (балансової, поточної) вартості необоротних активів) простого і оберненого методів амортизації необоротних активів на основі доходу від фінансової діяльності визначено в таблицях 3 і 4.

Таблиця 3

Амортизація необоротних активів за методом на основі доходу від фінансової діяльності (2-й спосіб (від залишкової (балансової, поточної) вартості необоротних активів))

Рік	Вартість, що амортизується, грн	Дохід від фінансової діяльності, грн	Коефіцієнти амортизації	Річна сума амортизації, грн
1	130000	118000	0,2510	32630
2	97370	104000	0,2213	21548
3	75822	93000	0,1979	15005
4	60817	85000	0,1809	11002
5	49815	70000	0,1489	49815
x	Разом	470000	1	130000

Таблиця 4

Амортизація необоротних активів за оберненим методом на основі доходу від фінансової діяльності (2-й спосіб (від залишкової (балансової, поточної) вартості необоротних активів))

Рік	Вартість, що амортизується, грн	Дохід від фінансової діяльності, грн	Коефіцієнти амортизації	Річна сума амортизації, грн
1	49815	70000	0,1489	49815
2	60817	85000	0,1809	11002
3	75822	93000	0,1979	15005
4	97370	104000	0,2213	21548
5	130000	118000	0,2510	32630
x	Разом	470000	1	130000

За даними таблиць 3 і 4 можна зробити висновок, що при використанні 2-го способу (від залишкової (балансової, поточної) вартості необоротних активів) простого і оберненого методів на основі доходу від фінансової діяльності, амортизація необоротних активів кожного року розраховувалась із їх залишкової вартості, а тому в останньому (табл. 3) і в першому (табл. 4) роках суми не розподілились, а були включені у витрати періоду. Про це засвідчують однакові суми вартості, що амортизується і річної суми амортизації (49815 грн).

Висновки. Обчислювати амортизацію необоротних активів можна за оберненим методом на основі доходу від фінансової діяльності.

Фінансовою діяльністю є діяльність, яка призводить до змін розміру і складу власного та позикового капіталів підприємства [1].

Фінансові доходи включають дивіденди, відсотки та інші доходи, отримані від фінансових інвестицій (крім доходів, які обліковуються за методом участі в капіталі) [4].

Відповідно до видів доходу від фінансової діяльності, а також за субрахунками до рахунку 73 можна застосовувати обернені методи амортизації необоротних активів, які формуються на основі: 1) доходів від дивідендів одержаних; 2) доходів від відсотків одержаних; 3) інших доходів від фінансових операцій та на основі інших видів доходів від фінансової діяльності та ін.

Вирахування оберненого методу амортизації необоротних активів на основі доходу від фінансової діяльності здійснюється із попереднього розрахунку простого методу на основі доходу від фінансової діяльності і суми переставляються у зворотній черговості: перший рік – в останній, другий – у передостанній і т. д.

Обернений метод на основі доходу від фінансової діяльності можна визначати за двома способами: 1) від первісної (початкової) вартості необоротних активів; 2) від залишкової (балансової, поточної) вартості необоротних активів.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності": Наказ Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 "Дохід" (Наказ Міністерства фінансів України). № 290. (1999). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.

3. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності (Наказ Міністерства фінансів України). № 433. (2013). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13/conv>.

4. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : затв. наказом Міністерства

фінансів України 30.11.1999 р. № 291 (у редакції наказу Міністерства фінансів України 09.12.2011 р. № 1591). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>.

5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : затв. наказом Міністерства фінансів України 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.

СЕКЦІЯ 3. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ
SECTION 3. FINANCE, BANKING AND INSURANCE

УДК [336.1:338.2](477)

JEL Classification: G29

Криниця С. О.,
канд. екон. наук, доцент,
докторант кафедри
публічних фінансів,
Державний податковий
університет, м. Ірпінь

**РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСАХ**

Стратегічне планування є однією з основних складових управління публічними фінансами, оскільки забезпечує довгострокову стабільність та ефективність використання державних ресурсів. Особливого значення стратегічне планування набуває в умовах цифрової трансформації державних фінансів, що передбачає не тільки впровадження інноваційних ІКТ у сферу публічних фінансів, але і загалом зміну моделі управління ними [1]. Як зазначає І. Струтинської досягнення цілей цифровізації можливе лише тоді, коли "ідеї, дії, ініціативи та програми, які стосуються цифровізації, будуть інтегровані, зокрема, в національні, регіональні, галузеві стратегії і програми розвитку" [2]. Успішна діджиталізація державних фінансів потребує чіткого стратегічного бачення і плану дій, які враховують специфіку національної фінансової системи, наявні ресурси та можливі ризики.

Під стратегією в публічному секторі розуміють "довгостроковий концептуальний план органів публічної влади, які володіють достатніми ресурсами та повноваженнями щодо втілення його в життя" [3]. Визначення стратегії діджиталізації є ключовим елементом процесу цифрової трансформації у державному секторі та передбачає застосування технологій для підтримки стратегічних цілей, спрямованих на вирішення конкретних проблем державного сектору.

Стратегію здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року

(Стратегію ІТ Мінфіну) було затверджено Кабінетом Міністрів України у листопаді 2021 р. [4]. Головним завданням зазначеної Стратегії є "централізація ІТ-ресурсів та ІТ-функцій Мінфіну і центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів, з пріоритетним використанням хмарних технологій, створенням єдиного сховища даних, поступовим переходом на новий рівень сервісно орієнтованих систем шляхом забезпечення доступності державних послуг у режимі он-лайн" [4]. Серед інших завдань: здійснення переходу на безпаперове середовище та електронний документообіг, впровадження інформаційних систем обробки даних та їх обміну між різними органами виконавчої влади тощо. Таким чином зазначений стратегічний документ зосереджується в першу чергу на автоматизації процесів.

Інший стратегічний документ – Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки (Стратегія реформування СУДФ) приймалася в майже один і той самий час, що і Стратегія ІТ Мінфіну. Природно, що частині завдань діджиталізації публічних фінансів вона фактично повторює Стратегію ІТ Мінфіну. Питанням цифровізації в Стратегії реформування СУДФ присвячена підціль "Інформаційні технології в управлінні державними фінансами", метою якої є "побудова сучасної та ефективної системи управління інформаційними технологіями для забезпечення підтримки і подальшого цифрового розвитку ефективної та прозорої системи управління державними фінансами" [5]. Перелік напрямів реалізації Стратегії реформування СУДФ в контексті цієї підцілі фактично дублює цілі та напрями, викладені в Стратегії ІТ Мінфіну.

Ще одним стратегічним документом, який зачіпає питання цифровізації публічних фінансів є Національна стратегія доходів до 2030 року (НСДУ) схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України 27 грудня 2023 року. В контексті діджиталізації публічних фінансів стратегічною ціллю НСДУ є "створення та впровадження сучасних цифрових рішень податкового та митного адміністрування" [6]. Для досягнення цієї цілі передбачається реалізувати зокрема такі завдання як: ІТ-консолідація інформаційних ресурсів суб'єктів системи управління державними фінансами; впровадження системи управління інформаційної безпеки; створення в єдиній інформаційно-комунікаційній системі системи управління державними фінансами окремого захищеного контуру, з кодуванням (декодуванням) відкритих на сьогодні персональних ідентифікаторів платників податків з метою забезпечення функціонування інформаційних систем контролюючих органів в режимі обробки деперсоніфікованої інформації; забезпечення інтеграції з європейськими системами ПДВ тощо [6].

Порівняно зі згаданими вище 2 стратегічними документами в частині цифрової трансформації державних фінансів НСДУ передбачає забезпечення інтеграції з європейськими системами управління публічними фінансами та впровадження європейського досвіду захисту персональних даних. Такий підхід узгоджується з вимогами ЄС щодо знеособлення персональних даних на принципах визначених в Загальному регламенті про захист даних (General Data Protection Regulation – GDPR). GDPR забезпечує високий рівень цілісності та конфіденційності даних за допомогою комбінації технічних та організаційних заходів, спрямованих на захист персональних даних на всіх етапах їх обробки [7]. Застосування принципів GDPR створює надійний фундамент для безпечного використання ІТ-рішень у сучасному цифровому світі.

Однак інші завдання НСДУ в частині діджиталізації публічних фінансів, зокрема стандартизація автоматизованих систем, ІТ-консолідація інформаційних ресурсів суб'єктів системи управління державними фінансами тощо фактично повторюють завдання двох попередніх стратегічних документів з періодом дії до 2025 року. Зрозуміло, що не всі завдання, реалізацію яких передбачено Стратегією реформування СУДФ та Стратегією ІТ Мінфіну, які було прийнято ще до повномасштабного вторгнення Росії, вдасться вчасно реалізувати через воєнні дії. Однак незмінність стратегічних цілей протягом різних періодів фактично не передбачає розвитку, що свідчить про стагнацію у стратегічному плануванні діджиталізації. А це обмежує потенціал розвитку державних фінансів, адже не враховує швидкі технологічні зміни та можливості, які вони відкривають для публічного управління загалом та публічних фінансів зокрема.

Фактично мусимо констатувати, що всі три стратегічних документи зосереджуються на автоматизації системи управління публічними фінансами, і незважаючи на гучні словосполучення в назвах та описах залишають поза увагою дійсно процеси цифровізації та цифрової трансформації. Адже вони не зачіпають впровадження технологій та процесів, властивих 4й (цифровій) індустріальної революції.

В свою чергу цифрові технології, такі як штучний інтелект, аналіз Big Data, смарт-контракти, можуть суттєво покращити систему управління публічними фінансами. Вони дозволяють автоматизувати багато рутинних процесів, таких як обробка транзакцій та виявлення аномалій у фінансових даних [8]. За допомогою аналізу великих обсягів даних урядові установи

можуть отримувати глибші інсайти щодо витрат і доходів, виявляти тенденції та аномалії, а також робити більш обґрунтовані рішення [9]. Смарт-контракти можуть значно підвищити прозорість та підзвітність у сфері державних закупівель та контрактів. Це підвищує довіру до державних фінансових процесів та забезпечує ефективніше використання бюджетних коштів.

Отже успішна реалізація згаданих стратегічних документів до 2025 року створить гарне підґрунтя для цифрових трансформацій державного управління загалом та управління публічними фінансами зокрема. І в оновлених стратегіях, що передбачатимуть цілі та напрямки цифровізації системи управління публічними фінансами після 2025 року, варто запланувати впровадження власне цифрових технологій.

У цілому, інтеграція цифрових технологій у систему управління публічними фінансами створить умови для більш прозорого, ефективного та підзвітного управління державними ресурсами. Це не лише підвищить ефективність роботи урядових установ, але й сприяє зростанню довіри громадян до державних інститутів, що є ключовим фактором у розвитку стабільної та процвітаючої економіки.

Список використаних джерел

1. Криниця С. Поняття та сутність цифрової трансформації у публічних фінансах. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2024, № 3-4 (316-317). С. 63–70. URL: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-3-4-316-317-63-70>
2. Струтинська І. В. Дефініції поняття "цифрова трансформація". Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 48-2. С. 91–96. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/48_2_2019/19.pdf.
3. Бліщук К. (2021) Стратегії вдосконалення управління публічними фінансами. Ефективність державного управління. 2021. вип. 2 (67). Ч. 2 URL: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.67.2021.240248>
4. Стратегія здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 року № 1467-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-p>.
5. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2022-2025 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1805-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-2021-p>.

6. Національна стратегія доходів до 2030 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 року № 1218-р. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Національна_стратегія_доходів_2030.pdf.

7. General Data Protection Regulation. Intersoft Consulting. URL: <https://gdpr-info.eu>.

8. Кривиця С. Сучасні тренди розвитку цифрових технологій та їх вплив на публічні фінанси. Збірник наукових праць Державного податкового університету. 2023, №2, С. 82–120. URL: <https://doi.org/10.33244/2617-5940.2.2023.82-120>.

9. Collosa A. Use of Big Data in Tax Administrations. CIAT – Inter-American Center of Tax Administration. 2021. URL: <https://www.ciat.org/use-of-big-data-in-tax-administrations/?lang=en>.

УДК 334

JEL Classification: O29

Цімошинська О. В.,

канд. екон. наук, доцент,

Приватне акціонерне товариство

"Вищий навчальний заклад "Міжрегіональна
Академія управління персоналом", м. Київ

Саржинський С. А.,

здобувач третього (освітньо-
наукового) рівня вищої освіти,

Приватне акціонерне товариство

"Вищий навчальний заклад "Міжрегіональна
Академія управління персоналом", м. Київ

ЕВОЛЮЦІЙНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Еволюційні зміни, які відбулися в Україні за останні кілька десятиліть, свідчать про інформаційну революцію, наслідком якої стали прогресивні цифрові технології, нові продукти та послуги, а також нове усвідомлення цінностей. Проте поступовий розвиток цифровізації в Україні потребує постійного аналізу тенденцій інноваційних перетворень і вивчення

напрямків підвищення конкурентоспроможності країни через прискорене покращення цифрових навичок громадян, розвиток цифрової економіки та цифрової держави.

Розвиток цифровізації в Україні передбачає впровадження цифрових технологій, які використовуються державою, бізнесом та громадянами. Цей процес охоплює всі аспекти життя та відбувається протягом останніх десятиліть. Він є поступальним і спрямованим на покращення якості життя населення, створення нових продуктів і послуг, прискорений розвиток різних секторів економіки, а також підвищення конкурентоспроможності країни.

Можна виділити кілька етапів у еволюції цифрових технологій в Україні [1]. Перший етап характеризується формуванням інфраструктури для широкого доступу до Інтернету, де отримана інформація використовувалася більше для ознайомлення, ніж для комунікації або ведення бізнесу. У цей період, зокрема в 1998 році, був прийнятий Закон України "Про Національну програму інформатизації". Цей документ визначав напрямки вирішення питань щодо забезпечення інформаційних потреб у загальнодержавній, економічній, науково-технічній, екологічній та національно-культурній діяльності. Програма була спрямована на вдосконалення інформаційної інфраструктури України шляхом впровадження досягнень у сфері інформатизації в державне управління, оборону країни, національну безпеку, економіку, освіту та науку, охорону довкілля і культуру.

Наступний етап характеризувався переходом користувачів Інтернету від пасивного споглядання до створення та захисту інформаційних електронних ресурсів і впровадження електронного документообігу. У цей період спостерігався значний кадровий потенціал у сфері інформаційно-комп'ютерних технологій, швидке оновлення комп'ютерної техніки та високий рівень інформатизації банківської діяльності. Проте залишалася недостатньою підтримка з боку держави у виробництві та впровадженні інформаційних засобів і технологій. Також спостерігався недостатній розвиток нормативної бази щодо інформатизації суспільства та створення інфраструктури для надання інформаційних послуг органам державної влади, місцевого самоврядування та населенню [2].

Третій етап був визначений впровадженням електронного урядування та наданням публічних електронних послуг. Проте на початку цього періоду розвиток інформаційного суспільства в Україні не відповідав потребам та

можливостям країни, що призвело до гальмування розвитку інформаційної сфери. Для вирішення цих проблем у 2013 році Кабінет Міністрів України прийняв рішення видати розпорядження "Про схвалення стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні". Цей документ був спрямований на удосконалення нормативної бази для розвитку інформаційної сфери, впровадження інструментів е-демократії та електронного урядування, розвиток електронної економіки, підвищення інформаційної грамотності громадян, а також покращення якості адміністративних послуг та інформаційної безпеки.

Четвертий етап, який умовно розпочався у 2020 році, характеризується використанням передових технологій, таких як штучний інтелект, хмарні технології, дрони, коботи, Інтернет речей та послуг, аналіз великих обсягів даних. Також на цьому етапі відбувається впровадження концепцій "розумного міста" та "розумного підприємства", що спрямовані на оптимізацію управління та підвищення ефективності використання ресурсів.

Так, дослідження еволюції цифрових технологій в Україні свідчить про те, що процес діджиталізації постійно розвивається, стаючи більш доступним, прозорим і ефективним для бізнесу, економіки та комунікацій. Порівняльний аналіз місця України в рейтингах цифрової конкурентоспроможності свідчить про значний потенціал нашої країни у впровадженні цифрових інновацій та використанні передових технологій.

Майбутні дослідження можуть бути спрямовані на вивчення досвіду європейських країн у сфері цифровізації, оцінку ефективності їхніх проектів та ідентифікацію можливостей для їхнього успішного впровадження в Україні.

Список використаних джерел

1. Ляшенко В. І., Вишневський О. С. Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку: монографія. НАН України, Інститут економіки промисловості. Київ, 2018. 252 с.

2. Цифрова адженда України – 2020 (Цифровий порядок денний – 2020). URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> (дата звернення: 12.02.2023).

СЕКЦІЯ 4. МЕНЕДЖМЕНТ
SECTION 4. MANAGEMENT

УДК 658:005.7

JEL Classification: M21

Бутрова М. О.,
здобувач вищої освіти,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк
Науковий керівник:
Ющишина Л. О.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ
БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Управління ефективністю бізнес-процесів визначає успіх та конкурентоспроможність підприємства в сучасному бізнес-середовищі. Воно спрямоване на досягнення максимальної продуктивності, зниження витрат та підвищення якості продукції чи обслуговування. Управління ефективністю бізнес-процесами дозволяє підприємству виявляти та ліквідувати можливі недоліки, прискорювати виробничі цикли та створювати умови для постійного вдосконалення.

Зупинимось детальніше на структурній основі методології поняття самого бізнес-процесу та процесу управління його ефективністю.

Бізнес-процес – це "сукупність послідовних, цілеспрямованих і регламентованих видів діяльності, у якій за допомогою управлінського впливу і ресурсів входи процесу перетворюються у виходи – результати процесу, що представляють цінність для споживачів" [1, с. 289].

Управління ефективністю бізнес-процесів на підприємстві – це комплекс дій і стратегій, спрямованих на оптимізацію роботи всіх процесів, що відбуваються в організації, з метою досягнення максимальної

продуктивності та вигідності. Для досягнення цієї мети використовуються різноманітні інструменти та методи, такі як моделювання процесів, впровадження інформаційних систем, вдосконалення організаційної структури, автоматизація та стандартизація процесів тощо.

Основні принципи управління ефективністю бізнес-процесів включають: аналіз і визначення процесів; постійне вдосконалення; стандартизацію і автоматизацію, контроль та звітність; залучення персоналу; орієнтацію на клієнта тощо.

Управління ефективністю бізнес-процесів є ключовим елементом стратегії будь-якого сучасного підприємства. Ретельне вивчення та аналіз поточних бізнес-процесів дозволяє виявити слабкі місця і можливості для оптимізації. Це допомагає зменшити витрати, підвищити продуктивність, покращити конкурентоспроможність та забезпечити сталий розвиток підприємства.

Впровадження системи постійного моніторингу та вдосконалення процесів для підтримки їхньої ефективності в часі дозволяє забезпечити постійне удосконалення та адаптацію до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Це дозволяє підприємству залишатися конкурентоспроможним, підвищувати якість продукції або послуг, оптимізувати витрати та забезпечувати задоволення потреб клієнтів у довгостроковій перспективі.

Важливим етапом управління бізнес-процесами є встановлення стандартів та їх автоматизоване виконання. Стандартизація дозволяє забезпечити єдність та послідовність у виконанні бізнес-процесів, що сприяє зниженню ризиків та витрат. Автоматизація виконання процесів за допомогою відповідних інструментів та технологій, таких як програмне забезпечення для управління бізнес-процесами (BPM), системи управління відносинами з клієнтами (CRM), ентєрпрайз-ресурсні планувальні системи (ERP) та інші, дозволяє автоматизувати рутинні операції, зменшити людський фактор, підвищити швидкість виконання завдань та забезпечити точність та надійність процесів.

Не менш важливим елементом управління є раннє виявлення проблем та можливих відхилень від заданих стандартів. Прийняття відповідних заходів для їх вирішення допоможе встановлена на підприємстві система контролю за виконанням бізнес-процесів і звітність про їхні результати. Інструменти контролю мають охоплювати моніторинг ключових показників ефективності бізнес-процесів, аналіз виконання завдань та

термінів їх виконання, виявлення та аналіз причин виникнення відхилень, а також системи звітності, які надають інформацію про стан процесів і результати їхньої роботи. Ця система дозволяє керівництву підприємства оперативно реагувати на зміни та проблеми, вчасно коригувати стратегії й тактику діяльності, що, в свою чергу, підвищує ефективність управління. В результаті, підприємство зможе досягати більшої стабільності, витрати ресурсів оптимізуються, а якість продукції чи послуг суттєво поліпшиться.

У рамках цієї системи залучення персоналу до управління процесами зумовить покращення робочого середовища, стимулюватиме творчий підхід до розв'язання проблем, створить атмосферу співпраці та взаєморозуміння між керівництвом та співробітниками, що сприятиме успішному впровадженню змін та досягненню більшої ефективності бізнес-процесів. А врахування потреб та очікувань клієнтів в проєктуванні та вдосконаленні бізнес-процесів допоможе підприємству підтримувати тісний зв'язок із своїми клієнтами, забезпечить їхнє задоволення та лояльність, а також сприятиме успіху та зростанню бізнесу.

Отже, управління ефективністю бізнес-процесів є визначальним елементом успіху будь-якого підприємства. Це не лише оптимізує внутрішні операційні процеси, але й сприяє досягненню стратегічних цілей та підвищенню конкурентоспроможності на ринку. Управління ефективністю бізнес-процесів дозволяє підприємству гнучко реагувати на зміни у зовнішньому середовищі, підвищувати продуктивність та забезпечувати високу якість продукції чи послуг.

Список використаних джерел

1. Костіна О.М. Діагностика та управління бізнес-процесами в контексті антикризового управління підприємством. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип.10. С. 287–297.

УДК 338.28:330.5

JEL Classification: M19

Делеган Ф. Ю.,

Приватний вищий навчальний заклад
"Європейський університет", м. Київ

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасна економіка переживає фазу активної цифровізації, яка істотно змінює умови функціонування підприємств у всіх галузях. Від традиційних виробничих процесів до маркетингу та обслуговування клієнтів, усі аспекти бізнесу стають дедалі більш залежними від цифрових технологій. Конкуренція на ринку надзвичайно висока, і підприємства, що володіють перевагами в цифрових технологіях, мають більше шансів на успіх.

Цифрова трансформація є одним із ключових чинників, що визначає розвиток сучасного бізнесу. В умовах глобалізації та швидкого технологічного прогресу, підприємства стикаються з необхідністю адаптації до нових умов, що постійно змінюються. Цифрові технології, такі як великі дані, штучний інтелект, Інтернет речей (IoT) та блокчейн, стають невід'ємною частиною процесів управління та організації діяльності підприємств. Вони надають можливість не лише підвищити ефективність внутрішніх процесів, але й створювати нові бізнес-моделі, які відкривають нові ринки та підвищують конкурентоспроможність.

Незважаючи на широкий спектр досліджень у галузі цифрових технологій, питання їхнього практичного застосування в системах управління підприємствами потребує додаткового вивчення. Це дозволить розробити рекомендації щодо оптимізації управлінських процесів і підвищення їхньої ефективності в умовах цифрової ери.

Основною метою дослідження є виявлення та аналіз ключових факторів, які сприяють успішній цифровій трансформації підприємств та її впливу на ефективність систем менеджменту.

Цифрова економіка, яка передбачає цифровізацію, стає все більш актуальною темою для обговорення. Вона розглядається як ключовий важіль та основний інструмент забезпечення майбутнього процвітання

всього світу, окремих країн, народів і кожної людини. Важливо відзначити, що завдяки цифровізації людство вступило в епоху глобальних змін.

Цифрова трансформація – це процес інтеграції інноваційних технологій у всі аспекти бізнесу, від щоденних операцій до прийняття стратегічних рішень. Це включає не лише перехід від аналогових інструментів до цифрових, але й зміну корпоративної культури та переосмислення методів функціонування компанії та ведення бізнесу.

Вплив цифрової трансформації на ефективність систем менеджменту підприємств обумовлюється низкою факторів:

– стрімкий розвиток цифрових технологій: цифровізація пронизує всі сфери життя суспільства, трансформуючи не лише споживчу поведінку, але й методи ведення бізнесу. Підприємства, які не адаптуються до нових реалій, ризикують втратити конкурентоспроможність.

– зростаючі обсяги даних: цифрові технології генерують величезні масиви даних, які при грамотному використанні можуть стати потужним інструментом для оптимізації управлінських процесів.

– зміна потреб та очікувань клієнтів: сучасні клієнти очікують персоналізованого та зручного досвіду взаємодії з брендами. Цифрові технології дозволяють підприємствам краще розуміти потреби своїх клієнтів та задовольняти їхні очікування.

– необхідність підвищення ефективності: в умовах жорсткої конкуренції та зростаючих витрат підприємства постійно шукають шляхи оптимізації своїх операцій. Цифрові технології можуть допомогти їм у цьому, автоматизуючи рутинні завдання, покращуючи комунікацію та співпрацю та приймаючи обґрунтовані рішення на основі даних.

Характеристика факторів цифрової трансформації та їхнього впливу на менеджмент представлений у таблиці 1.

Таблиця 1

Фактори цифрової трансформації та їхній вплив на менеджмент

Фактор цифровізації	Характеристика фактору	Вплив на умови та способи ведення бізнесу в менеджменті
Вихід бізнесу та населення в кіберпростір	Розвиток мобільних технологій, широке поширення мережі Інтернет	Обумовлений розвитком мобільних технологій та широким поширенням мережі Інтернет. Він призводить до формування нових форм ведення бізнесу (віртуальні компанії), зниження транзакційних витрат ведення бізнесу та зміни форм взаємодії з клієнтом.

Продовж. табл. 1

Мобільність і простота підключення до мережі Інтернет	Експоненціальне зростання обсягів інформації, що використовується людством	Веде до експоненціального зростання обсягів інформації, що використовується людством. Він перетворює дані на ключовий фактор виробництва економіки та доходуутворюючий актив цифрового бізнесу, що супроводжується зміною традиційних бізнес-моделей.
Датифікація	Зростання продуктивності комп'ютерів	Зумовлений зростанням продуктивності комп'ютерів. Він призводить до підвищення ефективності прийнятих управлінських рішень за рахунок прискорення.
Комп'ютеризація	Розвиток цифрових технологій, включаючи штучний інтелект	Пов'язаний з розвитком цифрових технологій, включаючи штучний інтелект. Він сприяє спрощенню процесу обробки великої кількості інформації.
Швидкість	Істотне прискорення економічних процесів	Характеризується істотним прискоренням економічних процесів. Він веде до формування середовища, що передбачає комплексні умови для розвитку інноваційних процесів та цифрових технологій.
Еконосистемність	Перехід на екосистемні бізнес-моделі, що забезпечують диверсифікацію бізнесу	Обумовлений переходом на екосистемні бізнес-моделі, що забезпечують диверсифікацію бізнесу.

Важливо підкреслити, що цифрова трансформація – це не просто технологічний процес, а й комплексна зміна культури та стратегії ведення бізнесу. Підприємства, які не зможуть адаптуватися до цифрової трансформації, ризикують втратити конкурентоспроможність та залишитися позаду.

Однією з головних переваг цифрової трансформації є можливість оптимізації бізнес-процесів. Застосування цифрових інструментів для автоматизації поточних завдань і покращення внутрішніх процесів сприяє підвищенню ефективності та зниженню витрат. Ще одним важливим аспектом є перехід від традиційних методів обслуговування до цифрових каналів, таких як мобільні додатки та соціальні мережі, що дозволяє підприємствам персоналізувати свої послуги та продукти. Клієнти очікують швидкого доступу до інформації та інтерактивних можливостей, і цифрові

технології надають підприємствам інструменти для задоволення цих потреб. Це може включати впровадження систем управління виробництвом, електронних систем управління відносинами з клієнтами (CRM) та інших інструментів, спрямованих на автоматизацію бізнес-процесів.

Сучасні підприємства генерують безпрецедентні обсяги даних, що робить традиційні методи обробки та аналізу неефективними. Це зумовлює потребу в нових підходах до управління даними. Поширення методів аналізу даних та Big Data стає рушійною силою цифрової трансформації. Завдяки їм, компанії отримують доступ до цінних знань, що приховуються в масивах даних. Зростання обсягів доступних даних, поєднане з розвитком потужних аналітичних інструментів, дає можливість глибоко дослідити ринкові тренди, потреби клієнтів та ефективність бізнес-процесів. Це, в свою чергу, веде до кращого прийняття рішень, оптимізації ресурсів та підвищення конкурентоспроможності.

Аналіз даних дозволяє чітко бачити тренди, поведінку клієнтів та конкурентів, даючи змогу приймати обґрунтовані стратегічні рішення. Виявлення неефективних процесів та їх оптимізація на основі даних сприяє економії ресурсів та покращенню загальної продуктивності. Завдяки аналізу даних про клієнтів, компанії можуть пропонувати персоналізовані продукти, послуги та маркетингові кампанії, що значно підвищує їхню лояльність. Аналітика даних дає змогу прогнозувати попит, ризики та інші фактори, що дозволяє компаніям бути готовими до будь-яких викликів.

Впровадження аналітики даних та Big Data стає ключовим фактором успіху в сучасному динамічному світі. Це потужний інструмент, який може допомогти підприємствам приймати кращі рішення, оптимізувати процеси та досягати нових вершин.

Одна з ключових ролей відводиться моделі реінжинірингу бізнес-процесів (англ. Business Process Reengineering, BPR), що означає перегляд та трансформацію старих бізнес-процесів з метою отримання нових результатів, відповідних вимогам сучасного ринку. Реінжиніринг сприяє підвищенню ефективності, оптимізації робочих процесів та впровадженню інноваційних підходів у роботу компанії.

Отже, виділимо переваги та недоліки цифрової трансформації бізнес-процесів (табл. 2).

Таблиця 2

Переваги та недоліки цифрової трансформації бізнес-процесів

Переваги цифрової трансформації	Недоліки цифрової трансформації
Підвищення ефективності та продуктивності: цифрові технології дозволяють автоматизувати бізнес-процеси, знижуючи витрати часу та зусиль, підвищуючи швидкість обробки даних та знижуючи кількість помилок.	Високі витрати: впровадження цифрових технологій може бути витратним через необхідність закупівлі обладнання, програмного забезпечення та проведення навчання персоналу.
Покращення якості обслуговування: цифрові технології можуть допомогти покращити якість обслуговування клієнтів, зменшуючи час очікування на відповідь, покращуючи комунікацію та підвищуючи точність даних.	Необхідність підготовки персоналу: для успішного впровадження цифрових технологій необхідно підготувати персонал, що може зайняти багато часу та зусиль.
Розширення можливостей бізнесу: цифрові технології дозволяють компаніям створювати нові продукти та послуги, підвищувати конкурентоспроможність на ринку та привертати нових клієнтів.	Ризик втрати даних: відсутність належного захисту даних може стати причиною витоку або втрати цінної інформації.
Підвищення безпеки: застосування цифрових технологій може знизити ризик помилок та викрадення даних, забезпечуючи більш високий рівень захисту.	Стійкість до змін: не всі бізнес-процеси можуть бути успішно цифровізовані, а також процес впровадження цифрових технологій може зустрічати опір з боку працівників або клієнтів.

Список використаних джерел

1. Бугріменко Р. М., Смірнова П. В. Вплив розвитку цифрової трансформації на діяльність підприємства. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. № 59. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-29>.
2. Панкратова О. М. Цифровізація як сучасний тренд розвитку менеджменту. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. № 33. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-55>.
3. Кравченко М. О., Салабай В. О. Роль цифрових трансформацій бізнес-процесів підприємств. *Економічний вісник НТУУ "Київський політехнічний інститут"*. 2023. № 26. <https://doi.org/10.20535/2307-5651.26.2023.286988>.

УДК 65.242

JEL Classification: M14

Євчук Л. І.,
здобувач вищої освіти,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк
Науковий керівник:
Ющишина Л. О.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЮ КУЛЬТУРОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні підприємства дедалі більше уваги приділяють управлінню та розвитку організаційної культури, розуміючи, що це визначальний фактор для досягнення стратегічних цілей, створення конкурентної переваги та забезпечення успішної діяльності в довгостроковій перспективі. Враховуючи складність сучасного бізнесу та різноманітність факторів, що впливають на організаційну культуру, ефективно управління цим процесом стає важливим аспектом успішного менеджменту підприємства.

Організаційна культура – це "сукупність духовних традицій, цінностей, історичних моментів, набір символів організації, норм поведінки та правил, які включаються в роботу та цінуються кожним працівником підприємства" [1, с. 149].

Управління організаційною культурою полягає в розумінні, формуванні, зміцненні та моделюванні ціннісних уявлень, норм, традицій і підходів, що характеризують роботу працівників підприємства.

Різнманітні форми організаційної культури впливають на ефективність внутрішньої комунікації, сприяють взаємодії та розвитку підприємства. Вони відображають різні стилі керівництва, підходи до управління персоналом та готовність до змін. Це робить їх ключовими чинниками для формування позитивної організаційної культури та сприяє в забезпеченні стабільності підприємства та досягненні успіху. Серед загальних видів організаційної культури, які найчастіше використовуються на практиці, виокремлюють:

– культуру влади – найважливішим вважається лідер, що орієнтує роботу працівників та є об'єктом постійного наслідування; організація з такою культурою спирається на ієрархічні засади побудови;

– культуру ролі – відзначається розподілом обов'язків та повноважень залежно від кваліфікації працівників; головним принципом є пряме підпорядкування нижніх рівнів вищим;

– культуру особистості – акцентує увагу на індивідуальних потребах працівників та їхньому комфорту на робочому місці. Вона ставить на перше місце не лише виконання завдань, але й задоволення особистих цілей, вміння досягати компромісу та узгоджувати інтереси;

– культуру завдання – основним підґрунтям є виконання завдань та успішна реалізація проектів, проте також важливі й особисті цілі. Працівники підприємств з цією спрямованістю переважно об'єднуються в групи для виконання завдань і відрізняються високим професіоналізмом [2, с. 180].

Організаційна культура визначається комплексом цінностей, уявлень, переконань і стандартів, що визнані усіма учасниками організації. Ці цінності становлять основу того, як працівники сприймають інші аспекти робочого середовища, такі як стиль керівництва, комунікаційні практики, система винагород та інші аспекти.

Під час формування організаційної культури важливо брати до уваги не лише цінності та принципи підприємства, але й ураховувати потреби та переконання працівників, які найкращим чином відображають характер цієї культури. Важливою є свідомість працівників щодо впливу її на їхню працю та результативність. Підприємства, які дотримуються цих принципів, спостерігають зростання продуктивності праці, підвищення якості виробництва, зменшення плинності кадрів, розвиток особистості працівників та покращення міжособистісних відносин. Індивідуальні цінності також мають вплив на процес підбору персоналу підприємства. Формування цінностей, що складають основу організаційної культури працівника, визначається загальними цінностями суспільства, родини та самої організації, де він працює [3, с. 63].

Механізм формування корпоративної культури на підприємстві включає в себе ідентифікацію етапів впровадження та принципів функціонування. Такими етапами є:

- 1) оцінка внутрішніх організаційних процесів;
- 2) аналіз психологічного клімату на підприємстві;
- 3) розроблення моделі корпоративної культури, що включає визначення місії та базових цінностей;
- 4) встановлення правил поведінки працівників на основі базових цінностей, включаючи опис традицій та символіки;
- 5) впровадження та підтримка моделі корпоративної культури [4, с. 181].

Отже, організаційна культура визначає сприйняття працівниками своєї роботи та взаємин між колегами, а також формує атмосферу та підходи до комунікації на підприємстві. Сильна організаційна культура

стимулює мотивацію працівників, зменшує плинність кадрів і покращує продуктивність. Крім того, вона є основою для формування корпоративної ідентичності та унікального образу підприємства на ринку, що є важливим чинником його конкурентоспроможності в сучасному бізнес-середовищі.

Список використаних джерел

1. Юськевич А. І., Легкий О. А. Теоретичні аспекти організаційної культури та її місце в системі менеджменту підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Вип. 2. С. 148–151.
2. Захарчин Г. М. Корпоративна культура: навч. посіб. Львів: Новий світ, 2011. С. 344.
3. Мінчак Н. Д., Слімаковська І. І. Організаційна культура підприємства як складник ефективного управління. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2018. Вип. 9. С. 61–64.
4. Башук Т.О. Доцільність формування корпоративної культури на підприємстві. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. Вип. 2. С. 179–184.

УДК 339.13

JEL Classification: M21

Салівончик І. Р.,
здобувач вищої освіти,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк
Науковий керівник:
Ющишина Л. О.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, м. Луцьк

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ УПРАВЛІННЯ ЗБУТОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасна ділова сфера є вкрай динамічною та конкурентоспроможною, що ставить перед підприємствами безперервне завдання адаптації до змін у середовищі. Управління збутовою діяльністю не залишається осторонь цих трансформацій, його ефективність стає ключовим фактором успіху у сучасних умовах.

Однією з головних тенденцій управління збутовою діяльністю є перехід до інтегрованих технологічних рішень. Це означає використання цифрових платформ, аналітики даних, штучного інтелекту та автоматизації процесів для оптимізації роботи збутових підрозділів. Завдяки цьому підприємства можуть ефективніше аналізувати ринки, передбачати попит, вдосконалювати стратегії ціноутворення та персоналізувати обслуговування клієнтів.

Ще однією важливою тенденцією є зростання значення клієнтського досвіду. Замість простого продажу товарів чи послуг, підприємства все більше звертають увагу на створення унікального та приємного для клієнтів досвіду взаємодії з брендом. Це означає інвестування в збутові канали, які надають зручність, персоналізацію та швидкість обслуговування.

Як зазначає С. Шпилик: "Впровадження цілеспрямованої збутової політики передбачає організація і формування збутових мереж, спроможних охоплювати цільовий ринок, швидко й ефективно збувати обсяги продукції, адекватні виробничим потужностям" [1, 89].

Також варто відзначити зростання значення сталого розвитку в управлінні збутовою діяльністю. Сьогодні споживачі все більше звертають увагу на екологічні та соціальні аспекти виробництва товарів. Підприємства, які інтегрують ці принципи в свою збутову стратегію, мають перевагу в очах споживачів та можуть забезпечити собі стабільну позицію на ринку у майбутньому.

Загалом, сучасні тенденції управління збутовою діяльністю підприємства відображають стрімкий розвиток технологій, зміни в споживчих уподобаннях та наростаючу увагу до сталого розвитку. Підприємства, які успішно адаптуються до цих тенденцій, матимуть більші шанси на успіх у майбутньому бізнес-середовищі.

Існують й інші важливі аспекти сучасного управління збутовою діяльністю. Однією з них є розширення географії збуту. Сьогоднішні технології дозволяють підприємствам ефективно проникати на нові ринки, навіть у віддалені країни та регіони. Це створює можливості для збільшення обсягів продажів та диверсифікації ризиків.

Також важливою є адаптація до зміни способів споживання. Із зростанням популярності електронної торгівлі та мобільних платформ збутові стратегії повинні враховувати ці тенденції та надавати клієнтам зручні та доступні способи покупки.

Крім того, важливою є інтеграція управління збутом з іншими функціональними областями підприємства, такими як виробництво, маркетинг та логістика. Синергія між цими департаментами дозволяє забезпечити оптимальний рівень обслуговування клієнтів та ефективне використання ресурсів.

Не можна також забувати про важливість аналізу даних у процесі управління збутом. Великі обсяги даних, отриманих з різних джерел, можуть допомогти виявити тенденції споживання, прогнозувати попит, а також оптимізувати запаси та ціноутворення.

Усі підприємства різних форм власності, які здійснюють свою діяльність на території України, стикаються з важливим завданням ефективного керування процесами збуту. Підвищення продуктивності та зростання основних показників фінансового стану підприємств безпосередньо залежить від вирішення проблем та конфліктних ситуацій у системі управління збутом. Ефективна збутова діяльність визначає можливість продажу продукції або послуг, забезпечує прибуток і стабільність фінансового стану підприємства.

Сучасні тенденції управління збутовою діяльністю підприємства включають в себе не лише технологічний прогрес та зміни в споживчих уподобаннях, але й потребу в інтеграції, адаптації та аналізі даних для досягнення успіху на ринку. Адже, якщо виходити із сутності поняття "збутова діяльність", як "комплекс процедур просування готової продукції на ринок (формування попиту, отримання і обробка замовлень, комплектація і підготовка до відправки покупцям, відвантаження на транспортний засіб і транспортування до місця продажу) і організацію розрахунків за неї" [2] чи "процес просування готової продукції на ринок та організації товарного обміну з метою отримання підприємницького прибутку" [3], то система збуту підприємства є комплексною структурою та стратегією, яка організовує всі аспекти відносин з клієнтами та просування продукції чи послуг на ринок. Вона включає в себе різноманітні елементи, такі як визначення цільової аудиторії, розробка маркетингових стратегій, управління дистрибуцією, продажі та обслуговування клієнтів. Система збуту дозволяє підприємству ефективно взаємодіяти з ринком, забезпечуючи конкурентоспроможність та прибутковість.

Підсистеми управління збутовою діяльністю підприємства охоплює:

- управління інноваціями – актуалізацію асортименту товарів, оцінку рівня інноваційності продукції та перегляд стратегії;
- управління якістю та конкурентоспроможністю продукції – регулярний контроль якості, стандартизацію та сертифікацію відповідно до чинних стандартів;
- управління та оптимізація асортименту – оцінку життєвого циклу та рентабельності товарних груп, ідентифікацію конкурентних переваг і недоліків конкурентів;

– управління торговою маркою – підвищення впізнаваності бренду, розробку логотипу та рекламного слогану тощо [4].

Впровадження цих підсистем є важливим для успішного просування продукції на ринок, забезпечення її конкурентоздатності та залучення покупців, сприяючи стабільному розвитку підприємства та підвищенню його прибутковості.

В оптимізаційну модель ефективного збуту включають такі складові як: відповідальність перед стейкхолдерами; соціальна відповідальність, яка передбачає якісні зміни в управлінні працівниками усіх ланок, у відносинах з клієнтами, місцевою спільнотою; екологічна відповідальність передбачає розроблення заходів щодо охорони навколишнього середовища [5, с.118].

Важливою складовою успішної збутової стратегії є створення мережі, що спроможна адаптуватися до потреб ринку та забезпечувати продажі, відповідні обсягам виробництва. Ефективно організована система збуту дозволяє підприємству залучати нових клієнтів, збільшувати обсяги продажів, підтримувати лояльність клієнтів та конкурентоспроможність на ринку. Вона не лише забезпечує просування продукції чи послуг на ринок, а й визначає спосіб, яким споживачі сприймають бренд. Крім того, дозволяє підприємству ефективно реагувати на зміни в ринкових умовах та вимоги споживачів, що є важливим чинником для стійкого розвитку та успіху.

Список використаних джерел

1. Шпилик С. Управління збутовою діяльністю підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2018. Вип. 4 (37). С. 88–95.
2. Ямкова О. М. Зміст формування збутової політики виробничих підприємств. *Економіка і управління*. 2019. Вип. 2. С. 52–59.
3. Глазкова К. О. Проблеми збутової політики сучасних українських підприємств. *Проблеми економіки організацій та управління підприємствами*. 2018. Вип. 3. С. 102–107.
4. Козуб В.О., Уварова А. Є. Управління збутовою діяльністю підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2021. Вип. 8. С.18–23.
5. Чижишин І. О. Структурна оптимізація збутової діяльності агропромислових підприємств. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2021. Вип. 6(1). С. 115–120.

УДК 338.3:332:351

JEL Classification: O29

Тесленок І. М.,

канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту,
Національний університет "Запорізька
політехніка", м. Запоріжжя

Павлішина Н. М.,

канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу та логістики,
Національний університет "Запорізька
політехніка", м. Запоріжжя

Златьєв К. Ю.,

здобувач третього (освітньо-
наукового) рівня вищої освіти,
Національний університет "Запорізька
політехніка", м. Запоріжжя

УКРАЇНСЬКІЙ РЕАЛІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Ще на початку століття Україні почала своє становлення циркулярна економіка. Стали більш жорсткими вимоги щодо утилізації відходів, контролювались викиди, заохочувались перехід на зелену (відновлювальну) енергію та встановлення очисних споруд, Почали з'являлись стартапи спрямовані на забезпечення безвідходного виробництва та переробки ресурсів, створювались біогазові комплекси, запатентовано технології з переробки листя на папір, відходів олійництва та палети для опалення, кавової гущі на оправу для окулярів, винайдено новий спосіб переробки шин, який не забруднює екологію, на відмінну від спалювання, тощо. Цими проектами швидко зацікавлювались іноземні інвестори та отримували зиск від їх реалізації.

У 2022 р. повномасштабне вторгнення зробило перспективи впровадження циркулярної економіки досить примарними. Наразі в Україні домінує лінійна економіка яка функціонує за принципом "take, make, waste"

("добути, використати, викинути"). Це призведе до нераціонального природокористування, погіршення екології, забрудненням ґрунту, води та повітря. Значний збиток довкіллю спричинили військові дії, підрив Каховської ГЕС, мінування родючих ґрунтів, тощо. Через війну перехід до циркулярної економіки, що побудована на принципі 3R "reduce, reuse, recycle" не повинен відкладатись до "кращих часів".

Наразі в Україні реалізовано наступні законодавчі ініціативи покликані пришвидшити перехід до циркулярної економіки:

- Закон України "Про відходи";
- Національна стратегія управління відходами до 2030 р.;
- Національний план управління відходами до 2030 р.;
- Стратегія державної екологічної політики України на період до 2030 р.;
- Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 р. та план її реалізації;
- Стратегія державної екологічної політики України (наразі законопроект);
- Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату до 2030 р.;
- Стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 р. [3, с. 37].

Крім зазначеного Україна є учасником програми EU4Environment (Європейський Союз для довкілля) із бюджетом у €20 млн. Програма ініційована ЄС та підтримується ООН, ОЕСР, ЮНІДО, ЄЕК ООН, Світовим банком [4]. В Україні утворюються клуби РЕЧВ (ресурсоефективне та чисте виробництво) – група підприємств, що об'єднуються для обміну інформацією, порадами та досвідом щодо впровадження РЕЧВ заходів. Їх діяльність спрямована на допомогу підприємцям у аналізі ефективності використання ресурсів та пошуці екологічних та ефективних економічних рішень.

Наведеними актами перелік законодавчих ініціатив не вичерпується, проте їх недосить для врегулювання питання впровадження циркулярної економіки. Проілюструємо проблеми впровадження на прикладі регулювання ринку вторинної сировини. Ринок вторинної сировини в Україні непрозорий. За різними даними рівень його тінізації становить 50%. Заводи із вторинної переробки майже відсутні, технології утилізації застарілі, технології безвідходного виробництва знаходяться на стадії впровадження. У нашій країні є 6,5 тис. санкціонованих полігонів (а це дорівнює площі Кіпру), з яких 25 % не відповідають екологічним стандартам, та 35 тис. стихійних сміттєзвалищ [5].

В наш час на території країни накопичено понад 25 млрд. тонн відходів (з них понад 4 млрд. тон – токсичні, а 23 тис. тон – заборонені та непридатні для використання пестициди і отрутохімікати) [1]. За статистичними даними всього 3 % відходів спалюється, 3 % – перероблюється, а решта – вивозиться на сміттєві полігони. Через це Україна знаходиться у ТОП-10 країн із найбільшим забрудненням [2].

Тож важливо щоб через військові дії Україна не випала із процесу становлення циркулярної економіки. Слід змінювати підхід та розробляти системного стратегічного бачення щодо розвитку циркулярної економіки в Україні на рівні державних інституцій. Від декларативного характеру слід переходити до реальних дій та спрямовувати державні дотації на підтримку стартапів що орієнтовані на впровадження циркулярної економіки. Перехід від лінійної до колової економіки не буде простим, він буде потребувати значної кількості ресурсів: інтелектуальних, матеріальних, фінансових, часових. На рівні держави мають бути розроблені чіткі покрокові плани із реалізації стратегії впровадження циркулярної економіки.

Список використаних джерел

1. Відходи. *Сталий розвиток для України*. URL: <https://sd4ua.org/golovni-temi-stalogo-rozvitku/vidhodi> (дата звернення 05.06.2024).
2. Мельник О.Г., Злотнік М.Л. Аналізування стану та тенденцій розвитку циркулярної економіки у Львівській області. *Бізнес-Інформ*. 2020. №2. С. 125. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-2_0-pages-125_133.pdf (дата звернення 01.06.2024).
3. Подра О.П., Горошко Ю.В. Циркулярна економіка як детермінантна сталого розвитку та конкурентоспроможності України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2022. № 11. С. 35-40. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/72049e06-6f23-4e5e-b4e8-9f599fd4d1f7/content> (дата звернення 08.06.2024).
4. Програма "EU4Environment" підтримує Україну в розвитку циркулярної економіки і нових можливостей зростання. *Представництво Європейського союзу в Україні*. URL: <http://surl.li/uhrpb> (дата звернення 05.06.2024).
5. Шаповалова М. Надія на очищення. Як Україна може подолати сміття. URL: https://lb.ua/society/2018/04/28/395698_nadiya_ochishchennya_yak_ukraina_mozhe.html (дата звернення 07.06.2024).

СЕКЦІЯ 5. МАРКЕТИНГ
SECTION 5. MARKETING

УДК 339.1:339.9

JEL Classification: O32

Дружиніна В. В.,
д-р екон. наук, професор,
декан факультету економіки і управління,
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського, м. Кременчук
Мусієнко М. С.,
керуючий магазином
компанії ТОВ "ГК "ФОКСТРОТ", м. Полтава

**ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ПРОЦЕС
ОБСЛУГОВУВАННЯ КЛІЄНТІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ**

Штучний інтелект (ШІ) все більше позначає свою присутність у нашому житті. Одним із напрямків стрімкого розвитку є обслуговування клієнтів. Автоматизація процесів звільняє співробітників від повторюваних або емоційно виснажливих завдань і сприяє покращенню взаємодії з клієнтами.

Дослідження, проведене Gartner у 2020 році, передбачило, що у 2022 році 70% взаємодії з клієнтами відбуватимуться за допомогою роботів та ШІ [1]. Штучний інтелект прискорює бізнес-процеси, що безпосередньо впливає на підвищення ефективності компанії. Завдання, яке консультант виконує за годину, за допомогою штучного інтелекту можна виконати за кільканадцять хвилин.

Ще однією сферою, де вплив штучного інтелекту є значним, є автоматизація бізнес-процесів. Деякі завдання з обслуговування клієнтів, наприклад, обробка початкових запитів, можна довірити ШІ. Він зробить їх швидше і ефективніше, тому що не втомлюється і впорається з багатьма питаннями одночасно. Ось чому все більше і більше компаній вирішують запровадити програмну роботизацію (RPA) і передавати повторювані завдання штучному інтелекту.

Впровадження штучного інтелекту в бізнес може позитивно вплинути на моральний дух і ефективність співробітників. Довіряючи монотонні завдання, співробітників можна спрямувати на процеси, що вимагають креативності, що може значно підвищити ефективність компанії.

Штучний інтелект в обслуговуванні клієнтів – це набір багатьох інструментів. Кожен окремо може зробити свій внесок у покращення якості, але зазвичай кращих результатів досягають, коли використовуються декілька рішень одночасно. Технології, пов'язані з автоматизацією процесів, включатимуть як роботів, так і платформи, які дозволять співробітникам створювати нові програми.

У сфері обслуговування клієнтів інструменти, які використовують штучний інтелект, включають різні типи роботів. Вони часто використовують обробку природної мови та машинне навчання, щоб постійно розширювати доступні дані та працювати краще. Обслуговування клієнтів зазвичай використовує:

– чат-боти – боти, що спеціалізуються на веденні текстових розмов; найпростіший тип – це блокові чат-боти з використанням готових баз даних або сценаріїв; розмовні чат-боти використовують штучний інтелект для імітації людських реакцій і підтримки розмови;

– voicebots – голосовий бот, який використовується в телефонному обслуговуванні абонентів під час вхідних та вихідних дзвінків; вони зазвичай використовують штучний інтелект.

Ще одне рішення – це очищення екрана. Він використовується для копіювання та аналізу інформації, що відображається на екрані, для подальшого використання в інших цілях. Це часто поєднується з інтелектуальною обробкою документів. Разом вони можуть використовувати штучний інтелект, який може обробляти великі обсяги інформації в режимі реального часу швидше, ніж консультанти.

Використання штучного інтелекту може не тільки підвищити якість обслуговування клієнтів, але й автоматизувати маркетинг. Відділи маркетингу та обслуговування клієнтів часто співпрацюють, і результати роботи однієї команди впливають на іншу. ШІ можна використовувати, наприклад, в автоматизації маркетингу електронною поштою, у формі автоматичного надсилання або генерування вмісту повідомлень.

Штучний інтелект у бізнесі також проявляється у вигляді No-Code або Low-Code платформ. Завдяки його використанню співробітники без досвіду програмування можуть створювати програми, які сприятимуть подальшому підвищенню ефективності роботи компанії.

Використання штучного інтелекту в бізнесі гарантує підвищення ефективності співробітників і процесів. ШІ може працювати швидше та ефективніше, не втомлюється виконувати повторювані завдання та може обробляти набагато більшу кількість запитів, ніж консультант. Його діяльність є масштабованою та вимірюваною, що дозволяє чітко визначити її ефективність.

ШІ означає більшу безпеку. Роботи використовують численні засоби захисту, і завдяки використанню машинного навчання та розумінню природної мови вони здатні мінімізувати ймовірність помилок. Чат-бот не втомиться і не помилиться, що можливо у випадку зі співробітником. Це дає можливість реалізувати обслуговування клієнтів 24/7.

Використання ШІ може зменшити розчарування клієнтів, що може бути корисним у телефонному обслуговуванні. У разі розмови з консультантом негативне ставлення однієї сторони може передаватися іншій. Штучний інтелект не відчуває емоцій, але завдяки машинному навчання та системам розпізнавання голосу він може їх ідентифікувати та вибирати найкращі вислови.

Фактором, який може підвищити рівень задоволеності клієнтів, є знання штучного інтелекту. Консультант, навіть досвідчений, може в даний момент чогось не знати або щось забути. ШІ має безперервний доступ до баз даних і здатний швидко знаходити рішення проблеми, яке можна використовувати для прогнозування можливих труднощів.

Однією з найбільших переваг використання ШІ в бізнесі є можливість персоналізувати інформацію. На основі введених даних, використання машинного навчання та взаємодії з клієнтами може створити профіль даної особи, що дозволить краще узгоджувати запропоновані рішення.

Персоналізація інформації, що надається клієнту, і надання йому повного доступу до сервісу може бути дуже корисним інструментом у маркетинговій діяльності. ШІ в цьому випадку може відігравати подвійну роль. У першому випадку його можна розглядати як інструмент, за допомогою якого маркетолог розробить і скоригує найкращу пропозицію. У другому випадку з його допомогою можна автоматизувати цей процес і відправити замовнику готову пропозицію.

Розвиток штучного інтелекту все ще створює багато проблем. Деякі проблеми мають технологічний характер – деякі інструменти штучного інтелекту можуть робити лише стільки, скільки дозволяють введені дані. Якщо вони низької якості, результати також будуть поганими.

Проблема полягає в етичності використання штучного інтелекту в бізнесі. Не можна заперечувати, що він ніколи не замінить контакту з іншою людиною. Системи розпізнавання емоцій стають все більш досконаліми, але штучний інтелект може мати проблеми з розумінням, наприклад,

сарказму. Це працює навпаки – клієнти можуть бути розчаровані незмінним спокійним тоном голосового бота.

Проблемою є і сам факт автоматизації. Делегування завдань, які раніше виконували люди, штучному інтелекту створює ризик безробіття. Однак це також можливість, оскільки штучний інтелект не може працювати без допомоги людини. Їх реалізація в компанії може стати можливістю змінити професію для деяких співробітників.

Хоча штучний інтелекту бізнесі стає все більш популярним, він пов'язаний із значними витратами. Його впровадження та підтримка безперервності бізнесу дорогі, але є багато ознак того, що переваги від його використання переважають втрати. З цієї причини можна очікувати, що штучний інтелект у бізнесі ставатиме все більш популярним у найближчі роки.

Список використаних джерел

1. These five emerging customer technology trends should inform CIOs' customer experience (CX) strategy. URL: <https://www.gartner.com/smarterwithgartner/top-cx-trends-for-cios-to-watch> (дата звернення: 08.06.2024).

УДК 658.8:640.43

JEL Classification: L89

Стамат В. М.,

канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та маркетингу,
Миколаївський національний аграрний
університет, м. Миколаїв

МАРКЕТИНГ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА: СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Ресторанний бізнес у світі є одним із найрозвиненіших та має певні особливості. Ці особливості вимагають постійного моніторингу та врахування сучасних тенденцій розвитку. Ресторанний маркетинг у сучасному світі стає більш популярним та складним, оскільки зазнає впливу

різноманітних чинників зовнішнього середовища, з-поміж яких найсуттєвішим можна виділити пандемію через вірус Covid-19. Для ефективної конкуренції і залучення нових клієнтів власникам ресторанів доводиться знаходити креативні способи збору даних про цільову аудиторію. У свою чергу, це вимагає використання сучасних тенденцій ресторанного маркетингу.

На основі дослідження джерел можемо виділити такі тенденції розвитку ресторанного маркетингу, що будуть характерні у світі на даний період.

1. Турбота про споживачів (онлайн та офлайн): їх регулювання та покращення:

– онлайн замовлення (це дозволяє контролювати процес замовлення та зростання розпізнавання бренду й лояльності споживачів; чому така система важлива для маркетингу – тому що сервісна індустрія прагне у напрямі зручності та комфорту для клієнта)

– автоматизація процесу замовлень

– гігієна та безпека для споживача (тримати у чистоті та безпеці ресторан (у тому числі гігієна через онлайн – у Instagram, в оглядах Google, демонстрація людям своєї практики, поширення інформації про безконтактне меню і дотримання гігієнічних протоколів з боку персоналу ресторану), тобто поширювати про це інформацію серед клієнтів; дотримання належних гігієнічних протоколів) [1, 3, 4].

2. Онлайн видимість: весь маркетинг – це цифровий маркетинг, у цей день та століття; з'явилося багато онлайн маркетингових стратегій; для цього застосовують такі платформи: Google My Business, NAP (name, address, phone number) optimization, On-site and Off-site SEO, Reviews, social media) [1,2].

3. SEO: можна максимізувати трафік вебсайту та отримати користь від нових клієнтів, якщо сфокусуватись на ранжируванні вейсایتів; цей процес впровадження називається SEO [2].

4. Маркетингова репутація (засоби для побудови репутації (довіри до ресторану): виставляння позитивних оглядів; кооперація з блогерами та інфлюенсерами; створення спільноти у соціальних медіа) [1, 3, 4, 5].

5. Запуск ресторанного маркетингу з вебсайту: вебсайт компанії – це віртуальний епіцентр вашого бренду; споживачі заходять в онлайн, щоб ознайомитись з меню, пропозиціями на виніс, виявити спеціальні пропозиції та заходи тощо; вебсайт є також джерелом ідентичності бренду [2].

6. Маркетинг через новинні листи (newsletters) та електронну пошту: розмістіть форму на вашому вебсайті для дійсних та потенційних клієнтів

для того, щоб вони підписались на новинні листи; потім надсилайте до них послідовно електронні новинні листи з релевантним контентом (змістом); деякі ресторатори включають купони чи спеціальні пропозиції, щоб залучити споживачів до відвідування ресторану; новинні листи є ефективною формою для електронної маркетингової пошти [2].

7. Персоналізація: вона є захопливим, дивовижним інструментом для ресторанного маркетингу, оскільки має ряд переваг: відбувається вивчення переваг вашої аудиторії; поліпшення клієнтського досвіду, який надихає візити у відповідь; можна передбачити тенденції ваших регулярних відвідувачів; отримуєте позитивні огляди; підвищуєте споживчу (клієнтську) лояльність. Шляхи персоналізації: таргетований контент; програми лояльності з пропонованими знижками та купонами; оглядові форми; персональна підтримка постійних клієнтів; email-маркетинг; різноманітні меню [1, 2, 5].

8. Онлайн проплачена реклама (Online Paid Advertising): вона часто реалізується через Google Ads (оголошення) або Facebook Ads; вони (додатки, оголошення) повинні бути розміщені з унікальними таргетованими особливостями, персоналізованими додатками та через досконалу панель для моніторингу та контролю результатів. Google Ads – це найбільш популярна та найбільш використовувана платформа; Facebook Ads оголошення, в цілому, менш дорогі, ніж Google Ads, проте рекламні оголошення Google Ads можуть досягти більшої цільової аудиторії порівняно з оголошеннями через Facebook Ads [2].

9. Створення циклу зворотнього зв'язку з оцінками (рейтингами): для цього можна використати передовий автоматизований набір маркетингових інструментів Bloom Intelligence, який дозволяє швидко та легко створити цикл зворотнього зв'язку з оцінками. Користувачі (ресторани) даної програми створюють початкове повідомлення, яке надсилається своїм клієнтам. Воно дякує відвідувачам за нещодавній візит та просить надати власну оцінку відвідування ресторану. Якщо клієнт надав негативну оцінку, то фірма надсилає наступне повідомлення з метою вирішення проблеми клієнта, щоб він знову відвідав ресторан. Ідея полягає у тому, щоб не допустити потрапляння негативних відгуків в інтернет, на вебсайти рейтингів ресторанів, оскільки це шкодить репутації фірмі. Якщо було позитивне повідомлення клієнта, то ресторан може надіслати йому

подяку та включити позитивне посилання клієнта на свої сторінки на Yelp, Google, TripAdvisor чи будь-якому іншому веб-сайті з оцінками. Це, у свою чергу, збільшить кількість клієнтів до ресторану [2].

10. Використання соціальних медіа: Facebook, Instagram, Twitter та TikTok: створення цікавого контенту, який люди будуть дивитись [2, 4, 5].

11. Рейтинги та огляди вебсайтів ресторанного маркетингу: Google, Facebook, Yelp, TripAdvisor та багато інших [2, 3].

12. Об'єднання рейтингів в одну платформу та пропонування соціального підтвердження: дана тенденція також можлива за допомогою платформи Bloom Intelligence, яка інтегрується з Google і Facebook [2].

13. Створення програм лояльності для клієнтів: вони є дуже популярними у всіх ресторанах світу, оскільки дозволяють розширити клієнтську базу, покращити репутацію бренду, створити гостьові бази даних, винагороджувати лояльних гостей, збільшення вартості життя гостя, збільшити середні показник на особу, створювати рекламу на основі власних відгуків, знижувати маркетингові витрати; цільова аудиторія може бути невеликою порівняно з очікуваннями рестораторів, але ця кількість готова отримувати пропозиції, оновлення, купони, повідомлення [2].

14. Використання місцевих медіа, журналів та газет [2].

15. WiFi маркетинг та аналітика для ресторанів [2].

16. Маркетингова атрибуція ресторану: цей термін використовується для визначення цінності окремих маркетингових тактик та повідомлень, які оцінюються потім через рентабельність інвестицій [2].

17. Необхідно показувати цінності ресторану: ви вкладаете у вашу вартість, потім ви маєте зв'язок, працюєте з вашими лояльними фанами (прихильниками), які постійно у вас купують [4].

18. Співробітництво між двома учасниками ринку над просуванням певної ідеї, заходу, один з яких ресторатор [4].

Отже, маркетологи ресторанів постійно знаходять те, що підходить для унікальної пропозиції та аудиторії ресторану, забезпечуючи креативність та комунікацію з гостями. Ресторанний бізнес намагається використовувати цифрові технології, персоналізацію, програми лояльності та буде покращувати взаємодію з цільовою аудиторією.

Список використаних джерел

1. Laura-Andreea Voicu 10 Restaurant Marketing Trends You Need to Capitalize on in 2022. URL : <https://www.gloriafood.com/restaurant-marketing-trends> (дата звернення 07.06.2024).

2.16 Restaurant Marketing Trend and Ideas in 2024. URL : <https://bloomintelligence.com/restaurant-marketing/how-to-market-a-restaurant> (дата звернення 07.06.2024).

3. Kellye Hubble Dishing on 4 digital trends for future-focused restaurant marketers. URL : <https://www.littlefieldagency.com/4-digital-marketing-trends-for-restaurants-2021> (дата звернення 07.06.2024).

4. Spice up your sales: 5 cutting-edge restaurant strategies for 2024. URL : <https://www.tablecheck.com/en/blog/top-restaurant-marketing-strategies-2024-boost-sales> (дата звернення 07.06.2024).

5. Стамат В. М. Сучасні тенденції менеджменту ресторанного бізнесу. *Modern Economics*. 2022. № 36(2022). С. 130-136. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V36\(2022\)-19](https://doi.org/10.31521/modecon.V36(2022)-19) (дата звернення 07.06.2024). URL : <https://modecon.mnau.edu.ua/modern-trends-in-restaurant-business>.

СЕКЦІЯ 6. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ
SECTION 6. PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION

УДК 391

JEL Classification: Z19

Виноградська Г. Є.,
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Інститут професійної освіти НАПН України, м. Київ;
Президент "Національного галузевого партнерства
в легкій промисловості України", м. Київ

**МИСТЕЦЬКІ ПРОЄКТИ ЯК ЗАСІБ ПРОФОРІЄНТАЦІЇ ТА
ПІДВИЩЕННЯ ПРЕСТИЖУ ПРОФЕСІЙ ІНДУСТРІЇ МОДИ**

Поняття культура об'єднує в собі уклад життя та світогляд людей, мистецтво та мораль, технологію та освіту. Гармонійність цих понять стосується всіх верств населення, а особливо важливим є для виховання молоді, реалізації її потенціалу в різних контекстах, це стратегічна культурна задача будь-якої країни. Надважливими є процеси допомоги генерації молодих людей знайти свій майбутній щасливий професійний шлях.

Ніхто не може з упевненістю сказати, яким буде ринок праці навіть через п'ять-десять років. Деякі звичні професії відмирають, інші трансформуються під впливом технологій, до того ж постійно виникають нові професії. Ми не можемо вказати учневі, ким конкретно йому стати. Але ми можемо допомогти йому усвідомити, які виклики сучасного світу, які компетенції та особисті якості потрібно розвивати, щоб бути потрібним на ринку праці, який постійно змінюється. Почуття приналежності до конкретної соціально-професійної спільноти у сучасної молоді формується в умовах інформатизації суспільства, характерною особливістю якого є стрімке проникнення символічних обмінів в процеси соціалізації особистості.

Важливу роль для сучасних молодих людей є престижність обираємої професії. Саме для цього і необхідна якісна профорієнтація. Вона допомагає учневі дізнатися більше про цікаву професію, в чому її цінність, на чому будується її престиж. Престиж професій та занять є традиційним предметом

дослідження в соціології, оскільки вважається одним з показників соціальної диференціації та нерівності. У вітчизняній соціології подібні дослідження сягають початку 70-х р. і стверджують, що вік та життєвий досвід є підставою для того, щоб по-різному оцінювати престижність різних видів трудової діяльності, але не підставою для відмінного бачення усєї соціально-професійної ієрархії [3, с. 40].

З 2016 р. ГС "Національне галузеве партнерство в легкій промисловості України "Фешн Глобус Юкрейн" є секторальним партнером МОН України, тісно співпрацює із понад ста закладами професійно (професійно-технічної) освіти – далі ЗП(ПТ)О швейного профілю. За цей час було створено десяток проєктів, пов'язаних з освітою, економікою та культурою фешн індустрії. Ця співпраця освітян та бізнесу створює майданчики, які б дозволяли творчій молоді розширювати свої горизонти, давати інформацію про нові технології та перспективи професій індустрії моди.

Одним з таких проєктів став Всеукраїнський конкурс професійної майстерності "Прорив легкої промисловості України". Він передбачає перш за все креативну профорієнтацію серед молоді швейних спеціальностей та популяризацію навчальних закладів швейного профілю України, змінює стереотипне усвідомлення того, з чого складаються професії тих, хто створює моду [4, с. 2].

До Всесвітнього дня вишиванки 16 травня 2024 відбувся фінал цьогорічного конкурсу на тему "Українська вишивка – світовідчуття нації закодоване на полотні", в якому прийняло участь 52 ЗПТО швейного профілю майже з усіх регіонів України.

Основний меседж проєкту виразний та натхненний: "Попри прагнення країни-агресора знищити українську націю та культурні надбання, народ український незламний та вічний у нащадках, культурі, мові та спадщині". Задуми та реалізація цих колекцій відбувались під час виття тривоги, гудіння генераторів, за плетінням маскувальних сіток та інших видів волонтерської допомоги, як великий внесок системи профтехосвіти в Перемогу України. "Всупереч всім обставинам війни по всіх регіонах народжувалась краса талановитими руками – символом професійно-технічної освіти України, що створюють спадщину нескорених, майстерність яких вражає". Переглядаючи моделі не можливо не помітити, як вміло в них поєднана повсякденність і краса, проза життя і поезія почуттів, веселі нотки свята перемішані з сумом і навіть тугою [2].

Створена у Києві виставка виробів конкурсантів стала символом стійкості та сили духу української професійної освіти, її дуже характеризує фраза з опису одної з колекцій: "А ти сій квіти...Навіть якщо завтра кінець світу..." (рис. 1). За тиждень існування виставки її відвідало багато школярів київських шкіл, щоб відкрити свої враження від рівня підготовки фахівців швейного профілю в професійній освіті України. Студентський креатив, майстерно виконані та презентовані колекції учасників стануть переконливим аргументом для абітурієнтів цього року – майбутньому контингенту освітніх закладів України індустрії моди.

Рис. 1. Виставка колекцій конкурсантів "Українська вишивка – світовідчуття нації заковане на полотні"

Всі колекції учасників конкурсу на тему "Українська вишивка – світовідчуття нації заковане на полотні" представлені на сайті <https://fashionglobusukraine.com/konkurs/>. Оцінювання робіт відбувалось фаховим журі, представленим експертами в моді та легкій промисловості, викладачами відомих українських ВНЗ. Публічне голосування за приз глядацьких симпатій збільшило увагу до проекту: за три дні 28 тисяч поціновувачів краси віддали голоси за своїх фаворитів. Переможці номінацій конкурсу були нагороджені компанією "Веллтекс-Україна" високопродуктивним обладнанням, за допомогою якого молоді дизайнери зможуть повністю розкрити свій потенціал та зробити революційний крок в розвиток fashion-індустрії України.

Конкурс "ПРОРИВ" це не тільки змагання колективів, а і підвищення кваліфікації – для викладачів та майстрів трудового навчання було проведено семінар на тему "СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ FASHION вишивки", який прослухало 112 закладів професійної освіти.

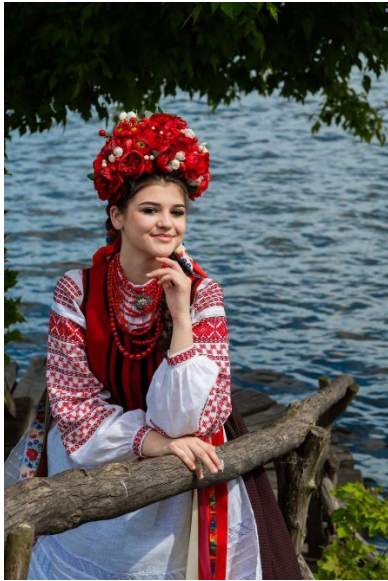

Рис. 2 Колекція Рівненського центру

Рис. 3 Мудборд ДНЗ "Харківське вище професійне училище ПТО сервісу та дизайну сфери послуг"

Брак кадрів в будь-якій галузі виникає коли професії не цікавлять майбутніх абітурієнтів, коли молодь не бачить перспективи розширення своїх горизонтів через реалізацію новітніх технологій. Науковою проблемою є пошук ефективних форм співпраці освітян та роботодавців швейної галузі для підвищення престижу професій індустрії моди та демонстрації її стабільності та перспективності. Необхідно забезпечувати співпрацю ЗП(ПТ)О та роботодавців модної індустрії щодо розвитку спільних програм, пов'язаних із креативною профорієнтацією для молоді, популяризацією професій легкої промисловості та мережі закладів. Означені процеси є запорукою збільшення контингенту абітурієнтів, зацікавлених в освітніх послугах закладів професійної освіти швейного профілю та здобуття тих освітніх і професійних кваліфікацій, які є актуальними на ринку праці [1, с. 47].

Мистецькі проекти, в які залучено багато учасників – закладів освіти швейного профілю з більшості регіонів України – це дієвий засіб профорієнтації та підвищення престижу професій індустрії моди. Упродовж конкурсу на сайті та сторінці у фейсбук <https://www.facebook.com/fashionglobusukraine> була виставлена інформація про кожний заклад – учасник конкурсу. В

результаті загальний обсяг аудиторії склав майже 300 тис. осіб. Окрім цього конкурс було висвітлено в центральних ЗМІ: телеканалах та інтернет-виданнях. Інформаційним партнером проєкту стала мерія м. Києва.

Рис. 4. Колекція "Северодонецького професійного ліцею"

Рис. 5 Колекція ДНЗ "Запорізьке вище професійне училище моди і стилю"

Підсумовуючи вищевикладене, можна відмітити як ефективно спрацював механізм державно-приватного партнерства, де всі стейкхолдери: уряд столиці України, освітяни та роботодавці, постачальники обладнання, громадськість підтримали молодь, демонструючи принцип: престижність формується суспільством, а сучасна освіта є наочною та переконливою, яка символізує зв'язок освіти та виробництва, усвідомлюючи, що майбутнє країни в освіченій і творчій нації.

Список використаних джерел

1. Виноградська Г. Дієва профорієнтація в індустрії моди. *Професійно-технічна освіта*. 2021. № 3. С. 47–49.
2. Національне галузеве партнерство в легкій промисловості України. URL: <https://fashionglobusukraine.com/konkurs> (дата звернення: 06.06.2024).
3. Оксамитна С. Престиж професій і занять в українському суспільстві. *Наукові записки. Соціологічні науки / Національний університет "Києво-Могилянська академія"*. 2002. Т. 20. С. 39–47.
4. Царьова Є., Дрозіч І. Прорив легкої промисловості України. Всеукраїнський конкурс професійної майстерності як запорука успішного розвитку економіки України. *ПрофтехОсвіта*. 2019. № 7 (127). С. 2–9.

УДК 330.342.3

JEL Classification: R41

Захаров Д. С.,

канд. техн. наук, докторант
кафедри підприємництва
та бізнес-адміністрування,

Харківський національний університет міського
господарства імені О. М. Бекетова, м. Харків

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОЇ РОБОТИ МІСЬКОГО ЕЛЕКТРИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Електроенергія, як відомо, є основним ресурсом, який живить міський громадський електричний транспорт – тролейбуси, трамваї та метрополітен, інші, менш поширені види електротранспорту – швидкісний трамвай, фунікулер, міська електричка тощо. Крім перерахованих видів нині зараховані до міського електротранспорту також засоби мікромобільності. Від безперебійного постачання електроенергії в повній мірі залежить фактична соціальна цінність надаваних транспортних послуг.

Транспортний комплекс України використовує приблизно 1/3 загального споживання енергоносіїв [1], а витрати електроенергії електротранспортом становлять 25 % від загального обсягу її споживання [2, с. 26] країною.

Отже, стабільне постачання електроенергії – першочергове питання всіх електротранспортних підприємств.

Оператор системи передачі електроенергії України "Національна енергетична компанія "Укренерго" зазначає, що усі теплові електростанції України пошкоджені чи зруйновані, їх частка у виробництві електроенергії знизилася до 5%, дві гідроелектростанції повністю виведені з ладу, атомні станції проводять планові ремонтні роботи, виведені з ладу близько 40% (~ 8 ГВт) маневрових потужностей, за допомогою яких покривалися ранкові та вечірні піки споживання електроенергії [3], 73% теплоелектростанцій зруйновано або суттєво пошкоджено, 20 гідроенергетичних блоків не працюють, вони забезпечували 1,3 ГВт потужності [4]. У зв'язку з цим в травні поточного року Україна майже вдвічі збільшила імпорт електроенергії відносно попереднього місяця (квітня), водночас повністю зупинила її експорт [5]. Енергетики докладають зусиль для відновлення роботи енергосистеми України, уряд працює над питаннями щодо збільшення імпорту електрики із Європейського Союзу так, щоб спроможність імпортувати була максимально відкрита, та готує скасування ввізного мита та ПДВ для всього, що генерує та накопичує електроенергію [6]. Але сьогодні спостерігаємо, що світло вимикають все частіше та все на довше, а це повною мірою має негативний відбиток на роботі громадського електротранспорту наших міст. Все частіше на заміну зупинившимся електротранспорту виходять автобуси, але вони не спроможні повною мірою замінити міський електротранспорт.

Нестача електроенергії для повноцінної роботи міського електротранспорту – це лише перша із глобальних проблем галузі. Друга – катастрофічна нестача кадрів через мобілізацію та побоювання частини чоловічого населення офіційно влаштовуватись на роботу. Громадський транспорт змушений скоротити кількість надання послуг, відповідно, зменшується виручка, що тягне зменшення податкової бази, що, в решті, шкодить військовим цілям. Враховуючи масштабні скорочення чисельності працівників, транспортні підприємства додаються до таких кадрових змін: перекваліфікація працівників, що залишилися, на найбільш необхідні та дефіцитні спеціальності та компетенції, запрошення повернутись на роботу тих, хто вже вийшов на пенсію за віком або за іншими обставинами, запрошення та влаштування на роботу жінок на ті позиції, на яких раніше

їхній труд не використовувався або використовувався обмежено, створення сприятливих умов працевлаштування молоді допризивного віку тощо.

Третя проблема – повнота збору виручки від надаваних транспортних послуг. Для її вирішення Верховна Рада прийняла законопроект Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури № 5705, який створює передумови впровадження електронних квитків на автомобільному та міському електричному транспорті України [8]. Така послуга має стати доступною повсюдно в автобусах, тролейбусах, трамваях і метро на всій території нашої країни. Законопроект має затвердити технічні вимоги до автоматизованих систем обліку оплати проїзду, щоб вони могли синхронізуватися та взаємодіяти між собою. Не обійшли увагою й електронні квитки для пільгових категорій пасажирів. Прийняття законопроекту дозволить уніфікувати проїзні документи, які розповсюджують оператори автоматизованих систем оплати проїзду, створити правове поле дії електронних квитків на всіх маршрутах міського транспорту загального користування незалежно від форми власності транспортного засобу. Буде оновлено визначення понять "електронний квиток" та "квиток", а також затверджена єдина форма е-квитка та електронної багажної квитанції.

Кризові явища з постачанням електроенергії, нестачею робочої сили та збором виручки за проїзд в громадському транспорті, на жаль, спостерігаються в транспортних компаніях в усьому світі. Але зараз не можна порівнювати Україну, що повномасштабно захищає свою територію, з іншими "мирними" державами. І все ж, щодо світових проблем в сфері енергетики, то в світі у 2024 році глобальні інвестиції в технології та інфраструктуру чистої енергетики сягнуть 2 трлн. долл., що вдвічі більше, ніж у викопні види палива в 2023 році. Загальний обсяг інвестицій в енергетику в поточному році вперше в світовій історії перевищить 3 трлн. долл. [7]. Кошти будуть спрямовані на розвиток чистих технологій та підвищення ефективності роботи галузі – відновлюваних джерел енергії, ядерну енергетику, розвиток електромереж, розвиток підземних сховищ вуглеводневої сировини, виробництво електромобілів, впровадження палива з низьким рівнем викидів тощо, а решта – на видобуток та переробку нафти, газу та вугілля.

Щодо кадрового забезпечення, то закордонний досвід, зокрема досвід великих виробничих компаній США, довів, що інвестиції тільки в нові матеріальні активи не приводять до очікуваного підвищення продуктивності праці, якщо не враховувати людський фактор, тобто якщо одночасно не здійснювати вкладення в підготовку та перепідготовку персоналу, створення резерву кадрів, впровадження нових принципів організації праці як то створення корпоративної виробничої культури, впровадження принципів групової роботи, оплату праці виходячи із виробничих потреб, стимулювання ініціативи працівників, залучення їх в процес прийняття рішень, у тому числі спрямованих на підвищення якості обслуговування споживачів (в транспортній галузі – пасажирів).

Щодо повноти збору виручки за проїзд в міському громадському транспорті, то така проблема існує в усьому світі. Так, наприклад, в метрополітенах американських міст Вашингтон, Бостон, Філадельфія, Сан-Франциско встановили вищі турнікети, які складніше перестрибнути, але пасажирів на них скаржаться: вони надто вузькі, сповільнюють прохід, утворюють затори, автоматика час від часу не спрацьовує. При цьому відео, які постять у соцмережах пасажирів вашингтонського метро доводять, що "зайців" не зупиняють нові турнікети, вони пролазять під ними, туляться до спини попереднього пасажирів, використовують пожежні виходи тощо. Муніципалітети міст США з новою силою взялися за "зайців" після пандемії: пасажиропотік так і не відновився повністю, і транспортні компанії потерпають від дефіциту бюджетів. Наприклад, за статистикою, транспортний оператор Нью-Йорка покриває лише 40% операційних витрат коштом доходів від продажу квитків, а у Вашингтоні 13% поїзду метро здійснюються тими, хто ухилився від оплати. У Нью-Йорку для боротьби з безквитковим проїздом найняли 500 додаткових поліцейських, бюджету міста це коштуватиме понад один мільйон доларів щомісяця, а муніципалітет Чикаго витрачає понад 300 мільйонів доларів щорічно на 100 охоронців і 50 службових собак, що працюють на місцевому транспорті. Так само на поліцію покладається в цьому питанні й американське місто Атланта. Удосконалення турнікетів та збільшення охорони не надто окупаються, бо витрати на ці заходи вищі, ніж той дохід, який отримують транспортні підприємства завдяки заходам запобігання безквитковому проїзду. В США безквитковий проїзд криміналізовано, він розцінюється як

крадіжка послуг та прирівнюється до кримінального злочину. Деякі американські міста намагаються знайти інші вирішення проблеми несплати за проїзд у міському громадському транспорті. Так, з минулого року Нью-Йорк став надавати 50% знижки на проїзд у громадському транспорті для тих, хто живе за межею бідності. Іноді безквитковому пасажирові пропонують або сплатити штраф протягом 90 днів, або відпрацювати на громадських роботах, або пройти відповідну соціальну програму. Щодо Європи, то, наприклад, у метро Берліна та Гамбургу немає турнікетів чи інших бар'єрів на вході, а проїзд час від часу перевіряють контролери. Вагомим чинником є дешевий проїзний квиток та системи знижок для пасажирів. Нещодавно турнікети спробували прибрати в метро Варшави. У деяких французьких містах спійманим порушникам пропонують купити місячний проїзний квиток замість сплати штрафу. Є Європейські міста, муніципалітети яких вирішили, що операційні витрати на продаж квитків, обробку надходжень та контроль за сплатою проїзду коштує дорожче, ніж скасування квитків взагалі, вони і пішли цим шляхом. Все більше європейських міст скасовують плату за проїзд зовсім.

Наведемо ще декілька прикладів незвичайних шляхів розвитку громадського транспорту в світі. В Дубаї в 2025 році запрацює авіатаксі. Вже створена компанія, яка отримала назву "Joby Aviation". Компанія уклала угоду з урядом про надання транспортних послуг населенню на 6 років. Літаюче таксі від "Joby Aviation" зможе перевозити окрім пілота ще 4 пасажирів. Літаючий апарат розвиває швидкість понад 320 км/год. У Південній Кореї запустили перші у світі автобуси-безпілотники. Вони безкоштовні, їздять на автопілоті, водії-дублери спостерігають за їхньою роботою. Знов заговорили про Гіперлуп Ілона Маска – вакуумних поїздів на магістралі Hyperloop, коли усередині сталевих труби на повітряних подушках пересуватимуться транспортні капсули, кожна з яких має вмещувати до 28 осіб. Швидкість пересування такої капсули приблизно відповідає швидкості звуку в повітрі – 1200 км/ч. Трубу мають підтримувати колони, а електроенергію забезпечать сонячні батареї, встановлені по всій площі аеромагістралі. Автобуси 3D Express Coach китайської компанії "Shenzhen Huashi Future Parking Equipment", що рухаються "другим поверхом" над транспортним потоком; безпілотні підвісні потяги на монорейці як дешева альтернатива метрополітенів;

найрізноманітніші дрони за безпілотні засоби мікромобільності; траволатори – рухливі тротуари, що мають різну швидкість руху в залежності від того, хто їх використовує – пішоходи чи велосипедисти, все це має нас "наздогнати" в першій половині XXI сторіччя.

Список використаних джерел

1. Захаров Д.С., Стаматін В.В., Тараруєв Ю.О. Інвестиційна ефективність впровадження системи автоведення поїздів метрополітену. Держава та регіони. Сер. Економіка та підприємництво. 2020. № 4 (115). С. 74-81.

2. Палант О.Ю. Стратегія системної модернізації міського електричного транспорту. Харків: Золоті сторінки, 2016. 360 с.

3. <https://newformat.info/news/usi-teplovi-elektrostantsii-ukrainy-poshkodzheni-chy-zrujnovani-ukrenerho/> (дата звернення 09.06.2024).

4. [https://biz.liga.net/ua/all/tek/novosti/73-ukrainskykh-tes-poshkodzheni-abo-zruinovani-shmyhal#:~:text=\(дата звернення 09.06.2024\).](https://biz.liga.net/ua/all/tek/novosti/73-ukrainskykh-tes-poshkodzheni-abo-zruinovani-shmyhal#:~:text=(дата звернення 09.06.2024).)

5. [https://www.epravda.com.ua/news/2024/06/3/714611/#:~:text=\(дата звернення 10.06.2024\).](https://www.epravda.com.ua/news/2024/06/3/714611/#:~:text=(дата звернення 10.06.2024).)

6. <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3870919-urad-planue-skasuvati-vvizne-mito-ta-pdv-na-vse-energeticne-obladnanna-smigal.html> (дата звернення 10.06.2024).

7. [https://finclub.net/ua/news/hlobalni-investytsii-v-chystu-enerhetyku-dosiahnut-usd2-trln-u-2024-rotsi.html#:~:text=\(дата звернення 09.06.2024\).](https://finclub.net/ua/news/hlobalni-investytsii-v-chystu-enerhetyku-dosiahnut-usd2-trln-u-2024-rotsi.html#:~:text=(дата звернення 09.06.2024).)

8. <https://www.kmu.gov.ua/news/vprovadzhennia-elektronnykh-kvytkiv-na-avtomobilnomu-transporti-verkhovna-rada-pidtrymala-zakonoproiekt> (дата звернення 10.06.2024).

СЕКЦІЯ 7. ТУРИЗМ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА
SECTION 7. TOURISM, HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS

УДК 339.92+338.48

JEL Classification: Z32

Соловей І. С.,
канд. екон. наук,
старша викладачка кафедри
гуманітарної освіти і туризму,
Відокремлений підрозділ національного
університету біоресурсів і природокористування
України "Бережанський агротехнічний
інститут", м. Бережани

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТА КОНКУРЕНТНИХ
ПЕРЕВАГ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ КРАЇНИ

Підвищення рівня конкурентоспроможності країни і розвиток її конкурентних переваг має відношення майже до всіх сторін життя суспільства. В умовах ринкової економіки конкуренція є головним регулятором суспільного виробництва [1, с. 96]. Постійне загострення конкурентної боротьби за збут національного продукту змушує країни шукати нові можливості і резерви. У туризмі від підвищення конкурентоздатності й умілого використання конкурентних переваг туристичного продукту залежить динаміка чисельності туристичних потоків і результативність розвитку всієї туристичної галузі.

Конкурентне середовище, в якому діють суб'єкти в умовах ринкової економіки, перебуває під впливом і тиском багатьох зовнішніх і внутрішніх чинників.

Конкуренція – це і спосіб господарювання, і така форма існування капіталу, за якої один індивідуальний капітал змагається з іншим, та одночасно – механізм автоматичного регулювання пропорцій громадського виробництва [2, с. 256]. Заходи з підвищення конкуренції, які базуються на стратегічних моментах, формують конкурентну стратегію.

Щодо терміну "конкурентоспроможність" науковцями створено різні визначення, які відображають сутність цього поняття. В основному, це – здатність об'єкта або суб'єкта перевершити конкурентів за певних умов.

Конкурентоспроможність має динамічний порівняльний характер що передбачає здатність кожного окремо взятого суб'єкта господарювання перемагати у конкурентній боротьбі з конкурентами за конкретними якісними характеристиками. Конкурентоспроможність туристичного продукту потрібно оцінювати за якістю роботи кінцевих постачальників туристичних послуг і загальним рівнем конкурентоспроможності туристичної галузі. Отже, конкурентоспроможність туристичного продукту – це багатоаспектна категорія, на яку впливає ряд чинників, які і визначають привабливість продукту на міжнародному ринку.

За класичним визначенням М. Портера, під конкурентними перевагами розуміють сукупність певних чинників, що визначають успіх економічного суб'єкта (ринку), включаючи специфіку галузі та ринку, масштаби конкуренції тощо. М. Портер є автором "п'яти конкурентних чинників", що створюють конкурентні переваги: поточні постачальники в галузі, продавці, можливі бар'єри входу та виходу з ринку, наявність товарів-замінників і інтенсивність конкуренції. Ці чинники піддавали критиці деякі вчені і наукові школи, оскільки вони не враховують такі вагомні важелі впливу як людський чинник і вплив з боку держави.

Конкурентні переваги забезпечують суб'єктам міжнародного туристичного ринку домінуюче становище відносно інших конкурентів. У широкому значенні під конкурентними перевагами мають на увазі певні характеристики чи властивості та наявні у системі якісь ексклюзивні цінності, які забезпечують переваги над конкурентами, а продукт роблять більш привабливим. Наявність таких переваг забезпечує підвищення ступеня незалежності від конкурентів та розширення сфери свободи дій аби збільшити ефект від своєї діяльності на ринку.

Загострення у конкурентній боротьбі призводить до підвищення важливості забезпечення конкурентоспроможності продукту і формування стійких конкурентних переваг. А конкурентні переваги мають вплив на стратегічні завдання розвитку потенціалу країни. Разом з тим, конкурентні переваги є визначальними під час оцінки потенціалу країни та вибору типу конкурентної стратегії.

На міжнародному туристичному ринку між країнами відбувається жорстка конкурентна боротьба, в якій перемагає та країна, яка має достатню кількість туристичних ресурсів, розгалужену туристичну інфраструктуру,

може запропонувати різноманітні якісні туристичні послуги за диференційованими цінами та для забезпечення майбутніх запитів стимулюється та підтримується державноприватним партнерством. Саме тому питання в оцінюванні рівні туристичної галузі стає важливим в такій конкурентній боротьбі між державами [3, с. 58].

На сьогоднішній день світовий ринок туристичних послуг є досить розвиненим і між країнами триває конкурентна боротьба щодо залучення якомога більшої кількості іноземних туристів, аби розвивати свою туристичну галузь і забезпечувати вищі надходження до бюджету своєї країни.

Конкурентоспроможність і туристичну привабливість країн оцінюють декількома способами. Один із способів полягає у формуванні рейтингу, який базується на відгуках та думці самих туристів, що відвідали певну країну та скористалися закладами туристичної інфраструктури у деяких її містах чи дестинаціях. Таке оцінювання має суб'єктивний характер, оскільки важко створити повне уявлення про країну та скласти характеристику за одним чи декількома містами. Другий метод оцінювання туристичної привабливості полягає у розробці загально визначених критеріїв, які оцінюють стан розвитку туристичної галузі, і який можна застосувати до будь-якої країни.

Починаючи з 2007 року рівень конкурентоспроможності оцінюють за індексом конкурентоспроможності туристичної галузі країн (The Travel & Tourism Competitiveness Index (ТТСІ). У 2021 році запровадили вдосконалену версією методики розрахунку індексу конкурентоспроможності туристичної галузі країн – індекс розвитку туристичної галузі (ТТДІ). На сьогоднішній день він є визнаним і найбільш популярним показником оцінювання рівня туристичної конкурентоспроможності країн світу.

Список використаних джерел

1. Ткаченко Т. І. Конкурентоспроможність в туризмі як провідний напрям сталого розвитку. *Науково-інформаційний вісник Академії наук вищої освіти України*. 2012. № 2(79). С.96-104.
2. Мігущенко Ю. В. Методика оцінки конкурентоспроможності туристичної сфери України. *Економіка. Управління. Інновації*. 2013. №1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2013_1_39.
3. Щербакова Н. О. Оцінювання рівня конкурентоспроможності туристичної галузі країн світу. *Вісник КНЛУ. Серія Історія, економіка, філософія*. 2021. Вип. 26. С. 57-72.

УДК 338.48

JEL Classification: Z32

Холодок В. Д.,
канд. наук з держ. упр.,
доцент кафедри музейно-
туристичної діяльності,
Харківська державна
академія культури, м. Харків

ТЕНДЕНЦІЇ ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ У ПОВОЄННИЙ ЧАС

Військова агресія росії проти України завдала тяжких випробувань і поставила нові виклики перед туристичною галуззю.

Зокрема, принесла величезні руйнування для сільського зеленого туризму, адже велика кількість садиб і сільських територій пошкоджені або зовсім знищені, зруйновані об'єкти культурної спадщини, туристична інфраструктура, заміновані території, багато сільських мешканців вимушено тимчасово проживають у інших місцях.

Разом з цим ситуація, що склалася, спонукає до пошуку оптимальних шляхів подолання кризових явищ і генерує нові тенденції розвитку туризму.

О. Роїк та О. Недзвецька підкреслюють, що для України, яка має великий потенціал у сфері туризму, напрямок розвитку туризму має бути одним із пріоритетних з метою забезпечення збалансованого розвитку територій в гармонії з природою та охороною природних ресурсів [3].

Враховуючи виклики війни, основними тенденціями розвитку повоєнного туризму в Україні є: відпочинок і відновлення здоров'я на сільських територіях, безпека, доступність, інноваційні підходи щодо організації та надання якісних послуг.

Науковці А. Моца, С. Шевчук, Н. Середа [2], також вбачають розвиток сільського зеленого туризму одним із перспективних напрямків післявоєнного відновлення індустрії туризму в Україні.

В пріоритеті залишається сільський зелений туризм, який і наразі затребуваний як відпочинок на затишному подвір'ї у поєднанні з природою і в перспективі слугуватиме для психоемоційного розвантаження та соціальної реабілітації людей. Крім того, доброзичлива атмосфера, доступна ціна та якісні послуги підвищують інтерес до сільського зеленого туризму.

Як зазначає Бойко В.О., сільський зелений туризм має незаперечний соціально-економічний зміст, який проявляється у відновленні і зміцненні

трудового потенціалу людини, що є головною умовою її продуктивної участі в економічному житті суспільства [1].

Реалії війни формують жорсткі вимоги щодо безпеки у сфері туризму, тому вся діяльність повинна базуватися на організації безпечного відпочинку.

Слід враховувати різні рівні безпеки, а саме: особисту безпеку туриста, безпеку туристичних територій, споруд та обладнання, туристичних послуг, інформаційного середовища тощо.

Доступний сільський туризм – ще одна із тенденцій відновлення туризму у повоєнний час. Поєднання сільського туризму та інклюзії відкриє нові можливості для людей з інвалідністю, людей поважного віку, батьків з маленькими дітьми, тимчасово переміщених осіб з окупованих територій та інших категорій і стане для них потужним засобом реабілітації. Отже, гостро постає питання запровадження оригінальних програм реабілітації людей на базі сільських зелених садиб та створення інклюзивного простору.

Актуальною є тенденція використання інновацій в сільському туризмі, а саме: інноваційних технологій, унікальних пропозицій щодо персоналізації обслуговування, розширення спектру послуг тощо. Тенденція спрямована на активізацію інформаційного поля, використання інтернету та штучного інтелекту, що сприятиме ефективній діяльності у сфері сільського зеленого туризму та появі нових комплексних туристичних продуктів і пропозицій.

У підсумку, виходячи з тенденцій, нагальною є необхідність створення належних умов для безпечного відпочинку та надання послуг із соціальної реабілітації на сільських територіях, адаптація сільського туризму до потреб людей з інклюзією, формування привабливих комплексних туристичних продуктів з використанням інноваційних технологій.

Список використаних джерел

1. Бойко В. О. Сільський зелений туризм в Україні: проблеми та перспективи. Агросвіт. 2020. № 22. С. 58–65.

2. Моца, А., Шевчук, С., Серета, Н. (2022). Перспективи післявоєнного відновлення сфери туризму в Україні. Економіка і суспільство, 41, URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-31>.

3. Роїк О. Р., Недзвецька О. В. Шляхи розвитку туристичної сфери України у воєнний період. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : економічні науки. 2022. Випуск 46. С. 11–15.

4. Якименко-Терещенко, Н., Мірко, Н., Моца, А. (2022). Розвиток індустрії туризму у повоєнний період. Економіка та суспільство, Вип.44.

СЕКЦІЯ 8. ПРАВО
SECTION 8. LAW

УДК 342.9:347

JEL Classification: O34

Хрідочкін А. В.,
д-р юрид. наук, доцент,
професор кафедри підприємництва, організації
виробництва та теоретичної і прикладної економіки,
ННІ "Український державний хіміко-технологічний
університет" Українського державного університету
науки і технологій, м. Дніпро

**УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-
ПРАВОВИХ ЗАХОДІВ РЕГУЛЮВАННЯ СФЕРИ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

Потреба вдосконалення адміністративно-правових заходів регулювання сфери інтелектуальної власності в нашій країні набуває все більшої актуальності. Їх основу складає чинний Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), оскільки саме він призначений охороняти сферу інтелектуальної власності від протиправних посягань. При цьому ефективність адміністративно-правової політики в сфері інтелектуальної власності повинна базуватися як на досконалій системі регулювання правовідносин інтелектуальної власності, так і доповнюватися сформованою інфраструктурою національної системи охорони та захисту інтелектуальної власності, в тому числі, адміністративно-правовими засобами. Остання, на жаль, має низку недоліків, що не сприяє ефективності публічного адміністрування у сфері інтелектуальної власності.

Звертаючись до досвіду іноземних держав у даній сфері, зазначимо, що в окремих країнах у межах процедур публічного управління сферою інтелектуальної власності вже прийняті кодифіковані нормативні акти. Так, у Франції кодифікація законодавства у сфері інтелектуальної власності відбулася ще в 1992 р. та завершилася прийняттям Кодексу інтелектуальної

власності Франції (Code de la Propriete Industrielle). У Філіппінах Кодекс інтелектуальної власності (Intellectual property code) був введений в дію окремим законом (1997 р.) і включає в себе норми стосовно патентів, торговельних марок (знаків для товарів і послуг), об'єктів авторського права та комерційних найменувань. В Італії Кодекс промислової власності (Industrial Property Code) стосується лише окремих об'єктів інтелектуальної власності, а авторські та суміжні права в цій країні регулюються окремим законом. А в Португалії сфера інтелектуальної власності регулюється Кодексом про авторське право і суміжні права (1985 р.) і Кодексом промислової власності (Industrial Property Code) (2003 р.). Робота щодо створення Кодексу інтелектуальної власності на сьогодні проводиться в Естонії, яка з 2012 р. здійснює її за підтримки Європейського Союзу в межах національної програми "Розвиток кращого законодавства". Відомим є і той факт, що в Бельгії було прийнято Кодекс економічного права (Code of Economic Law) (2015 р.), одинадцята книга якого присвячена висвітленню положень, які безпосередньо стосуються сфери інтелектуальної власності.

В Україні ж дискусія стосовно доцільності прийняття окремого кодифікованого законодавчого акта – Кодексу інтелектуальної власності, та про включення до нього норм про адміністративну відповідальність за правопорушення в сфері інтелектуальної власності останнім часом отримала новий імпульс. Появу ідеї про необхідність розробки Кодексу інтелектуальної власності її автори пояснюють, як правило, тим, що саме такий нормативний акт дозволить впорядкувати відносини, що реально склалися у суспільстві (часом під впливом певних випадкових та навіть кон'юнктурних факторів) і правильно побудувати їх нові елементи, а також сприятиме вирішенню завдань правового регулювання і полегшенню застосування законодавства про інтелектуальну власність, оскільки внутрішня логіка нового акту дозволить зробити його більш чітким і ясним [1, с. 76]. На нашу думку, з цього приводу існують великі сумніви. Проблема полягає в тому, що удосконалення адміністративного законодавства вимагає насамперед дотримання принципу наступності в адміністративному праві – використання попереднього правового досвіду і забезпечення наявності спільних рис у правових нормах, судовій практиці та доктринальних наукових положеннях [2, с. 66]. При цьому визначальну роль щодо забезпечення наступності в адміністративному праві відіграє

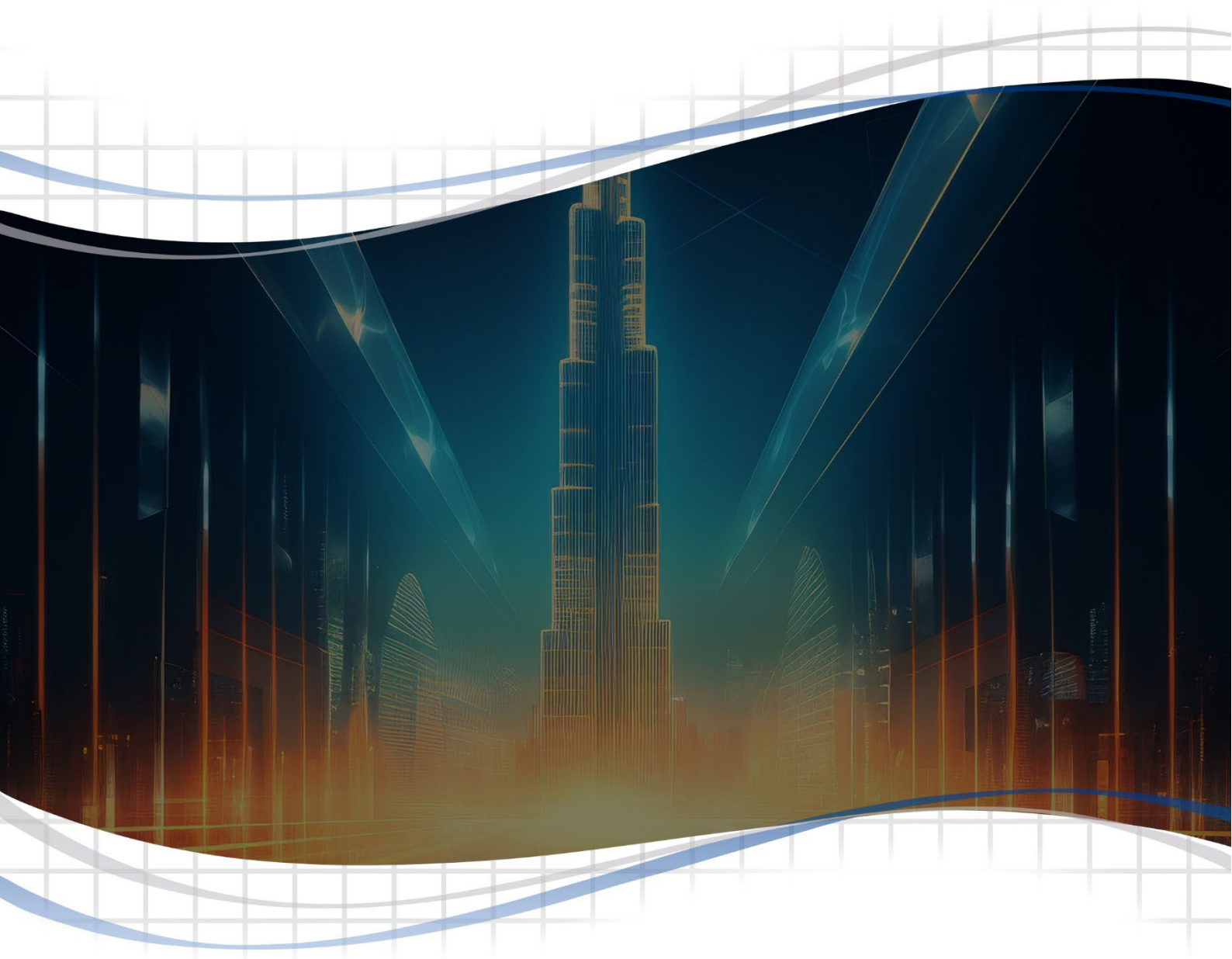
наступність в адміністративному законодавстві – зв'язок між попередніми та новими законодавчими актами, які встановлюють караність діяння, а також зв'язок, за яким у новому нормативному акті зберігаються всі основні ознаки, що визначають змістовну і формальну характеристику закону про адміністративну відповідальність [3, с. 64]. Адміністративне законодавство спочатку УРСР, а потім і України в цілому розвивалося на основі єдиного кодифікованого закону про адміністративну відповідальність, який містив норми, що визначали протиправність і караність конкретного діяння. Крім того, статті Особливої частини КУпАП мають імперативний характер тільки разом із статтями його Загальної частини. Обидві частини КУпАП при цьому утворюють нерозривну системну нормативну єдність, і застосування жодної адміністративно-правової норми Особливої частини неможливе без звернення до частини Загальної [4, с. 75]. Існуючий нерозривний зв'язок між нормами Загальної і Особливої частин КУпАП полягає в тому, що під час вирішення питань, пов'язаних зі звільненням від адміністративної відповідальності та покарання, застосовуються одночасно норми обох його частин [5, с. 81-82]. У випадку ж можливого розміщення норм про адміністративну відповідальність за правопорушення у сфері інтелектуальної власності в Кодексі інтелектуальної власності, їх застосування без норм Загальної частини КУпАП стане неможливим. А між тим, саме нормами Загальної частини визначаються і підстави адміністративної відповідальності, і чинність закону про адміністративну відповідальність у просторі та часі, і суб'єкт адміністративного правопорушення, і стадії його вчинення, і види стягнень, і ще багато інших питань, без урахування яких неможлива правильна кваліфікація відповідних протиправних діянь.

Таким чином, запропоноване окремими дослідниками включення норм про адміністративну відповідальність за правопорушення в сфері інтелектуальної власності до Кодексу інтелектуальної власності, на нашу думку, є недоцільним та неконструктивним. Більш обґрунтованим нам вбачається традиційне існування кодифікованого нормативно-правового акту, що містить усі норми про адміністративну відповідальність. А тому і розгляд перспектив удосконалення адміністративно-правової охорони інтелектуальної власності в Україні слід, на наше переконання, вести виключно в площині удосконалення чинного вітчизняного закону про

адміністративну відповідальність. У той же час кодифікація правових норм про інтелектуальну власність, що носять регулятивний, а не охоронний характер, на наш погляд, є можливою.

Список використаних джерел

1. Підпригора О.А. Чи потрібний Україні Кодекс про інтелектуальну власність? *Університетські наукові записки*. 2005. № 1-2. С. 75-79.
2. Муза О.В. Проблеми розвитку адміністративного права України: ревізія системи галузі. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2017. № 1. С. 65-70.
3. Ємельянова І.І. Деякі історико-правові аспекти розвитку адміністративної юстиції. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2017. № 1. С. 61-65.
4. Панасюк Р.П. Наукові аспекти розвитку адміністративного права. *Наукові праці МАУП. Серія : Юридичні науки*. 2017. Вип. 1. С. 73-79.
5. Нечитайленко А.О., Нечитайленко В.А., Компанієць І.М. Про деякі шляхи подальшого розвитку адміністративного права України. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. "Право"*. 2016. Вип. 24. С. 80-87.

**Research
Europe.org**